

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤ. ΕΛΛΑΔΑΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΛΟΓΙΣΤΙΚΗΣ ΧΡΗΜΑΤΟΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**«ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ
ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ
ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011»**

**ΚΑΝΑΡΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΑ
ΦΟΥΝΤΟΥΚΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ**

**ΕΙΣΗΓΗΤΗΣ
ΜΕΓΑΡΙΤΗΣ ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ, ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟΣ ΥΠΟΤΡΟΦΟΣ**

ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ 2017

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Οι διαπιστώσεις, τα αποτελέσματα, τα συμπεράσματα και οι πιθανές προτάσεις της παρούσας Πτυχιακής Εργασίας, εκτός των αναφορών που σημαίνονται ως λήμματα, αποτελούν προσωπικές θεωρητικές ή εμπειρικές διαπιστώσεις του φοιτητή/φοιτήτριας ή της ομάδας των φοιτητών που την επιμελήθηκαν και δεν απηχούν κατ' ανάγκη τη γνώμη του εισηγητή εκπαιδευτικού, ή του Εκπαιδευτικού Προσωπικού του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής ή του Α.Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η απογραφή πληθυσμού είναι το σύνολο των διοικητικών ενεργειών και χειρισμών που στοχεύουν στη συγκέντρωση στατιστικών πληροφοριών όσον αφορά το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά (δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, οικιστικά) του πληθυσμού ενός γεωγραφικού χώρου σε δεδομένο χρόνο. Για να γίνει σωστά η απογραφή είναι απαραίτητη η καθολική και ταυτόχρονη καταγραφή όλων όσων βρίσκονται κατά την ημέρα της διεξαγωγής της σε έναν οριοθετημένο γεωγραφικό χώρο, συνήθως στην εθνική επικράτεια και στις διοικητικές της υποδιαιρέσεις. Οι ιστορικές τάσεις των δομών και χαρακτηριστικών του πληθυσμού αναδεικνύονται από τη συμπαράθεση και συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων διαδοχικών απογραφών.

Ένα σύνολο ανθρώπων (που αποτελεί τον πληθυσμό κάποιου γεωγραφικού χώρου) μπορεί να μεταβληθεί μέσω τριών τύπων: τη γέννηση, το θάνατο και τη μετακίνηση από ή προς τον πληθυσμό (μετανάστευση).

Αυτοί οι τρεις παράγοντες καθορίζουν το μέγεθος, τη σύνθεση και τη μορφή της εξέλιξης και αναφέρονται σαν συνιστώσες της πληθυσμιακής εξέλιξης.

Πρόκειται για τα βασικά αντικείμενα μελέτης της δημογραφικής επιστήμης. Η δημογραφία, εκτός από αυτά τα τρία βασικά δημογραφικά φαινόμενα, μελετά και άλλα δευτερεύοντα φαινόμενα, όπως τη συχνότητα των γάμων, τη συχνότητα των διαζυγίων, την κοινωνική κινητικότητα, την απασχόληση, την εσωτερική μετανάστευση. Ωστόσο, από αυτούς τους δευτερεύοντες παράγοντες δεν επηρεάζεται άμεσα το συνολικό μέγεθος του πληθυσμού, αν και καθορίζεται η σύνθεσή του.

Τα διάφορα δημογραφικά συμβάντα χωρίζονται σε δύο κατηγορίες. Σε αυτά που συμβαίνουν άπαξ στο διάστημα ζωής κάθε ατόμου, όπως η γέννηση ή ο θάνατος, δηλαδή τα φυσικά δημογραφικά συμβάντα (vital events), και σε αυτά που μπορούν να επαναληφθούν, όπως η μετανάστευση, ο γάμος, το διαζύγιο, η απόκτηση τέκνου.

Ωστόσο, όλα τα δημογραφικά συμβάντα αποτελούν παράγοντες πληθυσμιακών μεταβολών.

Η επιστήμη της Δημογραφίας ασχολείται με τη συλλογή και την ανάλυση των εμπειρικών δεδομένων όσον αφορά όλους αυτούς τους παράγοντες, με τη διερεύνηση και ανάλυση αυτών των δεδομένων και την ερμηνεία τους.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία εκπονήθηκε από τους φοιτητές Κανάρα Παναγιώτα και Φουντούκης Γεώργιος στα πλαίσια του προπτυχιακού προγράμματος του Τμήματος Λογιστικής & Χρηματοοικονομικής της Σχολής Διοίκησης και Οικονομίας του Α.Τ.Ε.Ι. Δυτικής Ελλάδας.

Σε αυτό το σημείο θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τον εισηγητή του θέματος και καθηγητή μας Μεγαρίτη Αθανάσιο, για την πολύτιμη βοήθεια ώστε να ολοκληρωθεί η παρούσα πτυχιακή εργασία. Όλους τους καθηγητές του τμήματός μας για τις γνώσεις που μας έδωσαν τα χρόνια της φοίτησής μας. Τέλος ευχαριστούμε τους γονείς μας, οι οποίοι στήριξαν και στηρίζουν τις επιλογές μας!

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το θέμα της παρούσης πτυχιακής εργασίας είναι η στατιστική ανάλυση της δημογραφικής κατάστασης στην Ελλάδα την περίοδο 1951-2011.

Αρχικά στο 1^ο κεφάλαιο η: «Δημογραφία», δίνεται ο ορισμός της δημογραφίας, η ιστορική αναδρομή του θέματος και αναλύονται έννοιες όπως η υπογεννητικότητα (αίτια υπογεννητικότητας, συνέπειες υπογεννητικότητας), η μετανάστευση (εξωτερική μετανάστευση, εσωτερική μετανάστευση), η μεταναστευτική πολιτική, η θνησιμότητα, το δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα (ορισμός, αίτια δημογραφικού προβλήματος).

Στο 2^ο κεφάλαιο τα: «Στατιστικά στοιχεία της δημογραφικής κατάστασης στην Ελλάδα την περίοδο 1951-2011», παρουσιάζονται τα στοιχεία από τις απογραφές πληθυσμών 1951-2011 (για το έτος 1951, για τις δεκαετίες 1961-2001, η απογραφή του έτους 2011).

Το θέμα του 3^{ου} κεφαλαίου είναι η: «Ανάλυση στατιστικών στοιχείων και εξαγωγή συμπερασμάτων». Καταγράφεται η μεταβολή του πληθυσμού της Ελλάδας, ο συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1951 έως 2011, ο δείκτης Ολικής Γονιμότητας, ο δημογραφικός μετασχηματισμός στην Ελλάδα, η σχέση του πληθυσμού με το δείκτη γήρανσης της χώρας για τα έτη 1951 - 2011, ο βαθμός αστικοποίησης στην Ελλάδα για τα έτη 1951 - 2011, οι συνέπειες της αστικοποίησης, και ο υπολογιζόμενος πληθυσμός μεταναστευτικής ροής της Ελλάδας.

Στο 4^ο κεφάλαιο οι: «Τρόποι αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος και προβλέψεις για το μέλλον», παρουσιάζονται οι τρόποι αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος (η δημιουργία του δημογραφικού προβλήματος, κοινωνικό ορόσημο), οι διαπιστώσεις για το δημογραφικό πρόβλημα, και οι διάφορες λύσεις για το δημογραφικό πρόβλημα.

Στο 5^ο κεφάλαιο οι: «Δημογραφικές προκλήσεις σε παγκόσμιο επίπεδο», αναλύονται γενικά στοιχεία, η γεωγραφική κατανομή του πληθυσμού, η γονιμότητα, θνησιμότητα, και η πληθυσμιακή γήρανση.

Τέλος στα συμπεράσματα παρουσιάζονται οι διαπιστώσεις για την δημογραφική κατάσταση στην Ελλάδα την περίοδο 1951-2011.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	iii
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	iv
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	v
ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ.....	viii
ΣΧΗΜΑΤΑ.....	viii
ΠΙΝΑΚΕΣ.....	viii
ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ	ix
ΕΙΚΟΝΕΣ.....	x
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	xii
1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ»	1
1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ	1
1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	1
1.3 ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ	3
1.3.1 Αίτια Υπογεννητικότητας.....	3
1.3.2 Συνέπειες Υπογεννητικότητας	4
1.4 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ.....	5
1.4.1 Εξωτερική μετανάστευση	6
1.4.2 Εσωτερική μετανάστευση.....	7
1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ.....	8
1.6 ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	9
1.7 ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	10
1.7.1 Ορισμός.....	10
1.7.2 Αίτια Δημογραφικού προβλήματος.....	10
1.7.3 Μείωση πληθυσμού.....	11

1.7.4	Δημογραφικοί παράγοντες.....	11
2	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011»	12
2.1	ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ.....	12
2.2	ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ 1951-2011	13
2.2.1	Για το έτος 1951	13
2.2.2	Για τις δεκαετίες 1961-2001	16
2.2.3	Η απογραφή του έτους 2011	32
3	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ»	36
3.1	ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ.....	36
3.2	ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1951 ΕΩΣ 2011.....	37
3.3	ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΛΙΚΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ	38
3.4	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ	39
3.5	ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1951 – 2011.....	41
3.6	ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1951 - 2011.....	44
3.7	ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	46
3.8	ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΡΟΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	47
3.9	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	48
4	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ».....	50
4.1	ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	50
4.2	Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ.....	51
4.2.1	Η δημιουργία του δημογραφικού προβλήματος	51
4.2.2	Κοινωνικό ορόσημο.....	51

4.3	ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ.....	52
4.4	ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ	53
4.5	ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ.....	53
4.6	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ.....	56
5	ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΟΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ»	57
5.1	ΓΕΝΙΚΑ.....	57
5.2	ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ	57
5.3	Η ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ.....	59
5.4	ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ	61
5.5	Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ	63
	ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	65
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	68

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ – ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

ΣΧΗΜΑΤΑ

Σχήμα 1.1: Είδη δημογραφίας.....	1
Σχήμα 1.2: Αίτια Υπογεννητικότητας.....	3
Σχήμα 1.3: Διάκριση Μετανάστευσης.....	5
Σχήμα 1.4: Δημογραφικά μεγέθη.....	7
Σχήμα 1.5: Διάκριση Μετανάστευσης.....	8

ΠΙΝΑΚΕΣ

Πίνακας 2.1: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1951.....	14
Πίνακας 2.2: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά ηλικία, για το έτος 1951.....	15
Πίνακας 2.3: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1961.....	17
Πίνακας 2.4: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1961.....	19
Πίνακας 2.5: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1971.....	20
Πίνακας 2.6: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1971.....	22
Πίνακας 2.7: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1981.....	23
Πίνακας 2.8: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1981.....	25
Πίνακας 2.9: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1991.....	26
Πίνακας 2.10: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1991.....	28
Πίνακας 2.11: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2001.....	29
Πίνακας 2.12: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2001.....	31
Πίνακας 2.13: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2011.....	32
Πίνακας 2.14: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2011.....	34

Πίνακας 3.1: Συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1961 έως σήμερα.....	37
Πίνακας 3.2: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 - 2011.	43
Πίνακας 3.3: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.....	45
Πίνακας 3.4: Υπολογιζόμενος πληθυσμός μεταναστευτικής ροής της Ελλάδας για τα έτη 1951 – 2011.....	47
Πίνακας 5.1: Οι δέκα πολυπληθέστερες χώρες του Κόσμου το 2000 και το 2015 και οι εκτιμήσεις για το 2030.....	57
Πίνακας 5.2: Μέσος Ρυθμός Πληθυσμιακής Αύξησης και Περίοδος Διπλασιασμού σε μεγάλες περιοχές (2015).	58
Πίνακας 5.3: Οι 10 Χώρες με τους Υψηλότερους και Χαμηλότερους Ρυθμούς Φυσικής Αύξησης, 2010-2015.....	59

ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ

Διάγραμμα 2.1: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1951. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).	15
Διάγραμμα 2.2: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά ηλικία, για το έτος 1951.	16
Διάγραμμα 2.3: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1961. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).	18
Διάγραμμα 2.4: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1961.	20
Διάγραμμα 2.5: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1971. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).	21
Διάγραμμα 2.6: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1971.	23
Διάγραμμα 2.7: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1981. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).	24
Διάγραμμα 2.8: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1981.	26
Διάγραμμα 2.9: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1991. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).	27

Διάγραμμα 2.10: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1991.	29
Διάγραμμα 2.11: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2001. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).	30
Διάγραμμα 2.12: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2001.	32
Διάγραμμα 2.13: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2011. Πηγή:(Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).	33
Διάγραμμα 2.14: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2001.	35
Διάγραμμα 3.1: Συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1961 έως σήμερα.....	38
Διάγραμμα 3.2: Δείκτης Ολικής Γονιμότητας.	39
Διάγραμμα 3.3: Απόλυτοι αριθμοί Θανάτων (1955 - 2011).....	40
Διάγραμμα 3.4: Απόλυτοι αριθμοί Γεννήσεων (1956 - 2011).....	41
Διάγραμμα 3.5: . Πληθυσμός (σε εκατομμύρια) της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011.....	42
Διάγραμμα 3.6: . Ο Δείκτης Γήρανσης της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011.....	43
Διάγραμμα 3.7: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 - 2011. .	44
Διάγραμμα 3.8: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.....	45
Διάγραμμα 3.9: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.....	48
Διάγραμμα 5.1: Οι δέκα πολυπληθέστερες χώρες του Κόσμου το 2000 και το 2015 και οι εκτιμήσεις για το 2030.....	58
Διάγραμμα 5.2: Γεωγραφική κατανομή χωρών που κατέγραψαν αύξηση του δείκτη γονιμότητας από την αρχή του 21 ^{ου} αιώνα.	60
Διάγραμμα 5.3: Αριθμός χωρών ανάλογα με τα επίπεδα βρεφικής θνησιμότητας, 2015.	62
Διάγραμμα 5.4: Εξέλιξη παιδικής θνησιμότητας σε διάφορες Χώρες ανάλογα την οικονομική κατάσταση, 1995-2015.	63

ΕΙΚΟΝΕΣ

Εικόνα 1.1: Στοιχεία της Ελληνικής απογραφής του 1828.	2
---	---

Εικόνα 2.1: Η πρώτη επίσημη απογραφή πληθυσμών στην Ελλάδα, το 1951.	13
Εικόνα 2.2: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού-κατοικιών στην Ελλάδα, το 1961.	17
Εικόνα 2.3: Απογραφή του 1961 για το Επίπεδο εκπαίδευσεως.....	19
Εικόνα 2.4: Απογραφή Πληθυσμού το 1961.	22
Εικόνα 2.5: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 1981.	25
Εικόνα 2.6: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 1991.	28
Εικόνα 2.7: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 2001.	31
Εικόνα 2.8: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού στην Ελλάδα το 2011, στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.	34

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για τη μελέτη της δομής και της εξέλιξης ενός πληθυσμιακού συνόλου το πρώτο βήμα είναι η συλλογή στατιστικών δεδομένων που αφορούν τον πληθυσμό αυτό.

Κατόπιν αυτά τα δεδομένα ταξινομούνται και παρουσιάζονται με την εφαρμογή τεχνικών της Περιγραφικής Στατιστικής (κατασκευή πινάκων και διαγραμμάτων, υπολογισμός δεικτών), με στόχο ο ερευνητής να αποκτήσει μια εικόνα της μορφής αυτών των δεδομένων.

Αυτά τα δεδομένα αναλύονται για να δοθούν απαντήσεις στα ερωτήματα και στις υποθέσεις που θέτει ο ερευνητής, εφαρμόζοντας στατιστικά υποδείγματα για την περιγραφή των δημογραφικών φαινομένων, την κατασκευή πινάκων επιβίωσης, την εφαρμογή μεθόδων πληθυσμιακών προβολών. Τέλος, ο ερευνητής βάσει των αποτελεσμάτων της ανάλυσης των εμπειρικών δεδομένων, ελέγχει τις θεωρητικές του υποθέσεις και αναπτύσσει θεωρίες που αφορούν τη μορφή και την εξέλιξη του πληθυσμού.

Η χρησιμότητα της πληθυσμιακής ανάλυσης είναι πολλαπλή. Η γνώση της κατάστασης του πληθυσμού και της εξέλιξής του δίνει τη δυνατότητα ανάπτυξης θεωριών για τη μορφή αυτή της εξέλιξης όπως και ελέγχου αυτών των θεωριών βάσει των συμβάντων.

Βασικά ερωτήματα που αφορούν σχεδιασμούς της δημόσιας και ιδιωτικής οικονομίας απαντώνται μέσω της πληθυσμιακής ανάλυσης. Ο δημόσιος τομέας πρέπει να βελτιώσει τις προβλεπόμενες μεταβολές του πληθυσμού όσον αφορά το μέγεθος και την σύνθεση του για τη δημιουργία βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων προγραμμάτων, όπως προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης για την κάλυψη μελλοντικών αναγκών νέων κατοικιών, σχολείων, διδακτικού προσωπικού, νέων θέσεων εργασίας, κ.λπ., μελέτες εργατικού δυναμικού (εισερχόμενοι/εξερχόμενοι από την αγορά εργασίας), συνταξιοδοτικά προγράμματα, προγράμματα αντιμετώπισης ανεργίας, προγράμματα δημόσιας υγείας, παροχή κοινωνικών υπηρεσιών, φορολογία, δημόσια τάξη, νομοθεσία καθώς και αξιολόγηση των διαφόρων προγραμμάτων.

1 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ»

1.1 ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑΣ

Η επιστήμη που ασχολείται με τη στατιστική μελέτη των πληθυσμών, ιδίως των ανθρώπινων, προκειμένου να διαπιστώσει το σύνολο των κατοίκων, τη σύνθεσή του, τις μεταβολές του και όλα τα φαινόμενα που τις προκαλούν καλείται Δημογραφία. Η δημογραφία στοχεύει στη συναγωγή ασφαλών συμπερασμάτων ώστε να βελτιωθούν οι πληθυσμοί υλικά και ηθικά, και στη λήψη μέτρων ώστε να αποτραπούν επιζήμιες συνέπειες που ακολουθούν συνήθως τις διάφορες δημογραφικές μεταβολές. Εκείνοι που ασχολούνται με δημογραφικές έρευνες, καταγραφές και αναλύσεις καλούνται γενικά δημογράφοι.

Επίσης, ως Δημογραφία καλείται το σύνολο των περιγραφικών αναλύσεων και ερευνών με βάση τους τις στατικές μεθόδους. Η Δημογραφία, ακόμα, μελετά τις χαρακτηριστικές ιδιότητες των ανθρώπινων πληθυσμών, τόσο από βιολογική άποψη όσο και από κοινωνική (Καραδήμας, 1984).

Ανάλογα με το αντικείμενο και το εύρος της εκάστοτε δημογραφικής έρευνας, λαμβάνεται και ο αντίστοιχος χαρακτηρισμός. Στο παρακάτω Σχήμα 1.1 φαίνονται βασικά διακριτά είδη:

Σχήμα 1.1: Είδη δημογραφίας.

1.2 ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η Δημογραφία εξελίχθηκε ιστορικά παράλληλα με τη Στατιστική. Μάλιστα οι δυο επιστήμες εμφανίζονται ταυτόχρονα και θεωρούνται σαν μια επιστήμη μέχρι τον 18^ο αιώνα. Τα πρώτα στατιστικά δεδομένα και οι πρώτες στατιστικές έρευνες που έγιναν

βασίζοταν σε φαινόμενα με δημογραφικό ενδιαφέρον, γεγονός που εξηγεί την κοινή εμφάνιση της Δημογραφίας και της Στατιστικής. Μάλιστα, οι πρώτες γνωστές καταμετρήσεις πληθυσμών στην αρχαία Κίνα, στην Αίγυπτο, στην Ελλάδα και στην Ρώμη θεωρούνται και σαν οι πρώτες στατιστικές συλλογές. Το ίδιο ισχύει και για τις πρώτες δημογραφικές μελέτες και έρευνες του 17^ο αιώνα, τόσο από τον J. Graunt και τον W. Petty που είχαν σχέση με την κανονικότητα της ανάπτυξης των πληθυσμών των πόλεων του Λονδίνου και του Δουβλίνου, αντίστοιχα, όσο και από τον E. Halley σχετικά με την κατασκευή του πρώτου πίνακα θνησιμότητας. Αυτές οι μελέτες και οι έρευνες θεωρούνται σαν οι πρώτες γνωστές μελέτες και έρευνες στην ιστορία της Στατιστικής (Τσαούσης, 2006).

Αλλωστε, δεν είναι συμπτωματική η προτεραιότητα που δόθηκε κατά το παρελθόν στις μελέτες με δημογραφικό περιεχόμενο. Εξηγείται από το μεγάλο ενδιαφέρον που είχε και έχει για κάθε οργανωμένη κοινωνία η γνώση των πληθυσμιακών φαινομένων.

Κατά το τέλος του 18^{ου} αιώνα, η Δημογραφία είχε αποκτήσει οριστικά το δικό της αυτόνομο επιστημονικό χαρακτήρα, μολονότι η Στατιστική μόλις δημιουργούταν και δεν είχε ακόμα συνενώσει τις διάφορες τάσεις της σε ένα επιστημονικά οργανωμένο σύνολο. Θεμελιωτής της Δημογραφίας θεωρείται ένας παπάς του προσωπικού στρατού, ο J. Sussmilch (1707-1767), καθώς δημοσίευσε, το 1741, το πρώτο έργο στην ιστορία της Δημογραφίας, με καθαρά δημογραφικό περιεχόμενο. Βέβαια, δεν έχει τίποτα το πρωτότυπο το έργο αυτό του J. Sussmilch, καθώς διαπνέεται από το μυστικό-θρησκευτικό πνεύμα του. Η ερμηνεία της «θείας τάξης» με ένα μυστικό- εξωεπιστημονικό τρόπο, δεν μπορεί να γίνει επιστημονικά παραδεκτός. Ωστόσο, κανείς βρίσκει στο έργο του J. Sussmilch και μερικά αξιόλογα θετικά στοιχεία. Για παράδειγμα, βρίσκει πρώτα οργανικά συστηματοποιημένες τις γνώσεις, μέχρι την εποχή εκείνη, γύρω από τη Δημογραφία και ύστερα την καθαρή προσπάθεια γενίκευσης μερικών δημογραφικών ικανοτήτων, που είχαν παρατηρηθεί κατά το παρελθόν, όπως ακριβώς συνηθίζεται και σήμερα για την αποκάλυψη των φυσικών νόμων (Καραδήμας, 1984).

	1821		1828		Ελάττωση πληθυσμοῦ χριστιανῶν
	Χριστιανοί	Τοῦρκοί	Χριστιανοί	Τοῦρκοί	
Πελοπόννησος ..	458000	42750	400000	(**)	58000
Στερεὰ Ἑλλάς ..	247850	20865	172850	11450	75000
Νῆσοι	169300	...	169100	200
Τὸ ὅλον ...	875150	63615	741950	11450	133200
Γεν. πληθυσμὸς ..	938765		753400		

Εικόνα 1.1: Στοιχεία της Ελληνικής απογραφής του 1828.

Πηγή: (Ελληνική απογραφή 1828-Wikipedia, 2017).

1.3 ΥΠΟΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ

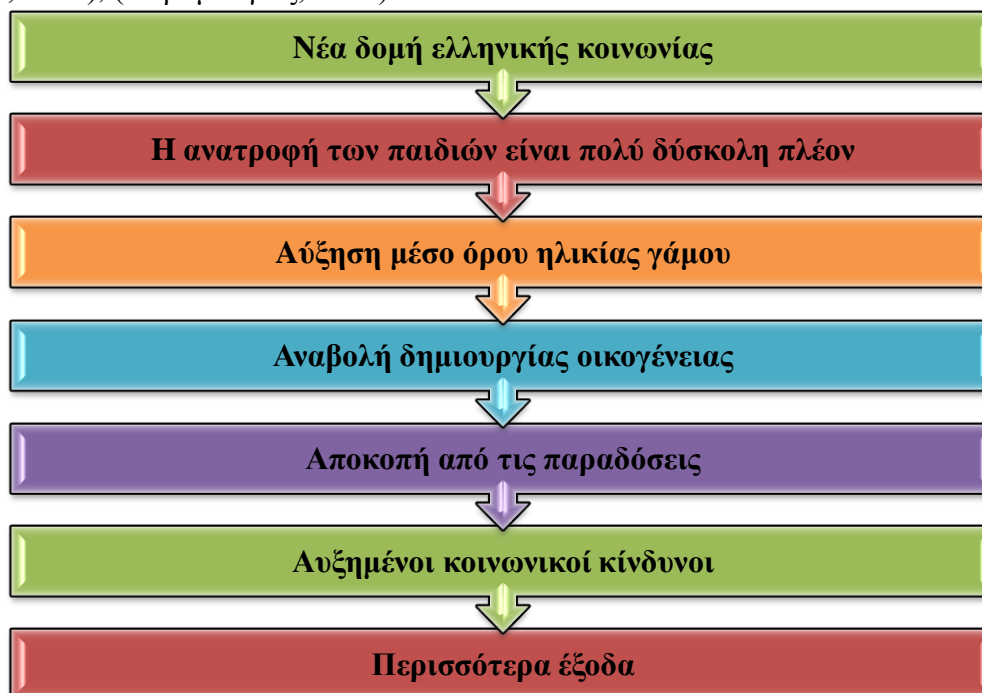
Με τη λέξη «Υπογεννητικότητα» ορίζεται ο μειωμένος αριθμός γεννήσεων σε μία χώρα, κυρίως όταν αυτός ο αριθμός δε διαφέρει σημαντικά από τον αντίστοιχο των θανάτων. Χαρακτηριστικά, είναι τα δημογραφικά στοιχεία του 2012 που δόθηκαν στη δημοσιότητα στα τέλη του 2013 από την Eurostat, που δείχνουν ότι ο δείκτης γεννητικότητας στην Ελλάδα έπεσε στις εννέα γεννήσεις ανά 1.000 κατοίκους με τον αντίστοιχο αριθμό το 1980 να είναι 15,36. Όταν οι γυναίκες μιας χώρας γεννάνε λιγότερα παιδιά από δυο, υπάρχει τεράστιος κίνδυνος, όταν οι δυο γονείς μεγαλώσουν και φύγουν από τη ζωή, αριθμητικά τουλάχιστον να μην έχουν «αντικατασταθεί» από δύο παιδιά (Καραμπογιάς, 2016).

Αν και το πρόβλημα είναι πολύ εύκολο να κατανοηθεί, γιατί πρόκειται περί απλών μαθηματικών, εντούτοις η φύση του είναι τέτοια που καθιστά την επίλυση του πολύ δύσκολη για κάθε κρατική αρχή. Αναφορικά με την Ελλάδα, τα δεδομένα είναι πραγματικά απογοητευτικά έως και απελπιστικά. Το έτος 2012 σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, οι γεννήσεις στην Ελλάδα έφθασαν τις 100.371 ενώ το 2011 είχαν φθάσει στις 106.428, παρουσιάστηκε δηλαδή ποσοστό μείωσης 5,69%. Αντίθετα οι θάνατοι για το έτος 2012 παρουσίασαν αύξηση 5%, όπου ανήλθαν στους 116.670, έναντι των 111.099 για το 2011.

Πρόκειται για ένα πρόβλημα που χρήζει σοβαρής αντιμετώπισης, γιατί αν συνεχισθεί η κατάσταση ως έχει, και αν ο ρυθμός γεννήσεων μειωθεί ακόμη περισσότερο, η χώρα θα αντιμετωπίσει πολλούς κινδύνους. Ενδεικτικά αναφέρεται, ότι αυτή τη στιγμή ο ρυθμός γεννήσεων στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερος από τον ελάχιστο για την συνέχιση και επιβίωση του Ελληνισμού γενικότερα.

1.3.1 Αίτια Υπογεννητικότητας

Τη μείωση των γεννήσεων στην Ελλάδα προκαλούν τα εξής αίτια (Σχήμα 1.2) (Κιόχου, 1991), (Καραμπογιάς, 2016):

Σχήμα 1.2: Αίτια Υπογεννητικότητας.

Πηγή: (Καραμπογιάς, 2016).

Πιο αναλυτικά:

- Λόγω της νέας δομής της ελληνικής κοινωνίας, δημιουργήθηκαν διαφορετικές συνθήκες διαβίωσης από εκείνες που υπήρχαν στις αρχές του αιώνα, όπου μια οικογένεια ήταν αγροτική και τα παιδιά ήταν απαραίτητα για τις αγροτικές εργασίες.
- Πλέον ο χώρος εργασίας δεν είναι το σπίτι. Τις περισσότερες φορές η μητέρα και ο πατέρας είναι εργαζόμενοι σε χώρους μακριά από το σπίτι., με αποτέλεσμα η ανατροφή των παιδιών να είναι πολύ πιο δύσκολη.
- Ολοένα και αυξάνεται ο μέσος όρος ηλικίας γάμου σε σχέση με το παρελθόν, με αποτέλεσμα να μειώνονται και τα περιθώρια γονιμότητας.
- Συχνά τη δημιουργία οικογένειας αναβάλλει μέχρι και η επαγγελματική κατάρτιση των υποψήφιων γονιών.
- Ιδιαίτερα στις μεγαλουπόλεις η ζωή στις πολυκατοικίες, τα ακριβά ενοίκια και η έλλειψη χώρου δεν ευνοούν τη συνύπαρξη πολλών ατόμων στον ίδιο χώρο.
- Αντίστροφα λειτούργησε η θεαματική μείωση της παιδικής θνησιμότητας καθώς δημιούργησε αίσθημα ασφάλειας στους γονείς.
- Παρατηρείται αποκοπή από τις παραδόσεις και από τις αντιλήψεις των προηγούμενων γενεών περί πολυτεκνίας.
- Ο καταναλωτισμός ανέβασε πολύ το επίπεδο ζωής, επομένως και τις ανάγκες των παιδιών, γεγονός που μεταφράζεται για τους γονείς, ως περισσότερα έξοδα.
- Οι αυξημένοι κοινωνικοί κίνδυνοι καλλιέργησαν περισσότερο το αίσθημα της ευθύνης των γονιών, αλλά και το φόβο.

1.3.2 Συνέπειες Υπογεννητικότητας

Το ζήτημα της υπογεννητικότητας έχει τεράστιες αρνητικές συνέπειες για την Ελλάδα (Κιόχου, 1991), (Καραμπογιάς, 2016):

- ❖ Όσον αφορά την οικονομία, ο αριθμός εκείνων που μπορούν να εργαστούν και να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη της χώρας μειώνεται.
- ❖ Σε κοινωνικό επίπεδο, το κράτος πρόνοιας επηρεάζεται άμεσα από την υπογεννητικότητα. Καθώς οι εργαζόμενοι μειώνονται λόγω της μείωσης του πληθυσμού και οι συνταξιούχοι αυξάνονται, τα ασφαλιστικά ταμεία και το κράτος πρόνοιας εν γένει συρρικνώνεται.
- ❖ Σε εθνικό επίπεδο, όταν μια χώρα αντιμετωπίζει πολλούς και διάφορους εξωτερικούς κινδύνους, τότε η έλλειψη δυναμικού είναι μείζων πρόβλημα.

Καθ' όλη τη διάρκεια της μεταπολεμικής περιόδου η ποσοστιαία μεταβολή του πληθυσμού της Ελλάδας στις δύο τελευταίες απογραφές ήταν η χαμηλότερη που σημειώθηκε. Στην Ελλάδα η φυσική κίνηση του πληθυσμού εξελίσσεται πτωτικά ιδιαίτερα από το 1998 και ύστερα. Έκτοτε, δεν έχει υπάρξει σημαντική ανάκαμψη, γεγονός που αποδεικνύει ότι η όποια μεταβολή στο μέγεθος του πληθυσμού, οφείλεται αποκλειστικά στην εγκατάσταση αλλοδαπών μεταναστών στην Ελλάδα.

Τη δεκαετία του '90 στην Ελλάδα, σημειώνονταν περίπου 100.000 γεννήσεις ζώντων παιδιών ανά έτος, ώστε να παρουσιάζει έναν από τους χαμηλότερους δείκτες στιγμιαίας ή ολικής γονιμότητας στην ΕΕ (1,29 παιδιά / γυναίκα το 2005). Οι αντίστοιχες τιμές της τελικής γονιμότητας μιας γενεάς αν και εμφανίζονται υψηλότερες, ωστόσο κυμαίνονται και αυτές κάτω από το επίπεδο ανανέωσης των γενεών.

Ταυτόχρονα γίνεται η διαπίστωση ότι οι γυναίκες στην Ελλάδα αποκτούν συνεχώς λιγότερα παιδιά, ενώ τα γεννούν σε μεγαλύτερες ηλικίες. Όσον αφορά στις

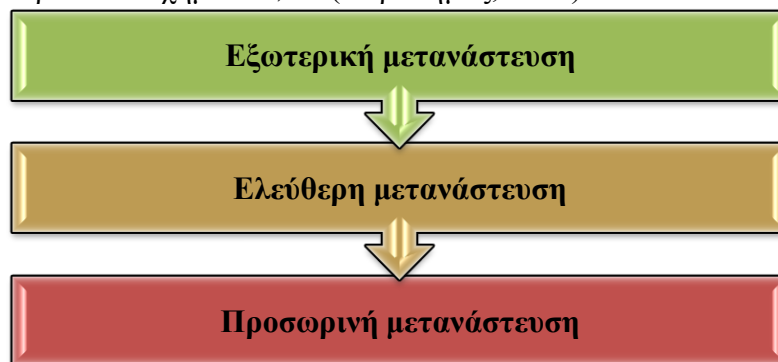
γεννήσεις εκτός γάμου, αυτές αποτελούν ένα μικρό μόνο ποσοστό επί των συνολικών γεννήσεων στην Ελλάδα (περίπου 4,3% το 2001), διαφοροποιώντας την από τις άλλες χώρες της ΕΕ και κυρίως τις Σκανδιναβικές χώρες.

Επίσης, γάμοι πραγματοποιούνται όλο και πιο σπάνια, ενώ τα ποσοστά διαζυγίων αυξάνουν, αν και τα επίπεδά τους στην Ελλάδα είναι ιδιαίτερα χαμηλά σχετικά με το μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Το ποσοστό του πληθυσμού ηλικίας 0 έως 14 ετών υφίσταται συρρίκνωση, ενώ το 2001 η τιμή του δείκτη γήρανσης υπήρξε μία από τις υψηλότερες. Τέλος, οι δείκτες εξάρτησης παιδιών και ηλικιωμένων εξελίσσονται αμφίδρομα με τον πρώτο να κινείται πτωτικά και το δείκτη ηλικιωμένων να μεγεθύνεται.

Οι εξελίξεις στα δημογραφικά δεδομένα οδηγούν προς μία επιδείνωση της υφιστάμενης δημογραφικής εικόνας. Οι γεννήσεις αναβάλλονται και μειώνονται, το ποσοστό των ηλικιωμένων αυξάνεται, οι γάμοι γίνονται πιο σπάνια, ενώ τα διαζύγια αναμένεται στο μέλλον να αυξηθούν.

1.4 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ

Ο όρος «μετανάστευση» ορίζει την αλλαγή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή μιας ομάδας ατόμων από ένα βιότοπο σε κάποιον άλλο. Η μετανάστευση διακρίνεται σύμφωνα με το παρακάτω Σχήμα 1.3, σε (Καραδήμας, 1984):

Σχήμα 1.3: Διάκριση Μετανάστευσης.

Πηγή: (Καραδήμας, 1984).

Πιο αναλυτικά:

- Εξωτερική μετανάστευση: όταν η νέα εγκατάσταση του μετανάστη είναι έξω από τα κρατικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης του. Ενώ, αντίθετα, όταν η νέα εγκατάσταση του μετανάστη είναι μέσα στα εθνικά όρια της προηγούμενης εγκατάστασης του, τότε πρόκειται για εσωτερική μετανάστευση.
- Ελεύθερη μετανάστευση: όταν η αλλαγή του τόπου εγκατάστασης γίνεται με πρωτοβουλία του μετανάστη και ανεπηρέαστα. Αντίθετα, αναγκαστική μετανάστευση συμβαίνει όταν ο μετανάστης αναγκάζεται άμεσα ή έμμεσα να εγκαταλείψει τον τόπο της εγκατάστασής του και να εγκατασταθεί κάπου άλλου.
- Προσωρινή μετανάστευση: όταν ο μετανάστης πρόκειται να μείνει στον τόπο της νέας του εγκατάστασης λιγότερο από ένα έτος. Ενώ, όταν ο μετανάστης πρόκειται να μείνει στη νέα του εγκατάσταση περισσότερο από ένα έτος, πρόκειται για μόνιμη μετανάστευση.

1.4.1 Εξωτερική μετανάστευση

Κατά κύριο λόγο, τα αίτια της εξωτερικής μετανάστευσης είναι οικονομικά και κοινωνικοπολιτικά. Μαζί με αυτά συγκαταλέγονται και μια σειρά από αλλά που έχουν τη ρίζα τους στις εθνικές και φυλετικές διακρίσεις (Καραδήμας, 1984).

1.4.1.1 Οικονομικά αίτια

Πρόκειται για τα πιο καθοριστικά στη λήψη της απόφασης του ατόμου που θέλει να μεταναστεύσει. Τα άτομα που θέλουν να μεταναστεύσουν οραματίζονται καλύτερους όρους ζωής στη χώρα προορισμού. Πιο συγκεκριμένα, πιστεύουν σε ένα ανώτερο βιοτικό επίπεδο, σε μια καλή και συνεχή εργασία και σε μια καλύτερη περίθαλψη. Ακόμα πιστεύουν σε κάλυψη μιας σειράς άλλων αναγκών (μορφωτικές, κοινωνικές κλπ) που δεν μπορούσαν να τις ικανοποιήσουν στη χώρα όπου ζούσαν. Πολλές φορές αυτοί οι οραματισμοί δεν συμβαδίζουν με την πραγματικότητα (Κολοβός, 2011).

1.4.1.2 Κοινωνικά-πολιτικά αίτια

Τα οικονομικά αίτια της μετανάστευσης συνδέονται και με τις υπάρχουσες κοινωνικό-πολιτικές δομές της χώρας προέλευσης των μεταναστών. Οι χώρες που εξάγουν εργατικό δυναμικό πρόκειται για χώρες που έμειναν καθυστερημένες, διότι οι υπεύθυνοι φορείς της οικονομικής ανάπτυξης δεν μπόρεσαν ή δεν ενδιαφερόθηκαν να αξιοποιήσουν ορθολογικά τις πλουτολογικές πηγές τους. Η οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας δεν οδηγεί σε μετανάστευση. Βέβαια, αυτή συνθήκη μπορεί να είναι αναγκαία αλλά όχι και ικανή. Σε μια χώρα για να αποτραπεί η μετανάστευση χρειάζεται κοινωνική δικαιοσύνη και δίκαιη κατανομή του εθνικού εισοδήματος που εξαρτώνται άμεσα από την κοινωνική και πολιτική εξέλιξη της χώρας. Συνεπώς, η εξωτερική μετανάστευση είναι ένα φαινόμενο κατεξοχήν κοινωνικό-οικονομικό-πολιτικό, που λειτουργεί σαν απόηχος του κοινωνικό-πολιτικού συστήματος της χώρας προέλευσης των μεταναστών, ανήμπορου να ανταποκριθεί στα αιτήματα και τις ανάγκες της εποχής του (Κολοβός, 2011).

1.4.1.3 Οικονομικές συνέπειες

Η εξωτερική μετανάστευση πλήττει τις παραγωγικές δυνάμεις της χώρας προέλευσης των μεταναστών. Τα άτομα που μεταναστεύουν είναι κυρίως νέα και έτοιμα να μπουν στον παραγωγικό μηχανισμό της χώρας τους με στόχο να συμβάλλουν στην παραπέρα οικονομική ανάπτυξή της. Όταν, λοιπόν, οι προϋποθέσεις αυτές δεν υπάρχουν, τα άτομα μεταναστεύουν σε κάποια άλλη χώρα, με την προσδοκία μιας καλύτερης τύχης. Με λίγα λόγια πρόκειται για ένα φαινόμενο που έρχεται ως αποτέλεσμα της οργανικής αδυναμίας των παραγωγικών μηχανισμών της χώρας προέλευσης να αξιοποιήσει το εργατικό της δυναμικό (Κολοβός, 2011).

1.4.1.4 Κοινωνικές συνέπειες

Το εργατικό δυναμικό που εγκαταλείπει την πρωτογενή παράγωγή και ειδικότερα τη γεωργία είναι η κύρια πηγή που τροφοδοτεί τη μετανάστευση. Κάποια από αυτά τα αίτια είναι η μηχανοποίηση του αγροτικού τομέα, οι δύσκολες συνθήκες (φυσικές, οικονομικές κλπ) της υπαίθρου, η έλλειψη μιας σύγχρονης και αποτελεσματικής αγροτικής πολιτικής κλπ. Αυτό το εργατικό δυναμικό, αν δεν απορροφηθεί από τους άλλους παραγωγικούς κλάδους

της χώρας (βιομηχανία, εμπόριο κλπ), στρέφεται αναγκαστικά προς τη μετανάστευση σε χώρες που είναι βιομηχανικά ανεπτυγμένες και μπορούν να προσφέρουν δουλειά και καλύτερους όρους ζωής (Κολοβός, 2011).

1.4.1.5 Δημογραφικές συνέπειες

Δεν αφορούν μονάχα την αριθμητική μείωση του πληθυσμού του μέρους εκείνου που μεταναστεύει, αλλά επεκτείνονται και μεταβάλλουν την αρμονική δομή του πληθυσμού από άποψη φύλου και από άποψη ηλικίας. Οι μεταβολές αυτές της δομής του πληθυσμού επηρεάζουν όλα τα δημογραφικά μεγέθη (Σχήμα 1.4), όπως (Κολοβός, 2011):

- ✓ Τη γαμηλιότητα
- ✓ Τη γεννητικότητα
- ✓ Τη θνησιμότητα

Σχήμα 1.4: Δημογραφικά μεγέθη.

Πηγή: (Κολοβός, 2011).

1.4.2 Εσωτερική μετανάστευση

Η εσωτερική μετανάστευση μπορεί να πάρει πολλές μορφές, με σπουδαιότερη την αστυφιλία. Πρόκειται για ένα σύγχρονο κοινωνικό φαινόμενο με εκρηκτικές διαστάσεις μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο. Τα αίτια της αστυφιλίας είναι αίτια απωθητικά από τα χωριά και αίτια ελκυστικά προς τις πόλεις. Στα απωθητικά αίτια συγκαταλέγονται (Σχήμα 1.5) (Κολοβός, 2011):

- Η φύση της δουλειάς του αγρότη
- Η ανεπάρκεια του αγροτικού κλήρου
- Το χαμηλό εργατικό εισόδημα
- Η αστάθεια των τιμών των αγροτικών προϊόντων
- Η αβεβαιότητα της αγροτικής παράγωγης
- Η ανεπάρκεια πιστώσεων

- Οι κοινωνικές και εκπολιτιστικές συνθήκες.

Σχήμα 1.5: Διάκριση Μετανάστευσης.

Πηγή: (Κολοβός, 2011).

1.5 ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ

Στους παρακάτω βασικούς άξονες στηρίζεται η Μεταναστευτική Πολιτική (Chateau & Raffaelli, 2016):

Στη ρύθμιση της νόμιμης μετανάστευσης στη βάση της Εθνικής Στρατηγικής Απασχόλησης και γενικότερα των αναγκών της αγοράς εργασίας. Η μεταναστευτική πολιτική αποτελεί το αποτέλεσμα της συλλογικής και υπεύθυνης δουλειάς της αρμόδιας Υπουργικής Επιτροπής της οποίας προεδρεύει το Υπουργείο Εσωτερικών και συμμετέχουν τα Υπουργεία Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Εμπορίου Βιομηχανίας και Τουρισμού, και Δικαιοσύνης και Δημόσιας Τάξεως. Ειδικότερα, η Υπουργική Επιτροπή Απασχόλησης αξιολογεί και αναθεωρεί τη στρατηγική όλων των τομέων απασχόλησης, ώστε να είναι ορθολογιστική και να ανταποκρίνεται ικανοποιητικά στις πραγματικές ανάγκες και τα νέα δεδομένα που προκύπτουν. Η μεταναστευτική πολιτική εναρμονίζεται πλήρως με το ευρωπαϊκό κεκτημένο, τις διεθνείς και ευρωπαϊκές συμβάσεις και το ευρωπαϊκό σύμφωνο για την μετανάστευση και το άσυλο.

Η Επιτροπή Ελέγχου Μετανάστευσης βάσει του Κανονισμού 4 των περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης Κανονισμών εξετάζει αιτήσεις για παραχώρηση Άδειας Μετανάστευσης. Επίσης, υποβάλλει τις απόψεις της για τις συγκεκριμένες αιτήσεις, με έκθεση στον Υπουργό Εσωτερικών που είναι αρμόδιος για τη χορήγηση των σχετικών Αδειών.

Επίσης, στις 12.7.2012 ψηφίστηκε στη Βουλή των Αντιπροσώπων το εναρμονιστικό Νομοσχέδιο περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (Τροποποιητικός Νόμος του 2011) το οποίο αφορά την μεταφορά της οδηγίας 2009/52/EK της 18^{ης} Ιουνίου 2009 σχετικά με την επιβολή ελάχιστων προτύπων για τις κυρώσεις και τα μέτρα κατά των εργοδοτών που απασχολούν παράνομα διαμένοντες υπηκόους τρίτων χωρών.

Στις 25.11.2011 μεταφέρθηκε στο εθνικό δίκαιο η «Οδηγία 2008/115/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 16ης Δεκεμβρίου 2008 σχετικά με τους κοινούς κανόνες και διαδικασίες στα κράτη μέλη για την επιστροφή των παρανόμως διαμενόντων υπηκόων τρίτων χωρών» με τον περί Αλλοδαπών και Μετανάστευσης (Τροποποιητικό) Νόμο του 2011 με αρ. 153(Ι) / 2011.

Από το νόμο θεσπίζονται κανόνες και διαδικασίες για την επιστροφή των υπηκόων τρίτων χωρών που διαμένουν παράνομα, σύμφωνα με τα θεμελιώδη δικαιώματα, ως γενικές αρχές του κοινοτικού και του διεθνούς δικαίου, μαζί με τις υποχρεώσεις προστασίας των προσφύγων και τις υποχρεώσεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Το Υπουργείο Εσωτερικών ετοίμασε, για σκοπούς ορθότερης εναρμόνισης με Άρθρα της Κοινοτικής Οδηγίας με τίτλο «Οδηγία 2004/38/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 29^{ης} Απριλίου 2004 σχετικά με το δικαίωμα των πολιτών της Ένωσης και των μελών των οικογενειών τους να κυκλοφορούν και να διαμένουν ελεύθερα στην επικράτεια των κρατών μελών», Νομοσχέδιο που τροποποιεί τον περί του Δικαιώματος των Πολιτών της Ένωσης και των Μελών των Οικογενειών τους να Κυκλοφορούν και να Διαμένουν Ελεύθερα στη Δημοκρατία Νόμο.

Βάσει της τροποποίησης, η Νομοθεσία, μεταξύ άλλων, διευρύνει το πεδίο εφαρμογής του βασικού νόμου, επιβάλλει υποχρέωση γνωστοποίησης παρουσίας στις αρχές της Δημοκρατίας, διασφαλίζει τη χορήγηση βεβαίωσης εγγραφής σε αυτοεργοδοτούμενο με οποιοδήποτε περί τούτου αποδεικτικού μέσου, διασφαλίζει τη χορήγηση βεβαίωσης εγγραφής σε πολίτη κάτω των 21 ετών αποδεικνύοντας την ηλικία του και προβλέπει ρητά ότι έγγραφα που αναφέρονται στο νόμο χορηγούνται ατελώς ή έναντι τέλους που δεν υπερβαίνει το αντίστοιχο για τους κύριους πολίτες ως προς τη χορήγηση παρεμφερών εγγράφων, κ.ά.

1.6 ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Το ποσοστό θανάτων, όταν αυτοί αναφέρονται στο μέσο πληθυσμό του εξεταζομένου έτους καλείται Θνησιμότητα (Κιόχου, 1991).

Η θνησιμότητα διακρίνεται ανάλογα με την ηλικία και την αιτία.

Η θνησιμότητα ποικίλει σημαντικά ανάλογα με την ηλικία των ατόμων. Εξαιρετικά υψηλή θεωρείται κατά το πρώτο έτος της ζωής, ελαττώνεται γρήγορα και φτάνει στο ελάχιστο στο 12^ο έτος της ηλικίας. Κατόπιν εμφανίζει βραδεία αύξηση, που επιταχύνεται μετά το 50^ο έτος. Στο 70^ο έτος της ηλικίας το ποσοστό θνησιμότητας βρίσκεται στο ίδιο περίπου επίπεδο με την βρεφική θνησιμότητα. Η καμπύλη αυτή της εξέλιξης της θνησιμότητας κατά ηλικία είναι παρόμοια τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, με τη θνησιμότητα, ωστόσο, των ανδρών σε όλες τις ηλικίες να είναι μεγαλύτερη της αντίστοιχης των γυναικών. Εκτός από τα βιολογικά αίτια αυτής της υπερθνησιμότητας των ανδρών (ύπαρξη θανατηφόρων ενδογενών παραγόντων), υπάρχουν και πολλά εξωγενή αίτια (π.χ. συχνότερα ατυχήματα συμβαίνουν στους άντρες παρά στις γυναίκες, αλκοόλ κτλ).

Η ανάλυση των αιτιών των θανάτων διακρίνει τους ενδογενείς και τους εξωγενείς συντελεστές της θνησιμότητας. Οι πρώτοι έχουν βιολογική προέλευση και περιλαμβάνουν τον πρόωρο τοκετό, τα ατυχήματα κατά τον τοκετό, όσον αφορά στους ενήλικες και στους γέροντες οι ενδογενείς παράγοντες αναφέρονται στις ασθένειες του γήρατος (καρδιακές παθήσεις, καρκίνος, αγγειακές βλάβες κλπ).

Οι εξωγενείς συντελεστές της θνησιμότητας είναι οι επιδράσεις του περιβάλλοντος και περιλαμβάνουν κυρίως τις λοιμώξεις και παρασιτικές νόσους, τους βίαιους θανάτους κ.λπ. Είναι προφανές ότι υπάρχει αλληλοσυσχετισμός μεταξύ ενδογενών

και εξωγενών παραγόντων της θνησιμότητας, καθώς η μείωση της θνησιμότητας οφείλεται κυρίως στην ελάττωση των εξωγενών αιτιών. Ιδιαίτερα χρήσιμη είναι η διάκριση μεταξύ ενδογενούς και εξωγενούς θνησιμότητας ώστε να μελετηθεί η παιδική θνησιμότητα.

Σε μια χώρα μπορεί να γίνει αντιληπτός ο βαθμός της εξέλιξης στον τομέα της δημόσιας υγείας και κοινωνικής αντίληψης εξετάζοντας κανείς την εξωγενή παιδική ή βρεφική θνησιμότητα, η οποία εξαρτάται κυρίως από τον τρόπο πρόληψης των ασθενειών και της φροντίδας των νηπίων και των παιδιών. Για παράδειγμα, στην Πορτογαλία το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας είναι περίπου πέντε φορές υψηλότερο της Σουηδίας, ενώ η εξωγενής βρεφική θνησιμότητα στην ίδια χώρα είναι περίπου 15 φορές υψηλότερη της αντίστοιχης της Σουηδίας (Κιόχου, 1991).

Η μέση διάρκεια ζωής θα ήταν πάνω από τα 80 έτη, αν ήταν δυνατόν να εξαλειφθούν πλήρως οι εξωγενείς συντελεστές της θνησιμότητας. Οι φτωχοί πλήττονται από το θάνατο περισσότερο από τους πλουσίους, και οι κάτοικοι των πόλεων περισσότερο από τους αγρότες.

Ωστόσο, παραμένει ακόμη αναπάντητο το ερώτημα της επίδρασης πολλών παραγόντων επί της θνησιμότητας, μεταξύ των οποίων είναι το κλίμα, η διατροφή, το επάγγελμα, οι εποχές του έτους, του είδους της φυλής, της θρησκείας κ.λπ.

1.7 ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.7.1 Ορισμός

Ως Δημογραφικό πρόβλημα ορίζεται η διατάραξη της ισορροπίας φαινομένων βιολογικών (γεννήσεις – θάνατοι) ή κοινωνικών (μεταναστεύσεις – γάμοι – διαζύγια) που προκαλούν μεταβολές του πληθυσμού και επηρεάζουν αρχικά τη σύνθεσή του κατά φύλο, ηλικία και οικογενειακή κατάσταση και ακολούθως την εγκατάστασή του, την οικονομική δραστηριότητα και την κοινωνική συμπεριφορά του. Ο επιστημονικός κλάδος της Δημογραφίας ασχολείται με την προσέγγιση και τη μελέτη των φαινομένων αυτών, η οποία χρησιμοποιεί συνδυασμούς επιστημών έχοντας ως υπόβαθρο τη Στατιστική (Λαυρέντζος, 2016).

Επίσης, το Δημογραφικό πρόβλημα σχετίζεται με τη μείωση ή αύξηση του πληθυσμού μιας χώρας που διαπιστώνεται στατιστικά και επηρεάζει δυσμενώς όλα εκείνα τα ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία, τα οποία συνιστούν μία σθεναρή εθνική και κρατική οντότητα, δηλαδή την οικονομία, την ασφάλεια και την εθνική συνοχή. Το δημογραφικό πρόβλημα αναφέρεται στις δυσχέρειες και τις δυσκολίες που προκύπτουν στην οικονομία, τα εθνικά θέματα (παιδεία, υγεία, εθνική άμυνα) την μετανάστευση, όπως επίσης στη μείωση ή την γήρανση του πληθυσμού μιας χώρας.

Τέλος, η δημιουργία του δημογραφικού προβλήματος οφείλεται στην πορεία της γεννητικότητας, της θνησιμότητας και των μετακινήσεων του πληθυσμού.

1.7.2 Αίτια Δημογραφικού προβλήματος

Στην Ελλάδα, τα τελευταία σαράντα χρόνια, το δημογραφικό πρόβλημα βρίσκεται σε οξύτερη φάση και αναγνωρίζεται ως εθνικό πρόβλημα γιατί:

Η υπογεννητικότητα του πληθυσμού της χώρας, μαζί με την πληθυσμιακή έκρηξη των γειτόνων, Τουρκίας και Αλβανίας, επαυξάνει τους κινδύνους.

Η μείωση των γεννήσεων και η αύξηση του ορίου ζωής οδηγούν στη σταδιακή γήρανση του πληθυσμού.

Και τέλος, η μετανάστευση, στο εσωτερικό ή το εξωτερικό, αποδυναμώνει την ύπαιθρο χώρα, ανατρέποντας την ισόρροπη διασπορά του πληθυσμού και δημιουργώντας εξογκωμένα αστικά κέντρα, με επιπτώσεις στον κοινωνικό και οικονομικό τομέα, στο περιβάλλον, την ποιότητα ζωής και την υγεία (Λαυρέντζος, 2016).

1.7.3 Μείωση πληθυσμού

Ο πληθυσμός της Ελλάδας μειώνεται για πρώτη φορά μεταπολεμικά. Οι νέοι κάτοικοι που γεννιούνται στην Ελλάδα ή μεταναστεύουν σε αυτή από άλλες χώρες, τα τελευταία πέντε χρόνια, είναι λιγότεροι από τους κατοίκους που αποβιώνουν και από αυτούς που μεταναστεύουν σε άλλες χώρες. Την ίδια στιγμή, ο πληθυσμός της εξακολουθεί να γερνάει. Το ερώτημα, λοιπόν, που τίθεται είναι τι σημαίνει αυτό για τη χώρα, την οικονομία της, το παραγωγικό της δυναμικό, το ασφαλιστικό της σύστημα και την κοινωνική της συνοχή, αλλά και για το μέλλον της.

Το Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων του Πανεπιστημίου Θεσσαλίας, που διεξήγαγε έρευνα, καταλήγει σε ενδιαφέροντα συμπεράσματα για την εξέλιξη του μεγέθους και της ηλικιακής σύστασης του πληθυσμού της χώρας.

Στη συνέχεια ακολουθούν συνοπτικά τα εξής συμπεράσματα (Γεωργακόπουλος, 2016):

- Ο πληθυσμός της Ελλάδας στο μέλλον θα μειωθεί σημαντικά.
- Το 2050 ο πληθυσμός της θα υπολογίζεται ανάμεσα στα 10 εκατομμύρια και τα 8,3 εκατομμύρια.
- Η ελάττωση του πληθυσμού θα κυμανθεί από περίπου 800 χιλιάδες μέχρι 2,5 εκατομμύρια άτομα.
- Ο πληθυσμός της χώρας γερνάει, με αποτέλεσμα η διάμεση ηλικία, που ήταν 26 έτη το 1951, και που σήμερα είναι 44 έτη, αναμένεται να αυξηθεί κατά 5-8 έτη.
- Ο πληθυσμός των παιδιών σχολικής ηλικίας (από 3 μέχρι 17 ετών) θα μειωθεί από 1,6 εκ. σήμερα σε 1,4 εκ. έως 1 εκ. το 2050.
- Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός, που δυνητικά θα μπορούσαν να δουλέψουν, θα μειωθεί από 7 εκ. το 2015 σε 4,8-5,5 εκ.
- Ο πραγματικός οικονομικά ενεργός πληθυσμός θα μειωθεί από 4,7 εκ. το 2015 σε 3-3,7 εκ.

1.7.4 Δημογραφικοί παράγοντες

Οι παράγοντες ή αλλιώς δημογραφικές συνιστώσες που επηρεάζουν τη μεταβολή του πληθυσμού είναι τρεις, οι γεννήσεις, οι θάνατοι και η μετανάστευση. Ο πληθυσμός, δηλαδή, εξαρτάται από δύο ισοζύγια, το φυσικό (γεννήσεις-θάνατοι) και το μεταναστευτικό (είσοδοι-έξοδοι). Οι αυξομειώσεις σε αυτά τα ισοζύγια στο παρελθόν επηρέασαν τον πληθυσμό της Ελλάδας και τη σύστασή του με τρόπους που έχουν αποτυπωθεί σε πολλές μελέτες.

Από το 1935 και μέχρι το 1975, αντίθετα με ό, τι δείχνει ο συγχρονικός δείκτης γονιμότητας, καμία ελληνική γενιά δεν αναπληρώθηκε. Από τη γενιά του 1956 και εξής ξεκίνησε μια προοδευτική μα απρόσκοπτη μείωση της γονιμότητας, που συνεχίζεται μέχρι σήμερα. Μεταπολεμικά δεν υπήρξε στην Ελλάδα αύξηση των γεννήσεων, όπως συνέβη σε άλλες δυτικοευρωπαϊκές χώρες. Τις τελευταίες δεκαετίες η αύξηση του πληθυσμού οφειλόταν στις κατά περιόδους μεταναστευτικές ροές και τη ραγδαία αύξηση του προσδόκιμου ζωής, το οποίο αυξήθηκε κατά 8 χρόνια για τους άντρες και κατά 10 χρόνια για τις γυναίκες.

2 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011»

2.1 ΑΠΟΓΡΑΦΗ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Η απογραφή πληθυσμού ορίζει το σύνολο των διοικητικών ενεργειών και χειρισμών που στοχεύουν στη συγκέντρωση στατιστικών πληροφοριών σχετικά με το μέγεθος και τα χαρακτηριστικά (δημογραφικά, οικονομικά, κοινωνικά, οικιστικά) του πληθυσμού ενός γεωγραφικού χώρου σε δεδομένο χρόνο (παρόλα αυτά, στα ερωτηματολόγια των απογραφών, μπορούν να τεθούν και ερωτήσεις που αναφέρονται και στο παρελθόν). Για να γίνει η απογραφή σωστά προαπαιτείται καθολική και ταυτόχρονη καταγραφή όλων όσων βρίσκονται κατά την ημέρα της διεξαγωγής της σε έναν οριοθετημένο γεωγραφικό χώρο, συνήθως στην εθνική επικράτεια και στις διοικητικές της υποδιαίρεσεις. Οι ιστορικές τάσεις των δομών και χαρακτηριστικών του πληθυσμού αποκαλύπτονται από την ταυτόχρονη παράθεση και συγκριτική μελέτη των αποτελεσμάτων διαδοχικών απογραφών (Λαυρέντζος, 2016).

Ο πληθυσμός διαιρείται σε τρεις κατηγορίες:

- Στον πραγματικό δηλαδή στον αριθμό των ατόμων που βρέθηκαν κατά την ημέρα της απογραφής, σε κάθε περιφέρεια, νομό, δήμο/κοινότητα, δημοτικό/κοινοτικό διαμέρισμα και αυτοτελή οικισμό.
- Στο νόμιμο δηλαδή στον αριθμό των ατόμων κάθε ηλικίας και φύλου, τα οποία κατά την ημέρα της απογραφής δήλωσαν ότι είναι καταχωρημένα στα αντίστοιχα δημοτολόγια και εφόσον την ημέρα της απογραφής βρίσκονταν στη χώρα και απογράφηκαν ως παρόντα ή απουσίαζαν προσωρινώς στο εξωτερικό.
- Στο μόνιμο δηλαδή στον αριθμό των ατόμων που έχουν τη συνήθη διαμονή τους σε κάθε περιφέρεια, νομό, δήμο/κοινότητα, δημοτικό/κοινοτικό διαμέρισμα και αυτοτελή οικισμό.

Αυτοτελής οικισμός ονομάζεται το σύνολο οικοδομών που γειτονεύουν και τα κτήρια τους δεν απέχουν μεταξύ τους περισσότερο από διακόσια (200) μέτρα αν δεν υπάρχει εγκεκριμένο σχέδιο πόλεως και μέχρι χίλια (1000) μέτρα αν υπάρχει και περιλαμβάνουν δέκα (10) τουλάχιστον κατοικίες νοικοκυριών ή μια συλλογική κατοικία ή κατοικίες νοικοκυριών και συλλογικές κατοικίες στις οποίες μπορούν να κατοικήσουν κανονικά πενήντα (50) τουλάχιστον άτομα, ανεξάρτητα αν αυτά κατοικούν όλο το έτος ή μια μόνο ορισμένη εποχή.

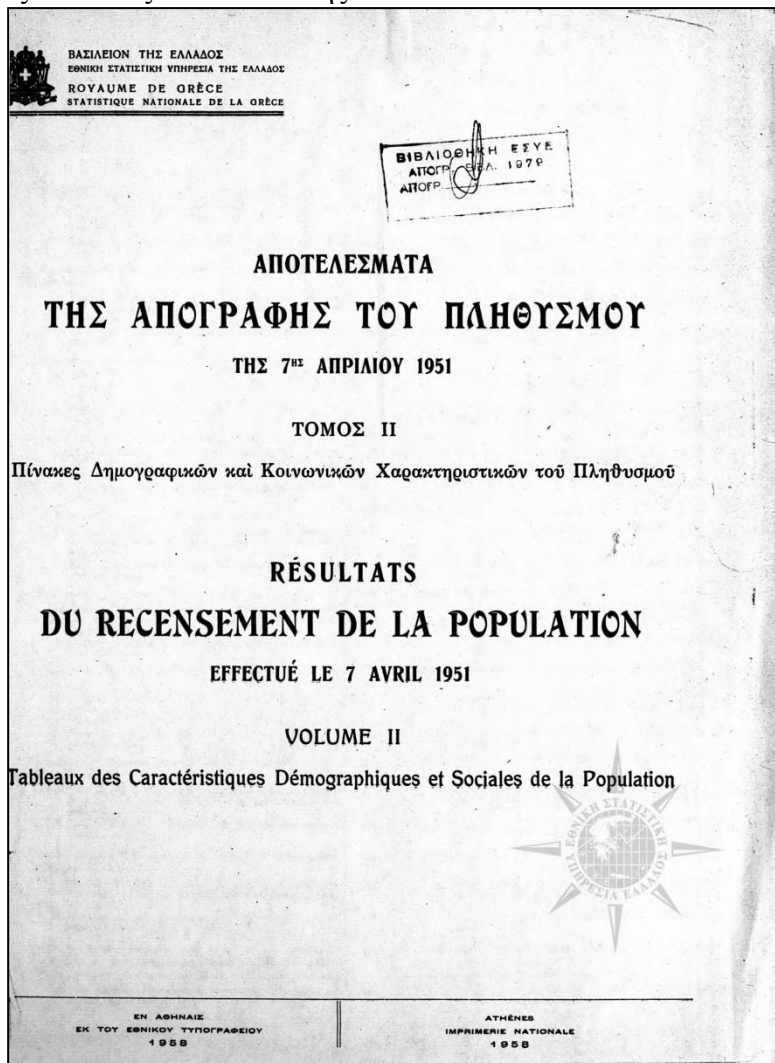
Αυτοτελή οικισμοί είναι και οι μικρονησίδες, ανεξάρτητα από τις παραπάνω προϋποθέσεις. Για τις δεκαετίες 1951-2001 για κάθε γεωγραφικό διαμέρισμα υπήρχαν τρία υποκρήνια (Λαυρέντζος, 2016):

- Αστικές περιοχές είναι τα δημοτικά ή κοινοτικά διαμερίσματα των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει 2000 κατοίκους.
- Ημιαστικές περιοχές είναι τα δημοτικά ή κοινοτικά διαμερίσματα των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει παραπάνω από 2000 κατοίκους
- Αγροτικές περιοχές είναι τα δημοτικά ή κοινοτικά διαμερίσματα των οποίων ο πολυπληθέστερος πληθυσμός έχει λιγότερους από 2000 κατοίκους.

2.2 ΑΠΟΓΡΑΦΕΣ ΠΛΗΘΥΣΜΩΝ 1951-2011

2.2.1 Για το έτος 1951

Για το έτος 1951 πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίσημη απογραφή πληθυσμών στην Ελλάδα η οποία είναι βασισμένη σε στοιχεία του πραγματικού πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα η απογραφή πραγματοποιήθηκε με τη χρήση φωτογραφίας. Για παράδειγμα ένας κάτοικος Αττικής που την ημέρα της απογραφής βρισκόταν στην Θεσσαλονίκη, καταχωρήθηκε ως κάτοικος Θεσσαλονίκης.

Εικόνα 2.1: Η πρώτη επίσημη απογραφή πληθυσμών στην Ελλάδα, το 1951.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

Η απογραφή πραγματοποιήθηκε σύμφωνα με τα παρακάτω κριτήρια:

- Φύλο
- Έτος γέννησης
- Ηλικία
- Οικογενειακή κατάσταση
- Τόπος γέννησης

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

- Γεννηθέντες εξωτερικού και χώρα γέννησης
- Υπηκοότητα
- Θρησκεία
- Μητρική γλώσσα
- Επίπεδο εκπαίδευσης κτλ

Για την καλύτερη κατανόηση της εργασίας βασιστήκαμε στα πιο βασικά κριτήρια:

1. φύλο και γεωγραφικό διαμέρισμα.
2. Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο και ηλικία

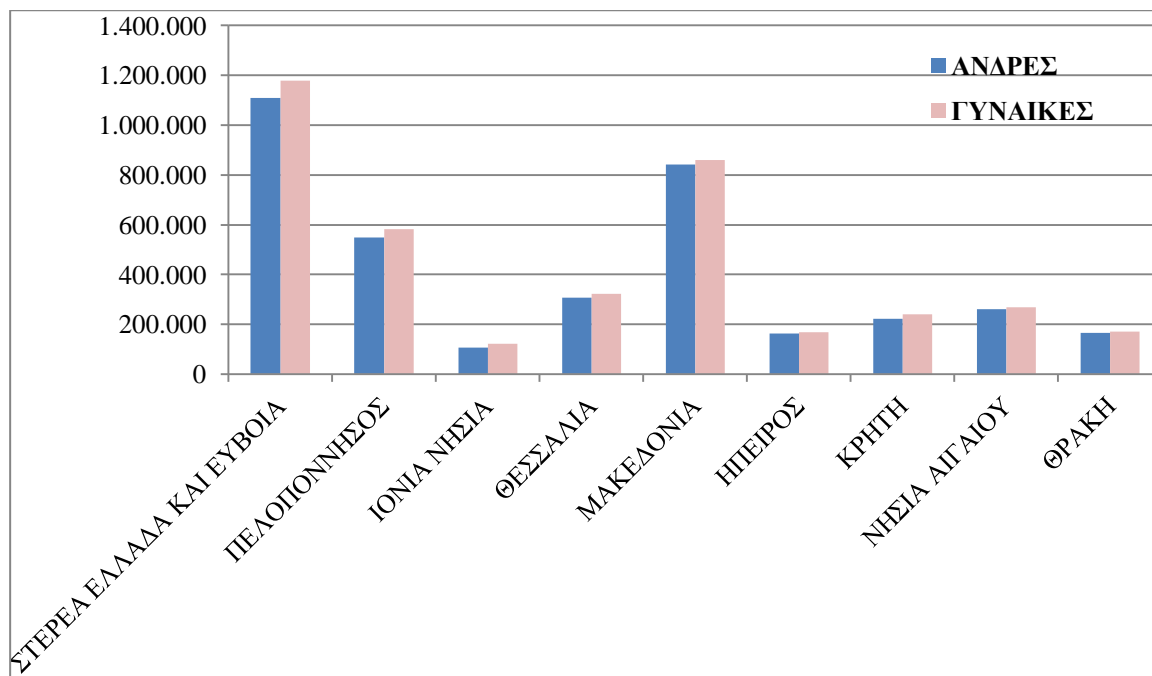
Στον παρακάτω Πίνακα 2.1 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.1 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 1951 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

Πίνακας 2.1: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1951.

Για το έτος 1951			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ	1.108.749	1.178.270	2.287.019
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	548.146	580.876	1.129.022
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	107.058	121.539	228.597
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	306.868	322.073	628.941
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	841.731	859.104	1.700.835
ΗΠΕΙΡΟΣ	162.479	168.064	330.543
ΚΡΗΤΗ	221.085	241.039	462.124
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	259.831	268.935	528.766
ΘΡΑΚΗ	165.701	171.253	336.954
Επιμέρους Σύνολα	3.721.648	3.911.253	
Συνολικός πληθυσμός	7.632.801		

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

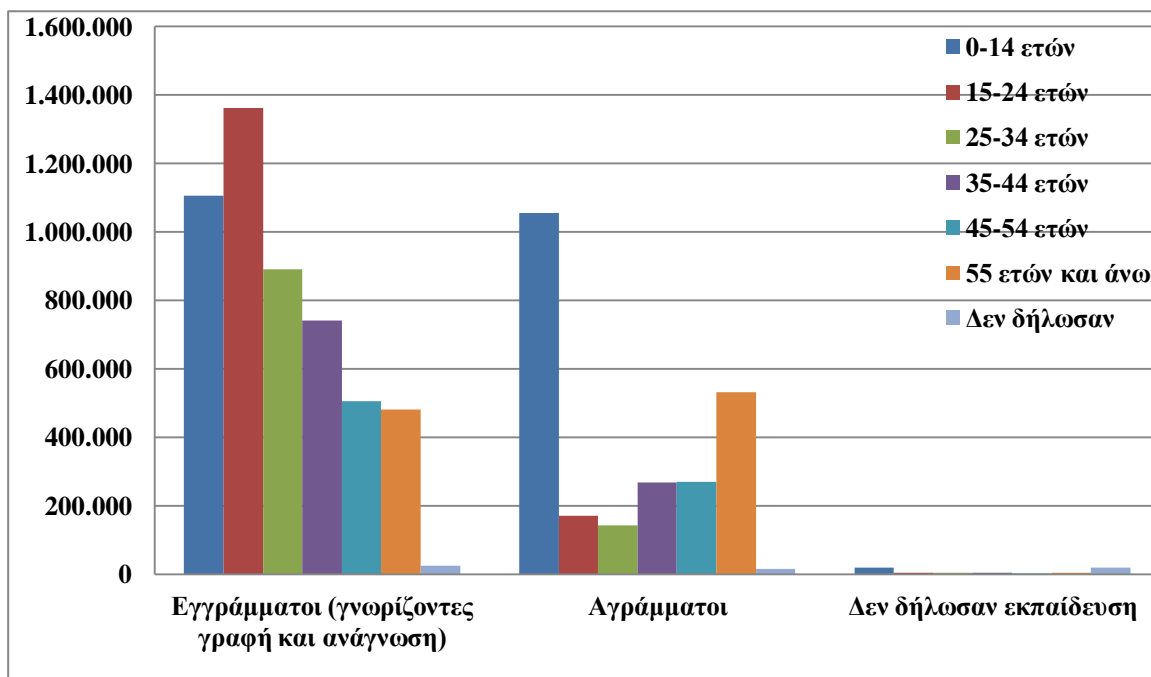
Διάγραμμα 2.1: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1951. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.2 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.2 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά ηλικία για το έτος 1951 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

Πίνακας 2.2: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά ηλικία, για το έτος 1951.

Για το έτος 1951								
Επίπεδο εκπαίδευσης	0-14 ετών	15-24 ετών	25-34 ετών	35-44 ετών	45-54 ετών	55 ετών και άνω	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Εγγράμματοι (γνωρίζοντες γραφή και ανάγνωση)	1.106.962	1.362.926	891.189	741.744	505.993	481.864	24.913	5.118.541
Αγράμματοι	1.056.333	171.568	142.521	268.671	270.215	531.530	14.838	2.455.676
Δεν δήλωσαν εκπαίδευση	19.741	4.958	3.641	3.718	2.763	4.890	18.873	58.584
Συνολικός πληθυσμός	2.183.036	1.542.452	1.037.301	1.014.133	778.971	1.018.284	58.624	7.632.801

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

Διάγραμμα 2.2: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά ηλικία, για το έτος 1951.

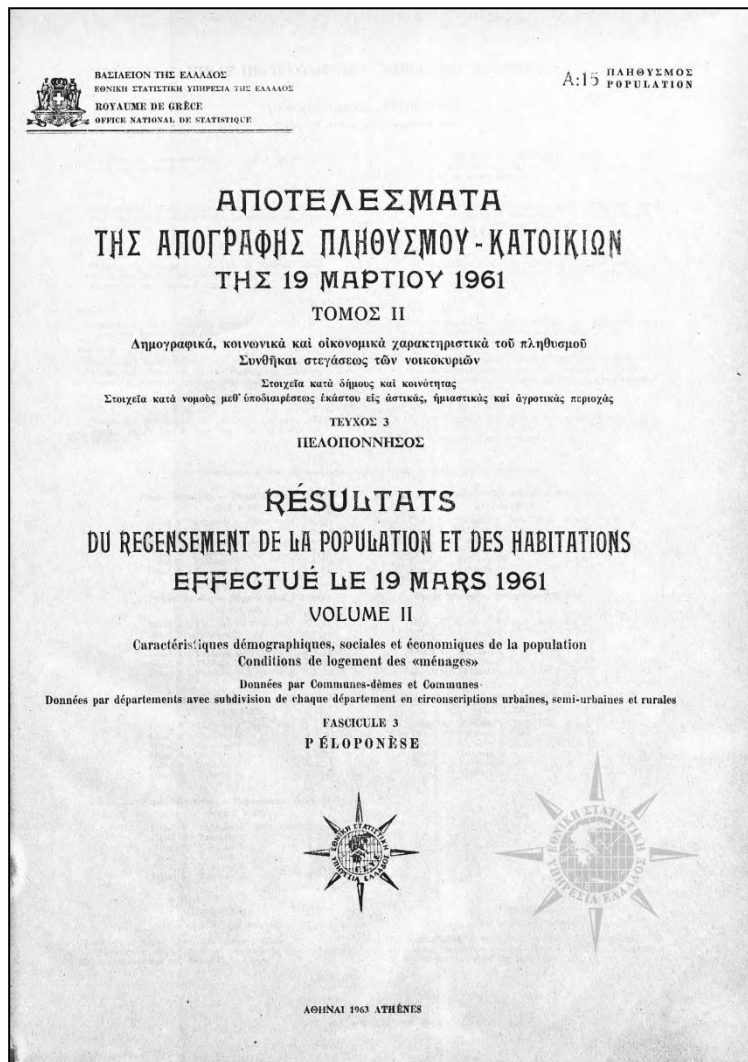
Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958).

2.2.2 Για τις δεκαετίες 1961-2001

Για τις δεκαετίες 1961-2001 οι απογραφές πραγματοποιήθηκαν με βάση τον πραγματικό πληθυσμό και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν στην απογραφή του 1951.

Στον παρακάτω Πίνακα 2.3 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.3 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 1961 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Εικόνα 2.2: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού-κατοικιών στην Ελλάδα, το 1961.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

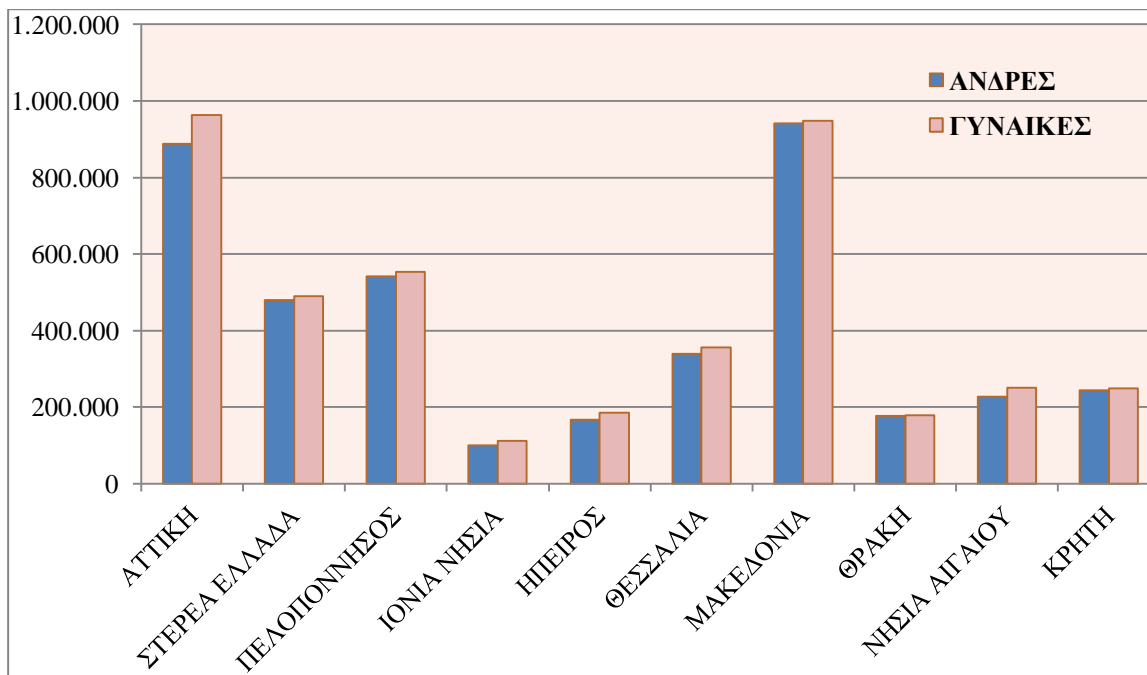
Πίνακας 2.3: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1961.

Για το έτος 1961			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	887.251	962.685	1.852.700
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ ΚΑΙ ΕΥΒΟΙΑ	480.214	489.621	971.000
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	542.354	553.756	1.096.400
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	100.665	111.900	212.600
ΗΠΕΙΡΟΣ	166.158	185.400	1.849.936
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	338.757	355.674	969.835
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	941.586	947.751	1.096.110
ΘΡΑΚΗ	176.685	178.854	212.565
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	226.654	250.356	351.558

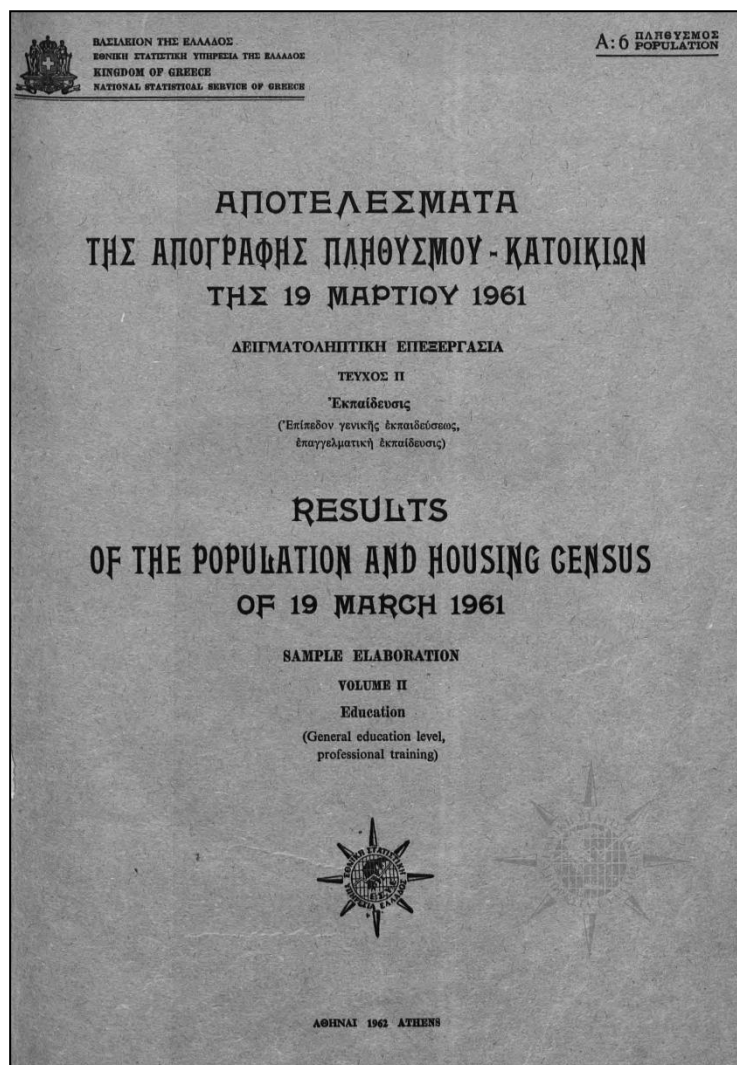
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

ΚΡΗΤΗ	243.056	249.156	694.431
Επιμέρους Σύνολα	4.103.380	4.285.153	
Συνολικός πληθυσμός	8.388.533		

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Διάγραμμα 2.3: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1961. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Εικόνα 2.3: Απογραφή του 1961 για το Επίπεδο εκπαιδύσεως.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.5 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.5 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαιδύσεως κατά φύλο για το έτος 1961 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Πίνακας 2.4: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαιδύσεως κατά φύλο, για το έτος 1961.

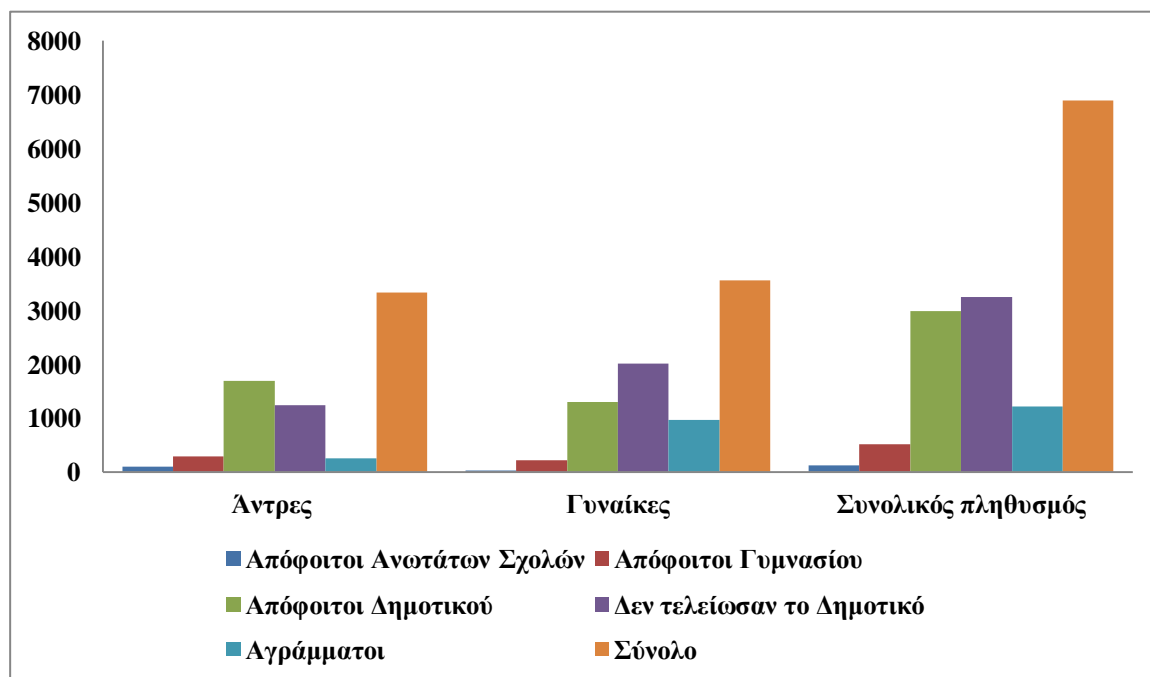
Για το έτος 1961 (σε χιλιάδες)						
Επίπεδο εκπαιδύσεως /Φύλο	Απόφοιτοι Ανωτάτων Σχολών	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Απόφοιτοι Δημοτικού	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό	Αγράμματα	Σύνολο
Άντρες	97,6	294,6	1.696,8	1.243,9	250,0	3.332,8
Γυναίκες	31,4	221,6	1.294,4	2.007,9	970,0	3.555,3
Συνολικός	129,0	516,2	2.991,2	3.251,8	1.220,0	6.888,1¹

¹ Δειγματοληπτική επεξεργασία.

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

πληθυσμός						
-----------	--	--	--	--	--	--

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Διάγραμμα 2.4: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1961.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

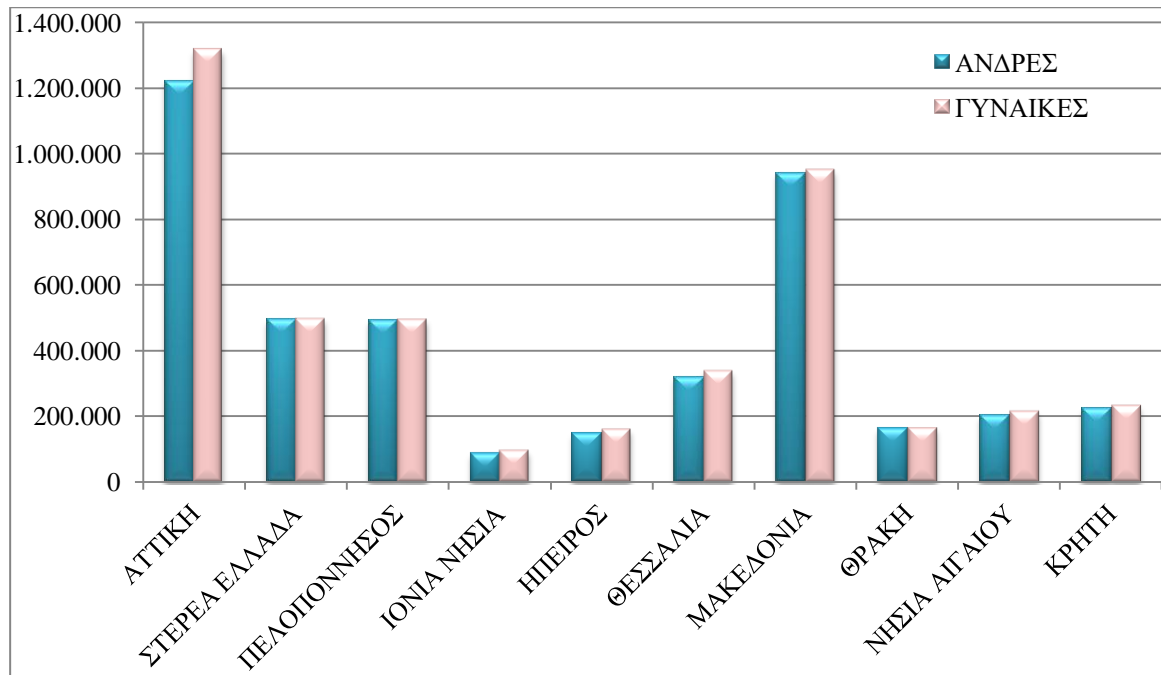
Στον παρακάτω Πίνακα 2.3 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.3 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 1971 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

Πίνακας 2.5: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1971.

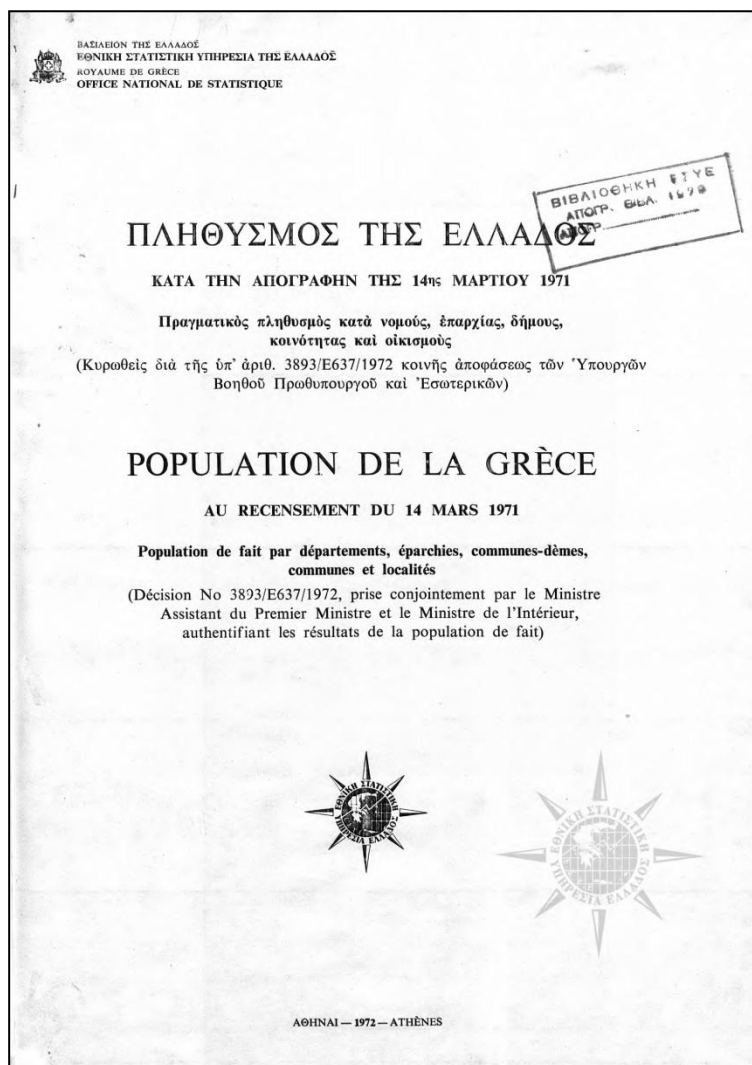
Για το έτος 1971			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	1.222.408	1.317.824	2.540.232
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	493.628	498.412	992.040
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	490.856	496.016	986.872
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	86.832	97.616	184.448
ΗΠΕΙΡΟΣ	147.534	162.801	310.335
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	319.792	340.188	659.980
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	939.654	951.132	1.890.786
ΘΡΑΚΗ	162.612	166.948	329.560
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	201.401	216.368	417.769
ΚΡΗΤΗ	222.204	234.415	456.619
Επιμέρους Σύνολα	4.286.921	4.481.720	
Συνολικός πληθυσμός	8.768.641		

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

Διάγραμμα 2.5: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1971. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

Εικόνα 2.4: Απογραφή Πληθυσμού το 1961.

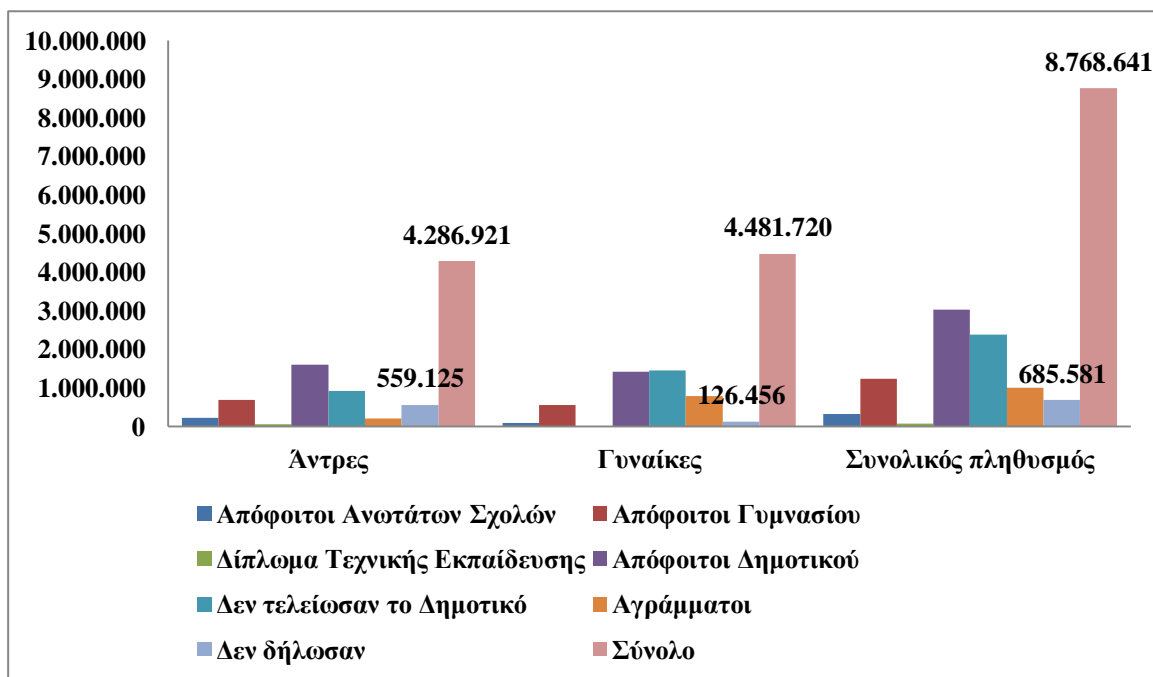
Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.6 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.6 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο για το έτος 1971 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

Πίνακας 2.6: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1971.

Για το έτος 1971								
Επίπεδο εκπαίδευσης /Φύλο	Απόφοιτοι Ανοστάτων Σχολών	Απόφοιτοι Γυμνασίου	Δίπλωμα Τεχνικής Εκπαίδευσης	Απόφοιτοι Δημοτικού	Δεν τελείωσαν το Δημοτικό	Αγράμματοι	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Άντρες	225.940	687.112	59.456	1.609.956	928.392	216.940	559.125	4.286.921
Γυναίκες	101.496	559.304	19.868	1.421.864	1.454.492	798.240	126.456	4.481.720
Συνολικός πληθυσμός	327.436	1.246.416	79.324	3.031.820	2.382.884	1.015.180	685.581	8.768.641

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

Διάγραμμα 2.6: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1971.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972).

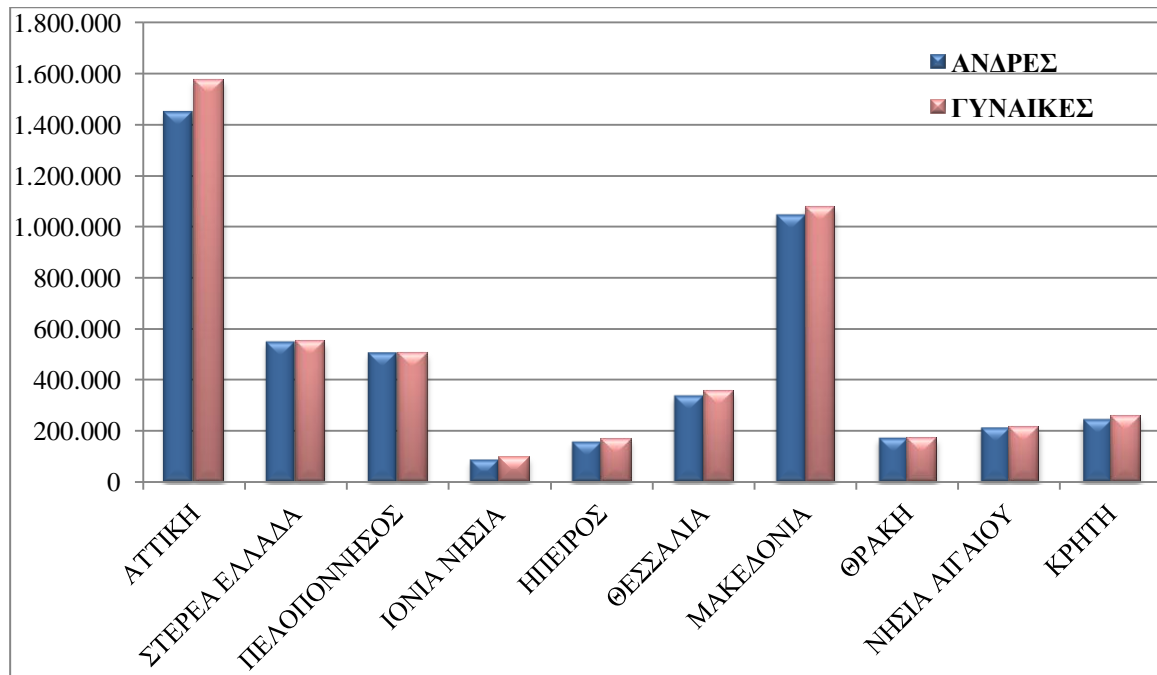
Στον παρακάτω Πίνακα 2.7 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.7 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 1981 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

Πίνακας 2.7: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1981.

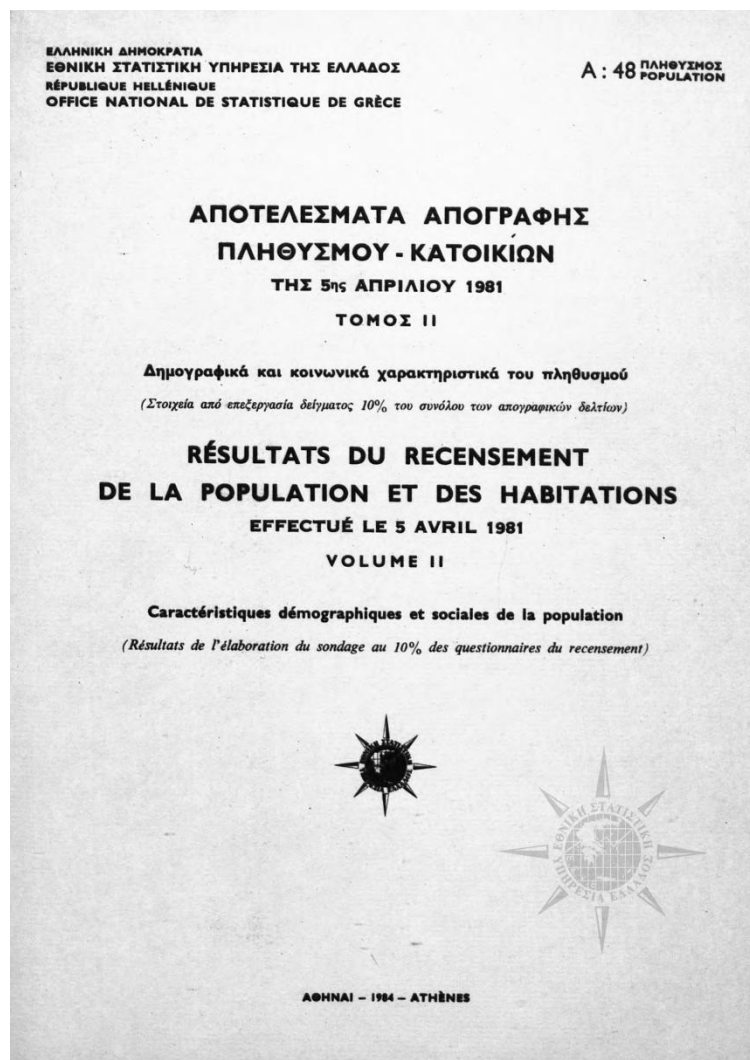
Για το έτος 1981			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	1.452.172	1.575.388	3.027.560
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	551.117	548.845	1.099.962
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	507.972	504.563	1.012.535
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	87.952	94.481	182.433
ΗΠΕΙΡΟΣ	158.578	166.295	324.873
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	339.702	355.583	695.285
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.046.263	1.075.449	2.121.712
ΘΡΑΚΗ	174.840	170.289	345.129
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	214.456	214.280	428.736
ΚΡΗΤΗ	246.957	255.235	502.192
Επιμέρους Σύνολα	4.780.009	4.960.408	
Συνολικός πληθυσμός	9.740.417		

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

Διάγραμμα 2.7: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1981. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

Εικόνα 2.5: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 1981.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.8 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.8 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο για το έτος 1981 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

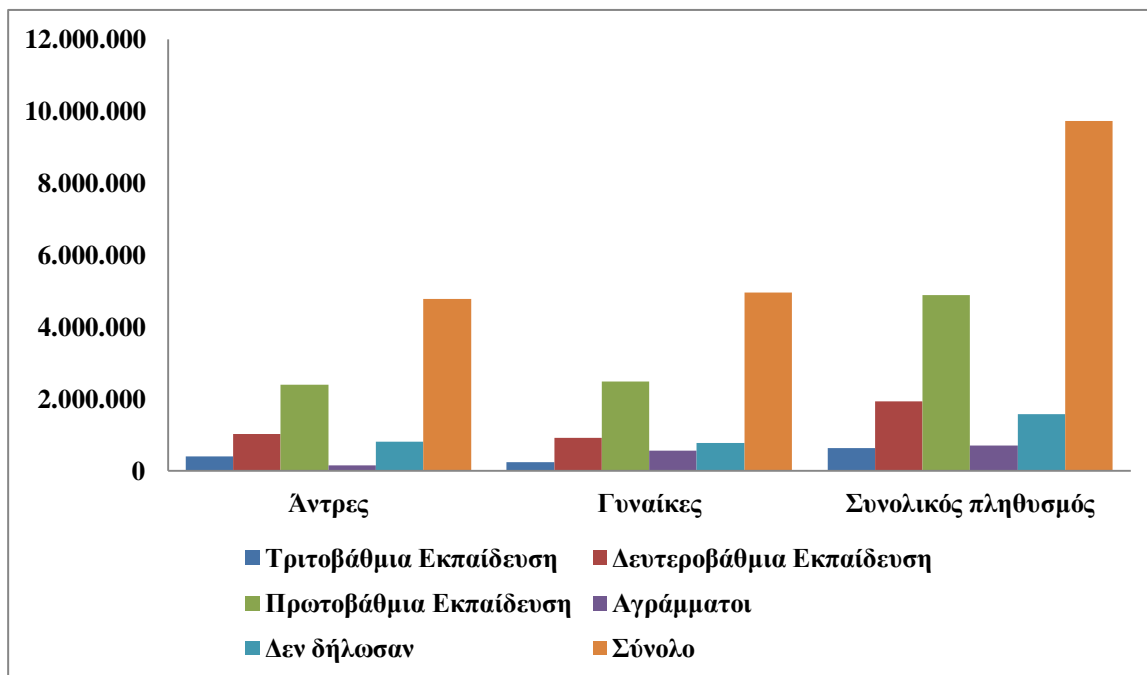
Πίνακας 2.8: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1981.

Για το έτος 1981						
Επίπεδο εκπαίδευσης/ Φύλο	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Προτοβάθμια Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Άντρες	403.774	1.018.044	2.403.748	143.266	811.177	4.780.009
Γυναίκες	236.451	912.358	2.482.408	563.455	765.736	4.960.408
Συνολικός	640.225	1.930.402	4.886.156	706.721	1.576.913	9.740.417

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

πληθυσμός						
-----------	--	--	--	--	--	--

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

Διάγραμμα 2.8: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1981.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984).

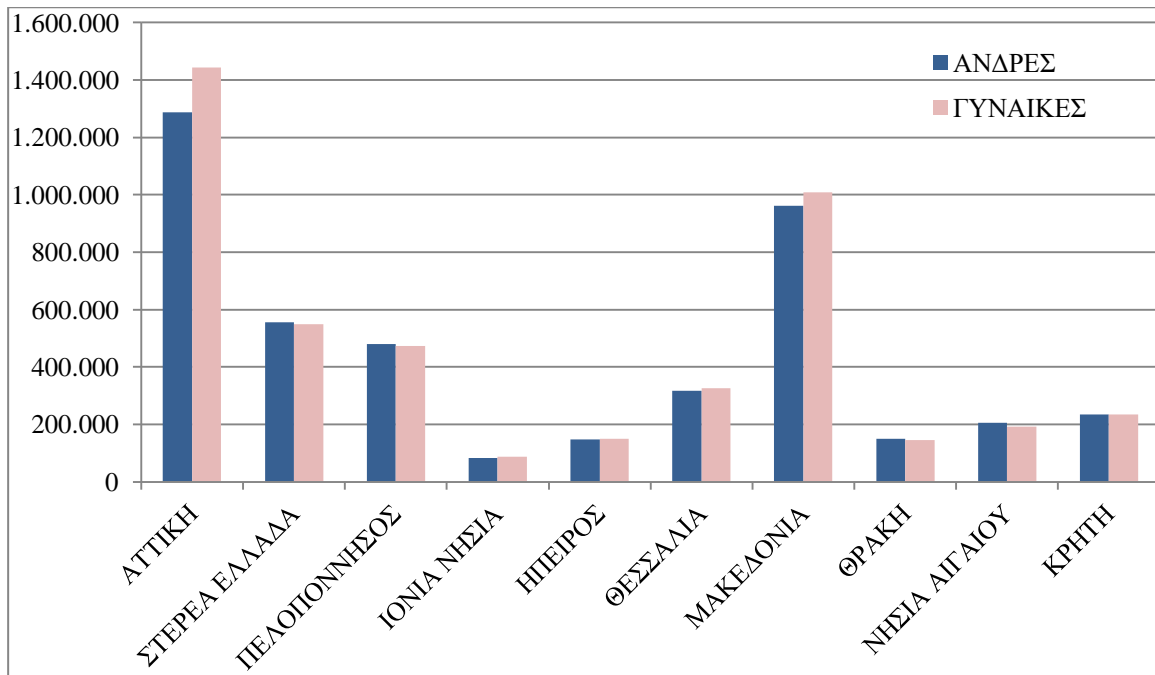
Στον παρακάτω Πίνακα 2.9 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.9 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 1991 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

Πίνακας 2.9: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1991.

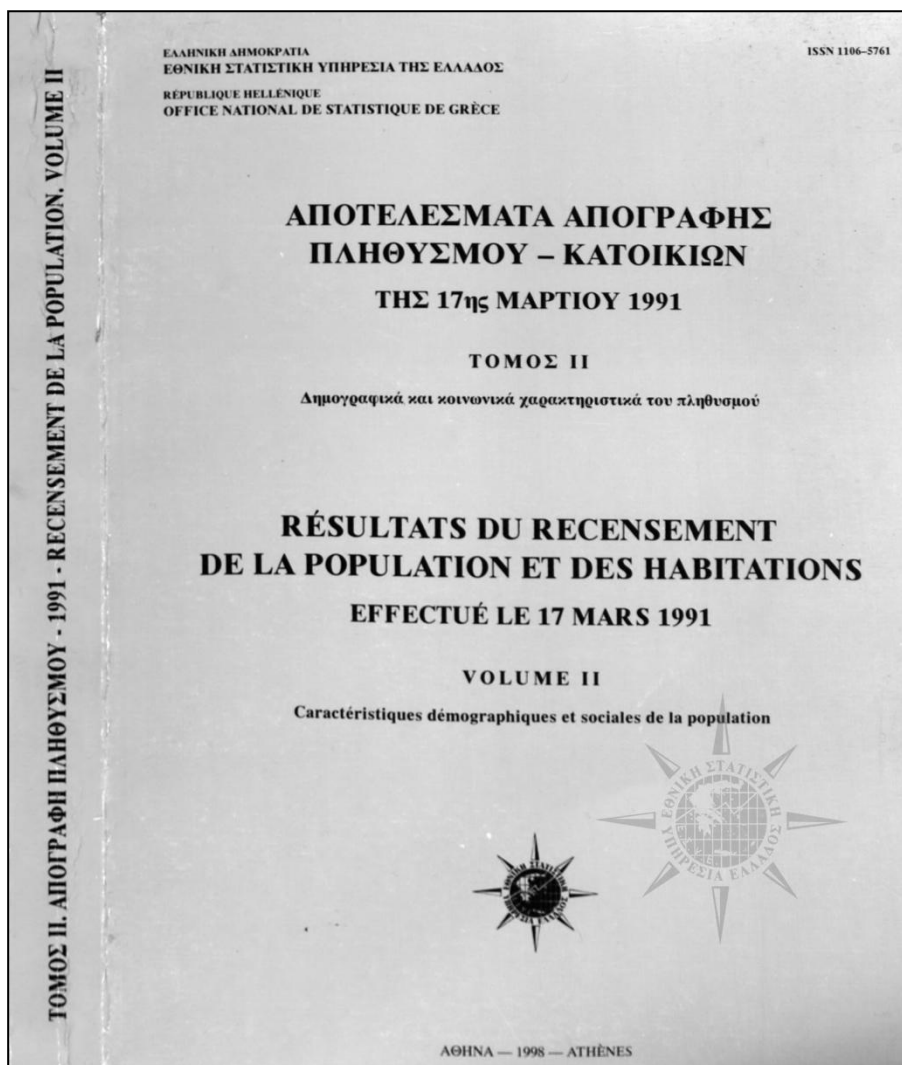
Για το έτος 1991			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	1.589.458	3.333.167	3.333.167
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	583.339	1.181.665	1.181.665
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	520.798	1.034.287	1.034.287
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	88.079	180.195	180.195
ΗΠΕΙΡΟΣ	175.881	338.200	338.200
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	327.939	673.506	673.506
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.023.232	2.132.135	2.132.135
ΘΡΑΚΗ	159.010	307.050	307.050
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	296.471	570.160	570.160
ΚΡΗΤΗ	257.772	509.535	509.535
Επιμέρους Σύνολα	5.021.979	5.237.921	
Συνολικός πληθυσμός	10.259.900		

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

Διάγραμμα 2.9: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 1991. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

Εικόνα 2.6: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 1991.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.10 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.10 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο για το έτος 1991 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

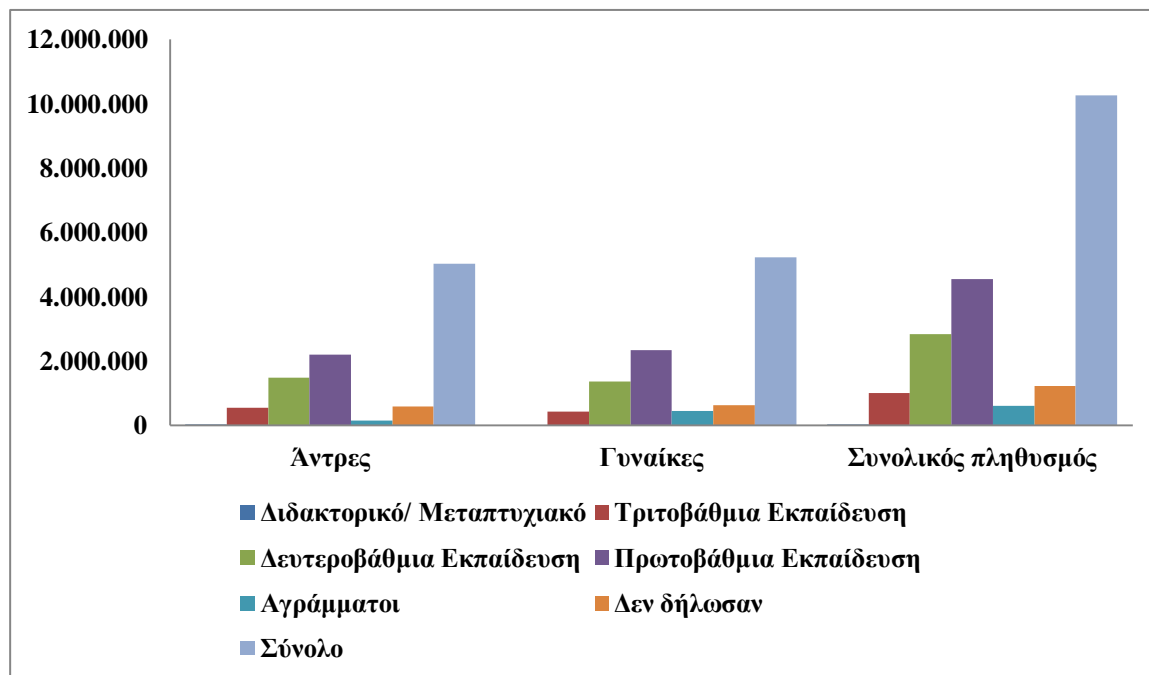
Πίνακας 2.10: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 1991.

Για το έτος 1991							
Επίπεδο εκπαίδευσης/ Φύλο	Διαδακτορικό/ Μεταπτυχιακό	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Άντρες	26.533	561.767	1.480.738	2.195.648	163.501	593.792	5.021.979
Γυναίκες	10.332	439.072	1.359.374	2.348.369	454.145	626.629	5.237.921
Συνολικός	36.865	1.000.839	2.840.112	4.544.017	617.646	1.220.421	10.259.900

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

πληθυσμός							
-----------	--	--	--	--	--	--	--

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

Διάγραμμα 2.10: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσής κατά φύλο, για το έτος 1991.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000).

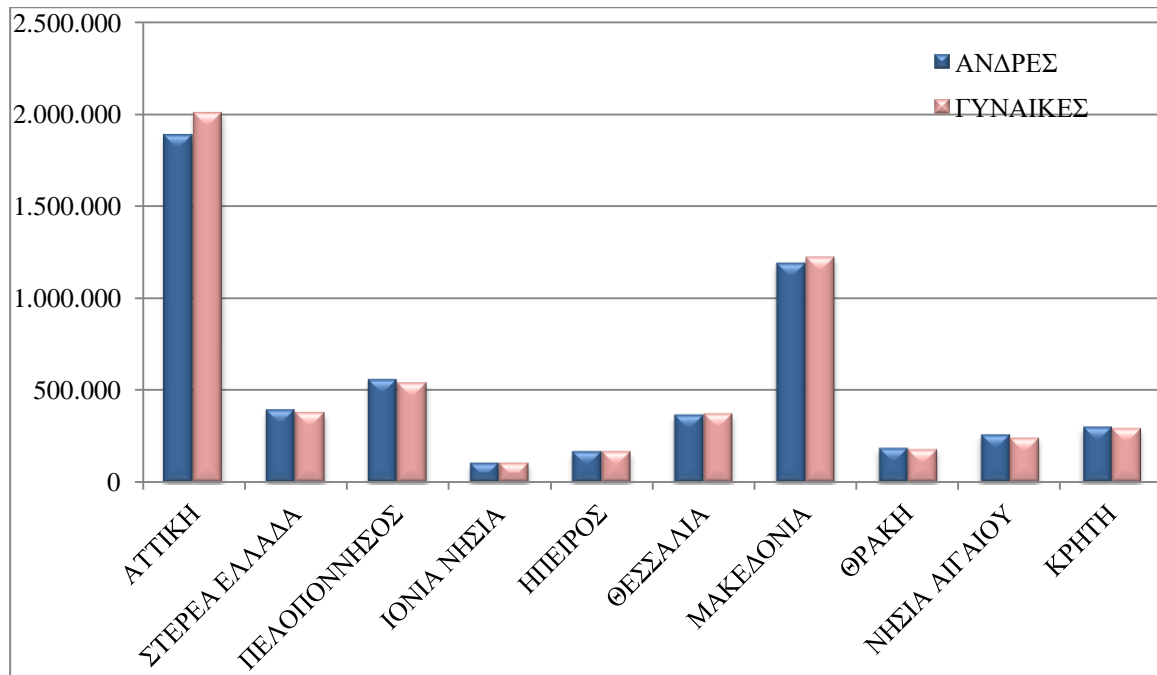
Στον παρακάτω Πίνακα 2.11 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.11 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 2001 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

Πίνακας 2.11: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2001.

Για το έτος 2001			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	1.885.871	2.018.684	3.904.555
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	395.089	382.147	777.236
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	558.655	541.417	1.100.072
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	104.239	105.389	209.628
ΗΠΕΙΡΟΣ	166.858	169.524	336.382
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	366.525	373.530	740.055
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.191.096	1.243.462	2.434.558
ΘΡΑΚΗ	184.215	179.254	363.469
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	260.600	243.097	503.697
ΚΡΗΤΗ	300.191	294.177	594.368
Επιμέρους Σύνολα	5.413.339	5.550.681	
Συνολικός πληθυσμός	10.964.020		

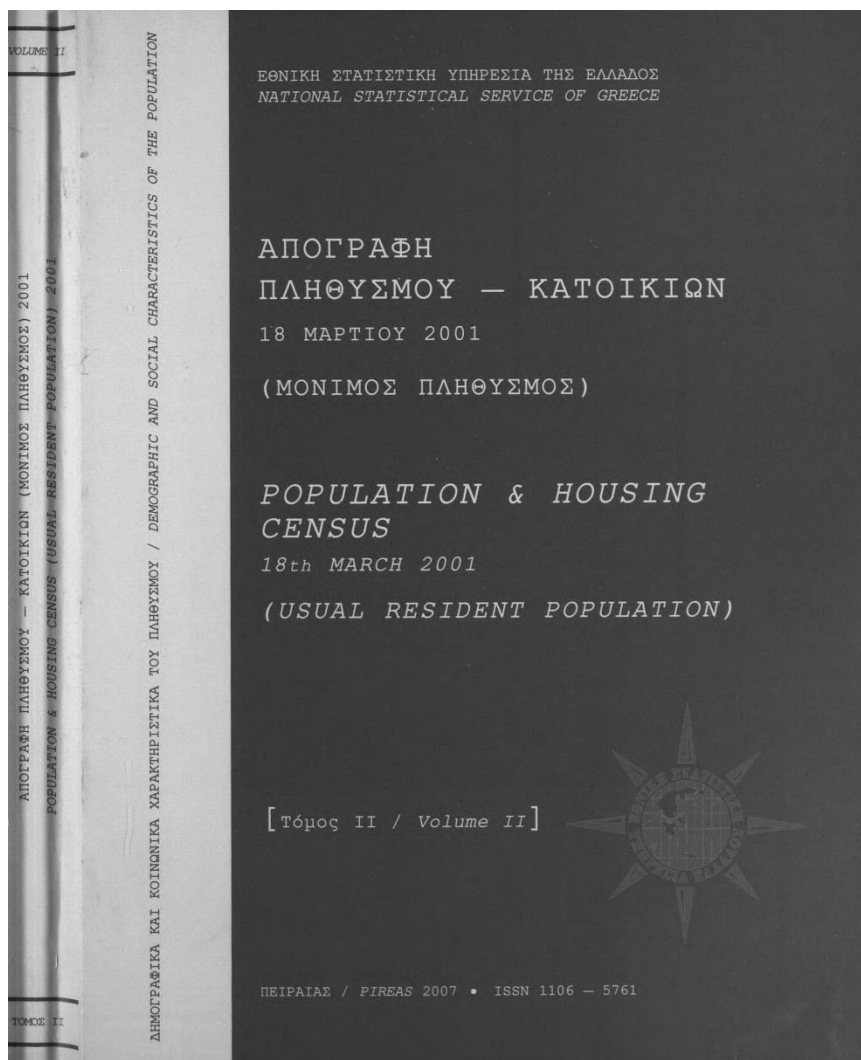
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

Διάγραμμα 2.11: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2001. Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Εικόνα 2.7: Απογραφή πληθυσμού- Κατοικιών στην Ελλάδα το 2001.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

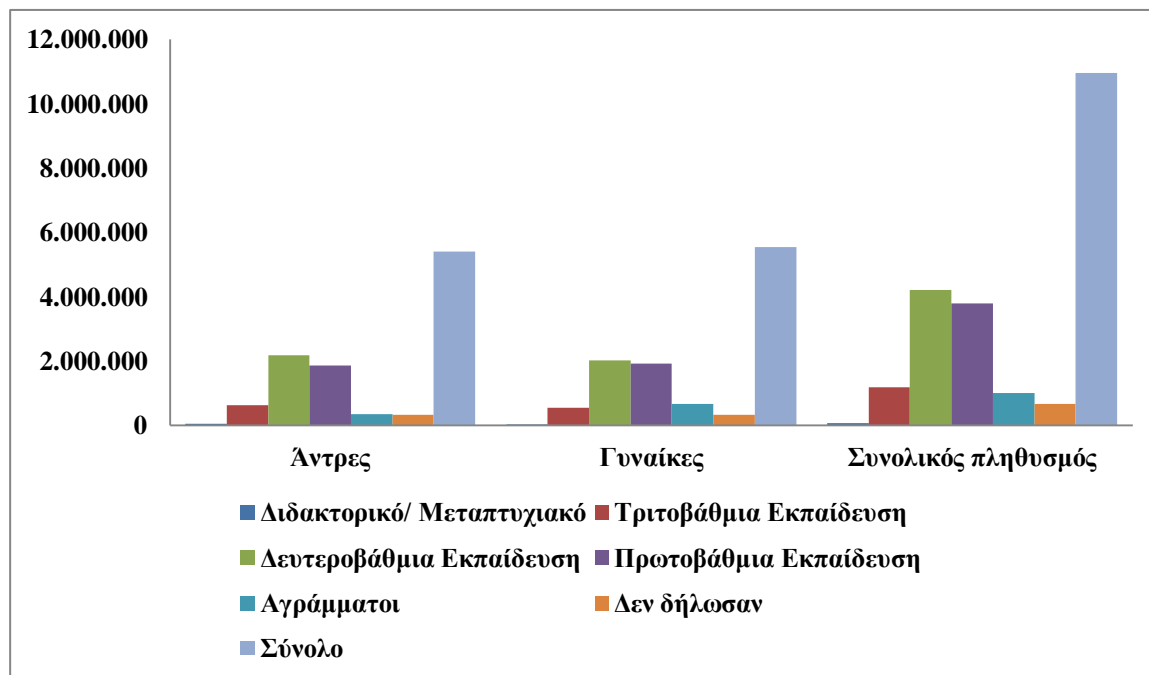
Στον παρακάτω Πίνακα 2.12 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.12 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο για το έτος 2001 (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

Πίνακας 2.12: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2001.

Για το έτος 2001							
Επίπεδο εκπαίδευσης/ Φύλο	Διαδοκτορικό/ Μεταπτυχιακό	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Αγράμματοι	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Άντρες	53.603	630.492	2.187.581	1.869.052	345.631	326.980	5.413.339
Γυναίκες	29.028	551.113	2.034.600	1.925.177	670.521	340.242	5.550.681
Συνολικός	82.631	1.181.605	4.222.181	3.794.229	1.016.152	667.222	10.964.020

πληθυσμός						
-----------	--	--	--	--	--	--

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

Διάγραμμα 2.12: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσής κατά φύλο, για το έτος 2001.

Πηγή: (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009).

2.2.3 Η απογραφή του έτους 2011

Η απογραφή του έτους 2011 διαφοροποιείται από τις προηγούμενες έξι για δυο λόγους, αρχικά γιατί βασίζεται σε μόνιμο πληθυσμό και γιατί έγινε χρήση ερωτηματολογίου.

Στον παρακάτω Πίνακα 2.13 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.13 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το φύλο ανά γεωγραφικό διαμέρισμα για το έτος 2011 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

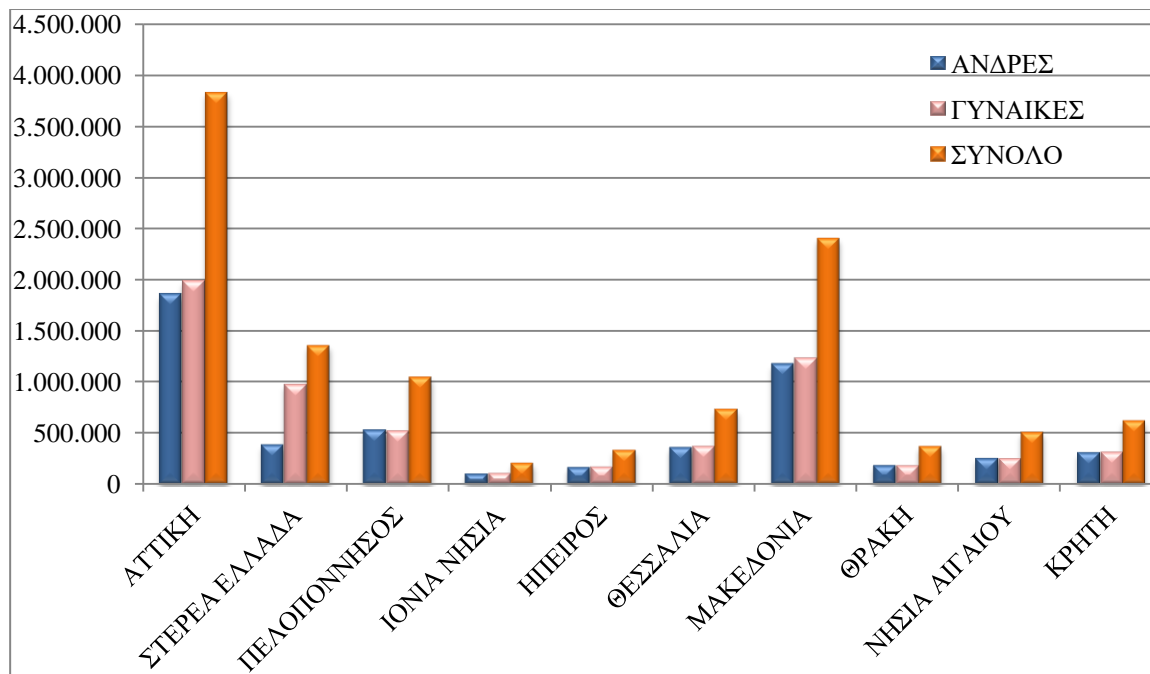
Πίνακας 2.13: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2011.

Για το έτος 2011			
Γεωγραφικό διαμέρισμα	ΑΝΔΡΕΣ	ΓΥΝΑΙΚΕΣ	ΣΥΝΟΛΟ
ΑΤΤΙΚΗ	1.695.663	1.782.771	3.478.434
ΣΤΕΡΕΑ ΕΛΛΑΔΑ	382.898	575.294	958.192
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ	555.664	561.333	1.116.997
ΙΟΝΙΑ ΝΗΣΙΑ	102.440	105.455	207.895
ΗΠΕΙΡΟΣ	165.775	171.081	336.856
ΘΕΣΣΑΛΙΑ	362.194	370.568	732.762
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑ	1.269.653	1.335.218	2.604.871
ΘΡΑΚΗ	184.462	186.746	371.208
ΝΗΣΙΑ ΑΙΓΑΙΟΥ	257.849	252.397	510.246

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

ΚΡΗΤΗ	308.665	314.651	623.316
Επιμέρους Σύνολα	5.285.263	5.655.514	
Συνολικός πληθυσμός	10.940.777		

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

Διάγραμμα 2.13: Στοιχεία φύλου και γεωγραφικού διαμερίσματος για το έτος 2011. Πηγή:(Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

10443

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΔΕΥΤΕΡΟ **Αρ. Φύλλου 697**

20 Μαρτίου 2014

ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ

Αριθ: ΓΠ-189
 Τροποποίηση της Απόφασης με αριθμό 6519/31.07.2012 (ΦΕΚ 2230/Β'/31.07.2012) και θέμα «Αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 που αφορούν στο Νόμιμο Πληθυσμό (δημότες) της Χώρας».

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΡΧΗ

Έχοντας υπόψη:

1. Το Ν. 3832/2010 (ΦΕΚ 38/τ.Α') «Ελληνικό Στατιστικό Σύστημα Σύσταση της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής ως Ανεξάρτητης Αρχής», όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει.
2. Το Π.Δ. 226/2000 (ΦΕΚ 195/Α'/08.09.2000) «Οργανισμός της Γ.Γ. ΕΣΥΕ».
3. Την αριθ. ΓΠ-400/27-8-2012 απόφαση, με θέμα «Έγκριση Κανονισμού Λειτουργίας και Διαχείρισης της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής» (ΦΕΚ 2390/Β'/28.8.2012).
4. Τον Κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 763/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, σχετικά με τις Απογραφές Πληθυσμού και Στέγασης.
5. Τον Κώδικα Ορθής Πρακτικής για τις Ευρωπαϊκές Στατιστικές, ο οποίος θεοπίστηκε από την Επιτροπή Στατιστικού Προγράμματος στις 24 Φεβρουαρίου 2005, όπως αναθεωρήθηκε και εγκρίθηκε στις 28 Σεπτεμβρίου 2011 από την Επιτροπή του Ευρωπαϊκού Στατιστικού Συστήματος.
6. Το άρθρο 90 του Κώδικα Νομοθεσίας για την Κυβέρνηση και τα κυβερνητικά όργανα, που κυρώθηκε σε ενιαίο κείμενο με το άρθρο πρώτο του Π.Δ. 63/2005 (ΦΕΚ 98/Α'/22.04.2005).
7. Το Π.Δ. 168/2008 (ΦΕΚ 223/Α'/04.11.2008) «Διενέργεια Γενικών Απογραφών Οικοδομών-Κτιρίων και Πληθυσμού- Κατοικιών, κατά τα έτη 2010-2011».
8. Τον Ν.3852/2010 «Νέα Αρχιτεκτονική της Αυτοδιοίκησης και της Αποκεντρωμένης Διοίκησης-Πρόγραμμα Καλλικράτης» (ΦΕΚ 87/Α'/7.06.2010), όπως ίσχυε κατά την 9η Μαΐου 2011, ημερομηνία αναφοράς της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011.
9. Την Πράξη Νομοθετικού Περιεχομένου «Διενέργεια Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών» (ΦΕΚ 106/Α'/9.05.2011).
10. Τον Ν. 3995/2011 «Κύρωση Πράξης Νομοθετικού Περιεχομένου «Διενέργεια Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών» (ΦΕΚ 166/Α'/25.07.2011).
11. Την απόφαση με αριθμό 6519/31.07.2012 (ΦΕΚ 2230/Β'/31.07.2012) σχετικά με τα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 που αφορούν στο Νόμιμο Πληθυσμό (δημότες) της Χώρας.
12. Το γεγονός ότι κατά την ολοκλήρωση της επεξεργασίας και ελέγχου των συλλεγέντων στοιχείων της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 προέκυψαν μικρές αποκλίσεις από τα αρχικά δημοσιευμένα στοιχεία.
13. Το γεγονός ότι από την παρούσα απόφαση δεν προκαλείται καμία δαπάνη, αποφασίζει:
 1. Τροποποιούμε την ανωτέρω απόφαση σχετικά με τα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού-Κατοικιών 2011 που διενεργήθηκε σε ολόκληρη τη Χώρα το διάστημα από 10 έως 24 Μαΐου 2011, με ημερομηνία αναφοράς την 9η Μαΐου 2011, τα οποία αφορούν στο Νόμιμο Πληθυσμό της Χώρας (δημότες), κατά Περιφερειακή Ενότητα, Δήμο και Δημοτική Ενότητα, όπως αυτά εμφανίζονται στον παρακάτω πίνακα.

Εικόνα 2.8: Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού στην Ελλάδα το 2011, στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

Στον παρακάτω Πίνακα 2.14 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 2.14 παρουσιάζονται τα στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο για το έτος 2011 (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

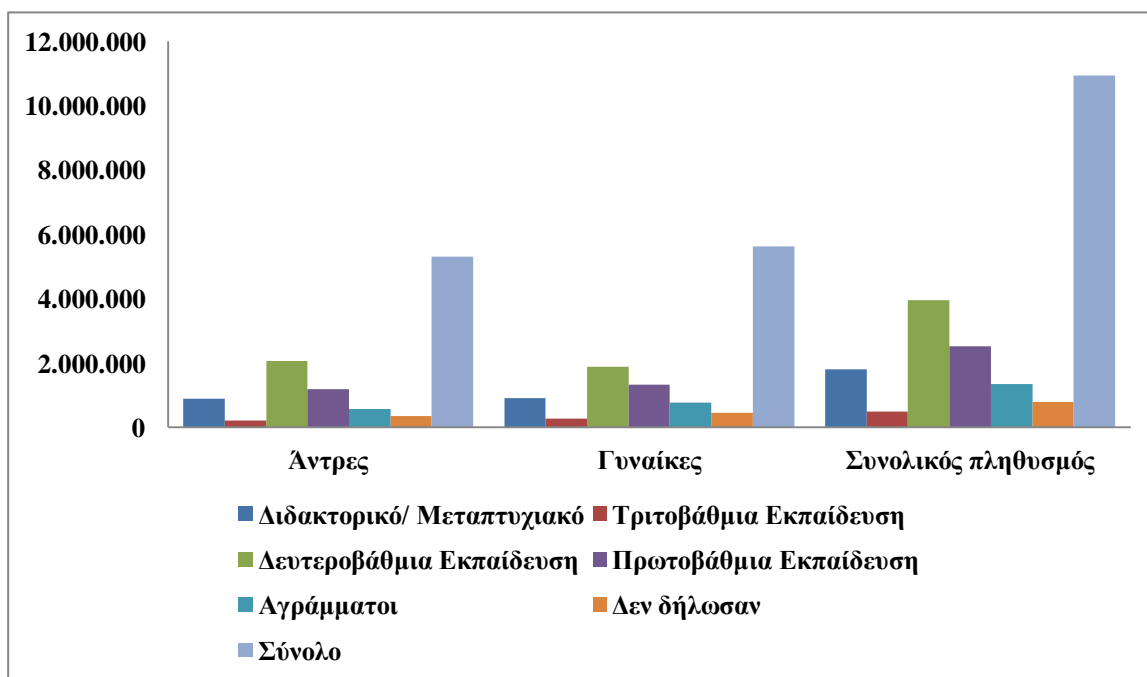
Πίνακας 2.14: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσης κατά φύλο, για το έτος 2011.

Για το έτος 2011							
Επίπεδο εκπαίδευσης/ Φύλο	Διδακτορικό/ Μεταπτυχιακό	Τριτοβάθμια Εκπαίδευση	Δευτεροβάθμια Εκπαίδευση	Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση	Αγράμματος	Δεν δήλωσαν	Σύνολο
Άντρες	900.366	218.321	2.073.204	1.192.884	572.291	346.157	5.303.223
Γυναίκες	908.721	283.758	1.887.682	1.331.461	771.243	454.689	5.637.554

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Συνολικός πληθυσμός	1.809.087	502.079	3.960.886	2.524.345	1.343.534	800.846	10.940.777
---------------------	-----------	---------	-----------	-----------	-----------	---------	------------

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

Διάγραμμα 2.14: Στοιχεία για το Επίπεδο εκπαίδευσής κατά φύλο, για το έτος 2001.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

3 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΩΝ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΚΑΙ ΕΞΑΓΩΓΗ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΩΝ»

Οι δημογραφικές αλλαγές της σύγχρονης Ελλάδας χαρακτηρίζονται από τη διαρκή συρρίκνωση της γεννητικότητας και της θνησιμότητας αλλά και από τη μετατροπή της χώρας από χώρα αποστολής σε χώρα υποδοχής μεταναστών. Οι μεταβολές αυτές, ως συνέπεια των διαχρονικών κοινωνικο-οικονομικών εξελίξεων, ταυτίστηκαν με την αύξηση του πληθυσμού, με τη γήρανση της δομής του κατά ηλικία, με την αυξανόμενη ένταση του βαθμού αστικότητας του πληθυσμού και με τις σημαντικές αλλαγές στην σύνθεση των οικογενειών και των νοικοκυριών (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

3.1 ΜΕΤΑΒΟΛΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Οι διαχρονικές μεταβολές που συντελούνται στον πληθυσμό μιας χώρας έχουν σχέση με τις αλλαγές που συντελούνται στα επίπεδα γονιμότητας και θνησιμότητας αλλά και στην παρατηρούμενη τάση σχετικά με τη μετανάστευση. Συνεπώς, στην Ελλάδα παρατηρήθηκε διαχρονικά μια συρρίκνωση της θνησιμότητας και της γονιμότητας, με αποτέλεσμα τις μεταβολές τόσο στο συνολικό πληθυσμό όσο και στην κατά ηλικία δομή του.

Στην Ελλάδα, τρία στοιχεία διαφοροποιούν, σε σημαντικό βαθμό, τη διαδικασία μιας ορθής αποτίμησης των διαχρονικών πληθυσμιακών αλλαγών (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015):

- 1ο. Το πρώτο αναφέρεται στο γεγονός ότι από τη σύσταση του σύγχρονου ελληνικού κράτους μέχρι το 1947, με την προσάρτηση των Δωδεκανήσων, τα γεωγραφικά όρια του κράτους άλλαζαν συνεχώς με αποτέλεσμα τη δυσχέραση της πραγματικής αποτύπωσης των αλλαγών στο μέγεθος του πληθυσμού. Με την προσάρτηση ή την απώλεια εδαφών προκαλούνται «πλασματικές» αυξομειώσεις στο συνολικό μέγεθος του πληθυσμού, καθώς τόσο το επίπεδο όσο και η μεταβολή του συνολικού μεγέθους του πληθυσμού δεν σχετίζονται μόνο με τη γονιμότητα, τη θνησιμότητα και τη μετανάστευση, αλλά με τις αλλαγές στα γεωγραφικά όρια της χώρας.
- 2ο. Το δεύτερο στοιχείο αφορά την ιδιαίτερη σημασία του φαινομένου της μετανάστευσης στην Ελλάδα. Πλέον ο όρος μετανάστευση παραπέμπει κυρίως στην εισροή και παραμονή ατόμων ξένης εθνικότητας στην Ελλάδα. Ωστόσο ο όρος αυτός ιστορικά συνδέθηκε με τη μεταναστευτική εκροή Ελλήνων στο εξωτερικό, γεγονός που αποτέλεσε ένα ιδιαίτερα σημαντικό χαρακτηριστικό της σύγχρονης ελληνικής ιστορίας. Ιδιαίτερη βαρύτητα αποκτά το μεταναστευτικό φαινόμενο εάν ενταχθούν σε αυτό, τα προσφυγικά ρεύματα και οι ανταλλαγές πληθυσμών μετά την Μικρασιατική καταστροφή. Συνεπώς η φύση του φαινομένου της μετανάστευσης καθιστά προβληματική την ορθή ποσοτική της αποτύπωση, με αποτέλεσμα η μελέτη της συμβολής της στις μεταβολές του πληθυσμού της Ελλάδας να παρουσιάζει αρκετές δυσκολίες.
- 3ο. Το τρίτο στοιχείο σχετίζεται με την ορθή εκτίμηση των επιπέδων γονιμότητας και θνησιμότητας. Για να εκτιμηθεί αυτό ετησίως απαιτείται η χρήση δύο διαφορετικών πηγών: α) οι ληξιαρχικές πράξεις γέννησης και θανάτου και β) ο μέσος πληθυσμός κατά ηλικία και φύλο κατά τα έτη υπολογισμού της γονιμότητας και της θνησιμότητας. Τα προβλήματα που υπάρχουν σχετικά με το πρώτο σημείο είναι δύο. Πρώτον, τα στοιχεία των ληξιαρχικών καταγραφών χαρακτηρίζονται από έλλειψη πληρότητας, συνέχειας και

ακρίβειας. Το 1955 ξεκινά η απρόσκοπτη καταγραφή τους, ενώ κατά τις δύο πρώτες μεταπολεμικές δεκαετίες η αξιοπιστία τους διαφέρει από αυτή των πιο πρόσφατων δεκαετιών. Δεύτερον, οι γεννήσεις και οι θάνατοι συνήθως καταχωρούνταν στο έτος κατά το οποίο δηλώνονταν και όχι στο έτος κατά το οποίο συνέβαιναν.

Η συνήθης δημογραφική πρακτική της εκτίμησης του πληθυσμού με βάση τον πληθυσμό μεταξύ δύο απογραφών (ενδοαπογραφική περίοδος), πολλές φορές είναι προβληματική λόγω της αμφιβολίας για την ορθότητα των στοιχείων ή των ελλείψεων, που υπάρχουν ιστορικά, στις πληροφορίες που προέκυπταν από τις απογραφές του πληθυσμού. Πρόκειται για τέταρτο σημείο το οποίο δυσχεραίνει την ορθή αποτύπωση των διαχρονικών μεταβολών του πληθυσμού.

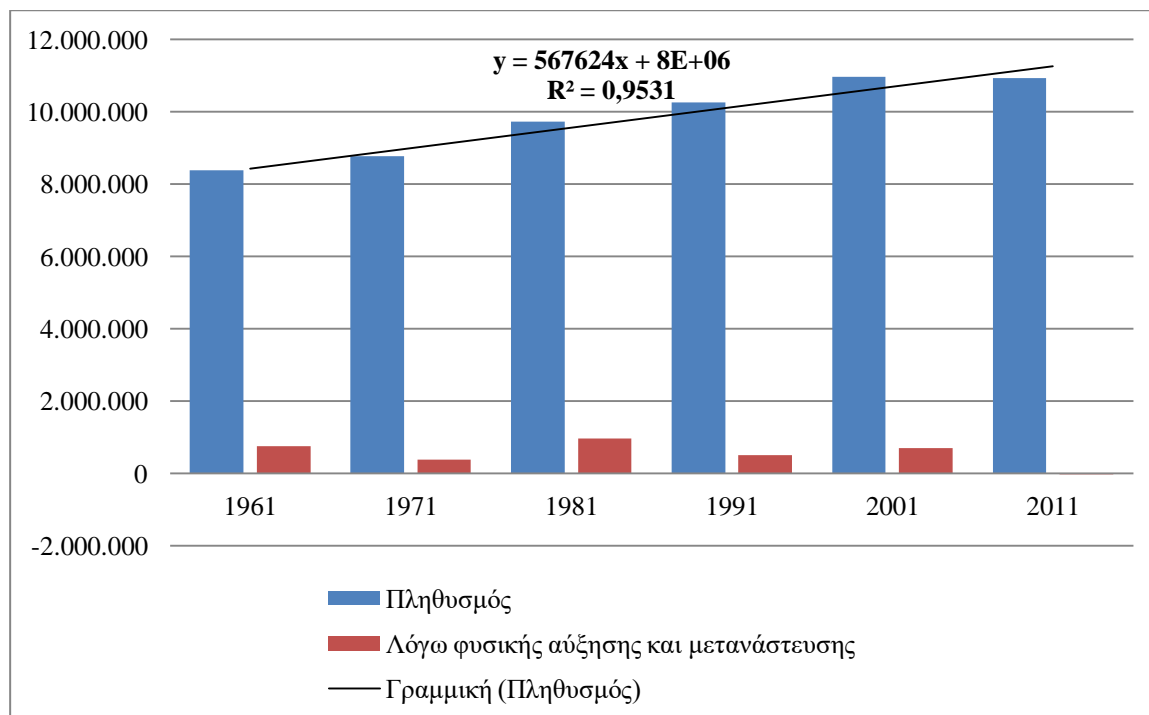
Συμπερασματικά, η μελέτη της εξέλιξης του πληθυσμού της Ελλάδας από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι σήμερα δείχνει ότι δεν μπορεί παρά να γίνει μέσα σε ένα αρκετά περιοριστικό πλαίσιο. Αυτό το εγχείρημα εμφανίζει εγγενείς δυσκολίες καθώς οι προαναφερόμενοι περιορισμοί αποτρέπουν την ακριβή αποτύπωση του ρόλου της αναπαραγωγής, της φθοράς και της γεωγραφικής κινητικότητας του πληθυσμού, που είναι και οι βασικές συνιστώσες της εξέλιξης του συνολικού μεγέθους και της ηλικιακής δομής του. Η μεταπολεμική περίοδος αποτελεί εξαίρεση, καθώς η κάλυψη και η αξιοπιστία των δεδομένων επιτρέπει, σε ικανοποιητικό βαθμό, την ανάδειξη των συντελούμενων δημογραφικών αλλαγών.

3.2 ΣΥΝΟΛΙΚΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΑΠΟ ΤΟ 1951 ΕΩΣ 2011

Για πρώτη φορά από το 1951, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού της Ελλάδας (2011), εμφανίζεται μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας (Πίνακας 3.1 και αντίστοιχο Διάγραμμα 3.1) (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951, 1958), (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961, 1963), (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971, 1972), (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981, 1984), (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991, 2000), (Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001, 2009), (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011).

Πίνακας 3.1: Συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1951 έως σήμερα.

Έτος	Πληθυσμός	Λόγω φυσικής αύξησης και μετανάστευσης
1951	7.632.801	287.951
1961	8.388.533	755.752
1971	8.768.641	380.088
1981	9.740.417	971.776
1991	10.259.900	519.483
2001	10.964.020	704.120
2011	10.940.777	-23.243

Διάγραμμα 3.1: Συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1961 έως σήμερα.

Η παραπάνω γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.1 έχει εξίσωση: $y = 567624x + 8E+06^2$, και δείχνει ότι ο συνολικός πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1961 έως σήμερα παρουσιάζει σταθερή αύξηση (με θετική κλίση: 567624) σε διάστημα 50 ετών. Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο ($R^2 = 0,9531$) (ένας αριθμός από 0 έως 1, που δείχνει πόσο κοντά στα πραγματικά δεδομένα είναι οι τιμές που έχουν υπολογιστεί για τη γραμμική τάσης) είναι 0, 9531 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι πολύ καλή.

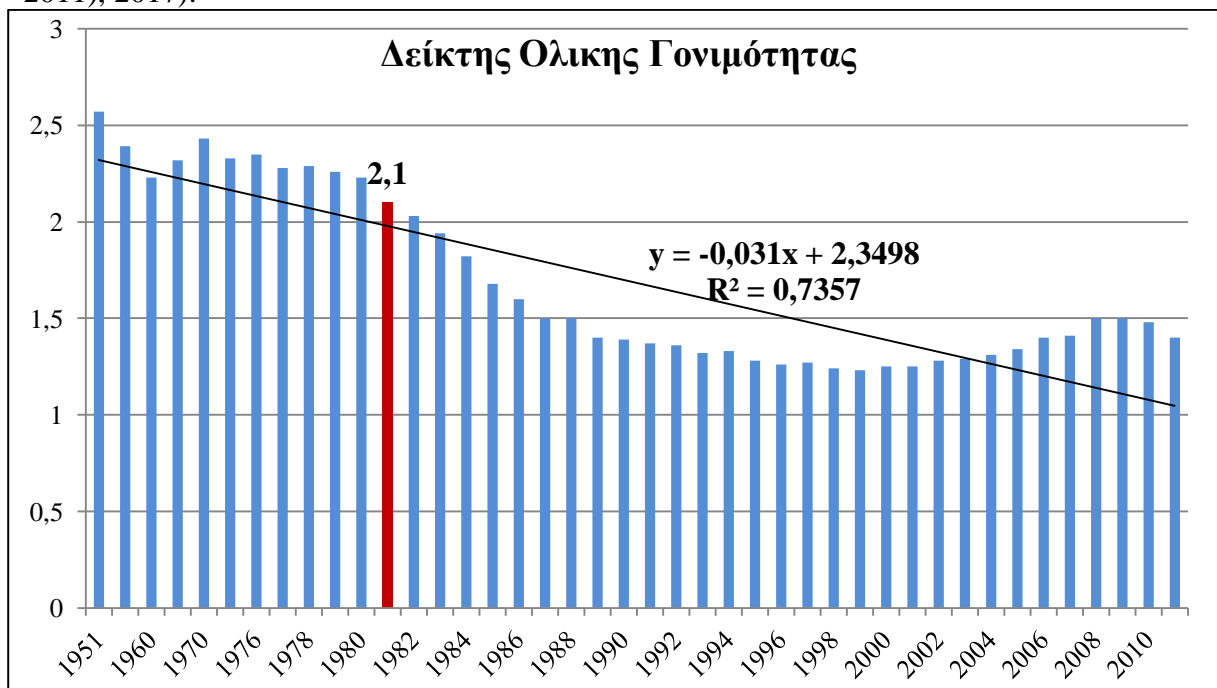
Από το 1961 και μετά, η χρονική κανονικότητα των απογραφών (ανά δεκαετία) δείχνει τη σημαντική διαχρονική διεύρυνση του αριθμού των ατόμων του πληθυσμού της χώρας έως το 2001 και την πληθυσμιακή στασιμότητα της πιο πρόσφατης δεκαετίας (2001-2011). Συγκεκριμένα, η μεταπολεμική πληθυσμιακή αύξηση οδήγησε σε ένα πληθυσμιακό μέγεθος που το 2001 ήταν της τάξης των 10,9 εκατομμυρίων, σχεδόν όμοιο με τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας το 2011.

3.3 ΔΕΙΚΤΗΣ ΟΛΙΚΗΣ ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑΣ

Ο Δείκτης ολικής γονιμότητας ορίζεται ως ο μέσος αριθμός ζωντανών παιδιών που θα γεννήσει μια γυναίκα κατά τη διάρκεια της ζωής της, με την προϋπόθεση κατά τη διάρκεια των ηλικιών αναπαραγωγής, να επικρατούν οι συνθήκες γονιμότητας κατά ηλικία, του έτους αναφοράς. Προκειμένου να προσδιοριστεί το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών που στις ανεπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι είναι 2,1 (Διάγραμμα 3.1) χρησιμοποιείται ο

² Με την εμφάνιση αριθμών στην επιστημονική (εκθετική) σημειογραφία (scientific (exponential) notation), εμφανίζεται ένας αριθμός σε εκθετική μορφή, αντικαθιστώντας μέρος του αριθμού με το E + n, όπου ο E (που σημαίνει εκθέτης) πολλαπλασιάζει τον προηγούμενο αριθμό με τη n-οστή δύναμη του 10.

ολικός δείκτης γονιμότητας (Ελληνική Στατιστική Αρχή-Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (1951 - 2011), 2017).

Διάγραμμα 3.2: Δείκτης Ολικής Γονιμότητας.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή-Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (1951 - 2011), 2017).

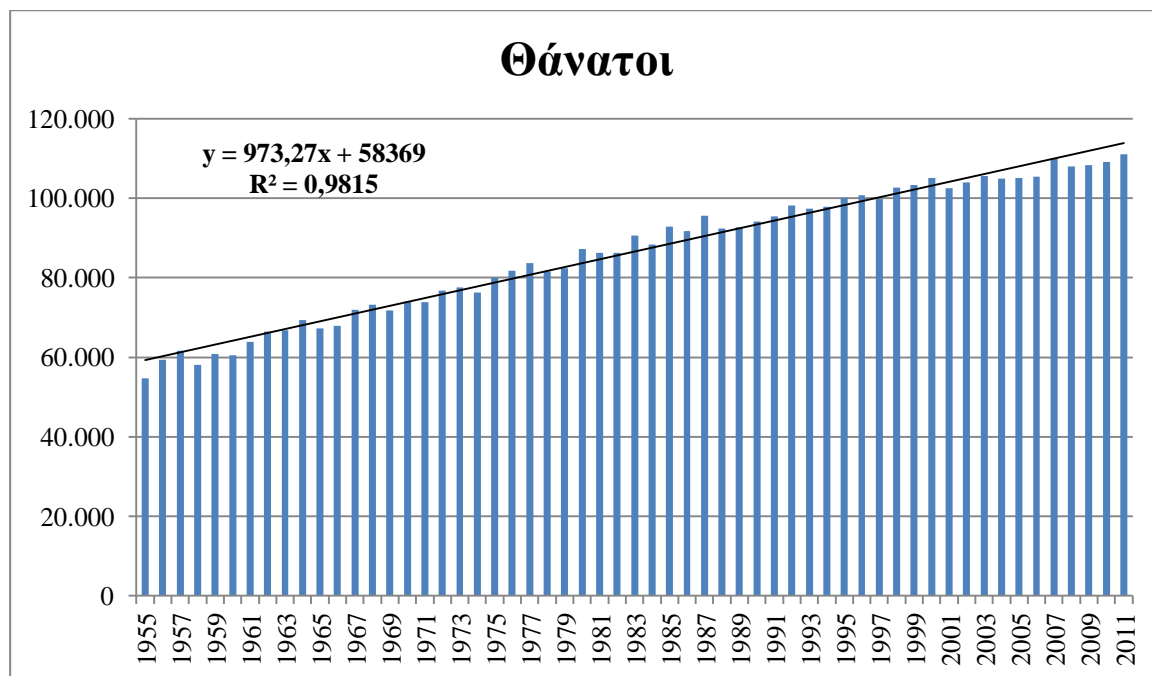
Η παραπάνω γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.2 έχει εξίσωση: $y = -0,031x + 2,3498$, και δείχνει ότι ο Δείκτης Ολικής Γονιμότητας στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει σταθερή μείωση (με αρνητική κλίση: $-0,031$) σε διάστημα 64 ετών. Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο ($R^2 = 0,7357$) είναι $0,7357$ που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι σχεδόν καλή.

Τέλος, η τιμή του ολικού δείκτη γονιμότητας για να προσδιοριστεί το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών που στις ανεπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι είναι 2,1, στην Ελλάδα τελευταία φορά έχει να συμβεί από το 1982. Δυστυχώς σήμερα έχει τιμή ίση με 1,3.

3.4 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΣ ΜΕΤΑΣΧΗΜΑΤΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Οι κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές που συντελέστηκαν στη σύγχρονη Ελλάδα, αναμφίβολα, επηρέασαν τα δημογραφικά φαινόμενα και συνεπώς την εξέλιξη του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ειδικότερα, το θεωρητικό υπόδειγμα της δημογραφικής μετάβασης στο οποίο υιοθετείται ή ορθότερα περιγράφεται η διαχρονική συρρίκνωσή τους για τη γεννητικότητα και τη θνησιμότητα, συναντάται και στην περίπτωση της Ελλάδας.

Βέβαια, ως ένα βαθμό το βασικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί την Ελλάδα σε σχέση με το κλασικό σχήμα της δημογραφικής μετάβασης, οφείλεται στο γεγονός της σχεδόν ταυτόχρονης μείωσης τη γεννητικότητα και της θνησιμότητας και όχι σε μια πιο πρόωμη χρονικά συρρίκνωση της δεύτερης σε σχέση με την πρώτη.

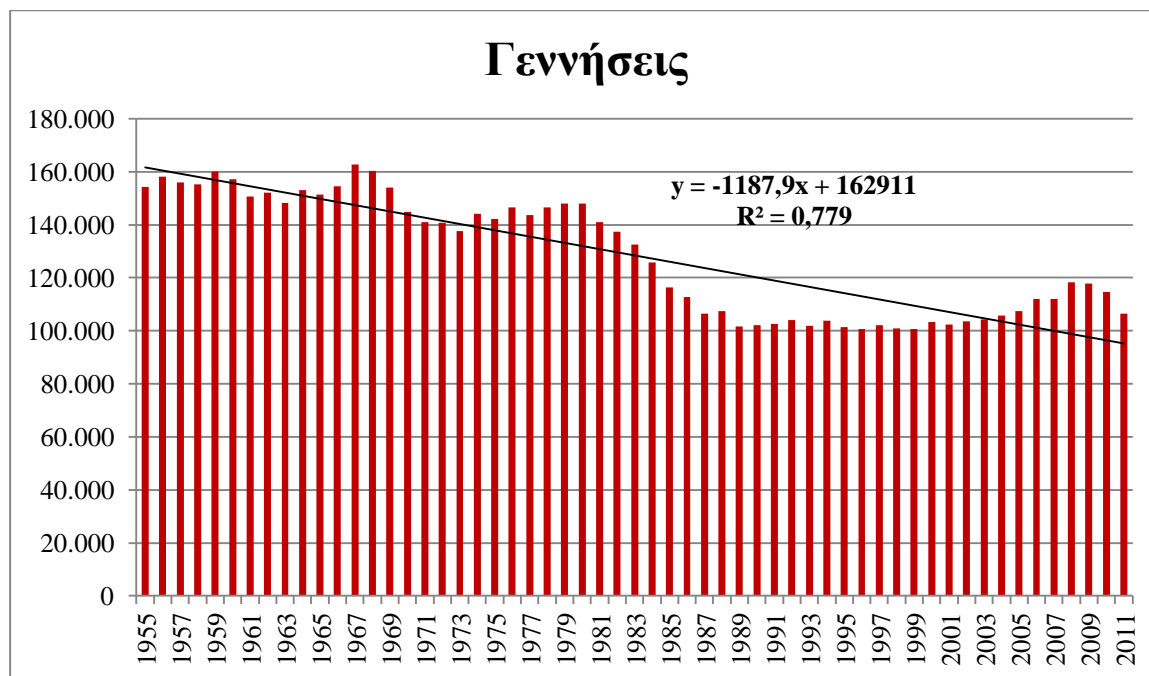

Διάγραμμα 3.3: Απόλυτοι αριθμοί Θανάτων (1955 - 2011)³.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή-Θάνατοι - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015), 2017).

Η παραπάνω γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.3 έχει εξίσωση: $y = 973,27x + 58369$, και δείχνει ότι οι συνολικοί θάνατοι στην Ελλάδα από το 1955 έως το 2011 παρουσιάζουν σταθερή αύξηση (με θετική κλίση: 973,27. Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,9815 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι πολύ καλή.

³ Δεν υπήρχαν στοιχεία από το 1951 για του θανάτους, προφανώς και λόγω του εμφυλίου πολέμου. Παρόμοια έλλειψη στοιχείων έχουμε και για τις Γεννήσεις.

Διάγραμμα 3.4: Απόλυτοι αριθμοί Γεννήσεων (1956 - 2011).

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή-Γεννήσεις - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015), 2017).

Η παραπάνω γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.4 έχει εξίσωση: $y = -1187,9x + 162911$, και δείχνει ότι οι Απόλυτοι αριθμοί Γεννήσεων στην Ελλάδα από το 1955 έως το 2011 παρουσιάζουν σταθερή μείωση (με αρνητική κλίση: $= -1187,9$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,779 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι καλή.

Αρα, η διαφορά μεταξύ των επιπέδων γεννητικότητας και θνησιμότητας, μέσα σε ένα πλαίσιο συρρίκνωσης της έντασης και των δύο φαινομένων, συνδυάστηκε με υψηλά επίπεδα φυσικής αύξησης (Διαγράμματα 3.3 και 3.4) τα οποία οδήγησαν στη διαχρονική διεύρυνση του μεγέθους του συνολικού πληθυσμού αλλά και της αύξησης των ηλικιών που δειχθεί παρακάτω.

3.5 ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΚΑΙ ΔΕΙΚΤΗΣ ΓΗΡΑΝΣΗΣ ΤΗΣ ΧΩΡΑΣ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1951 - 2011

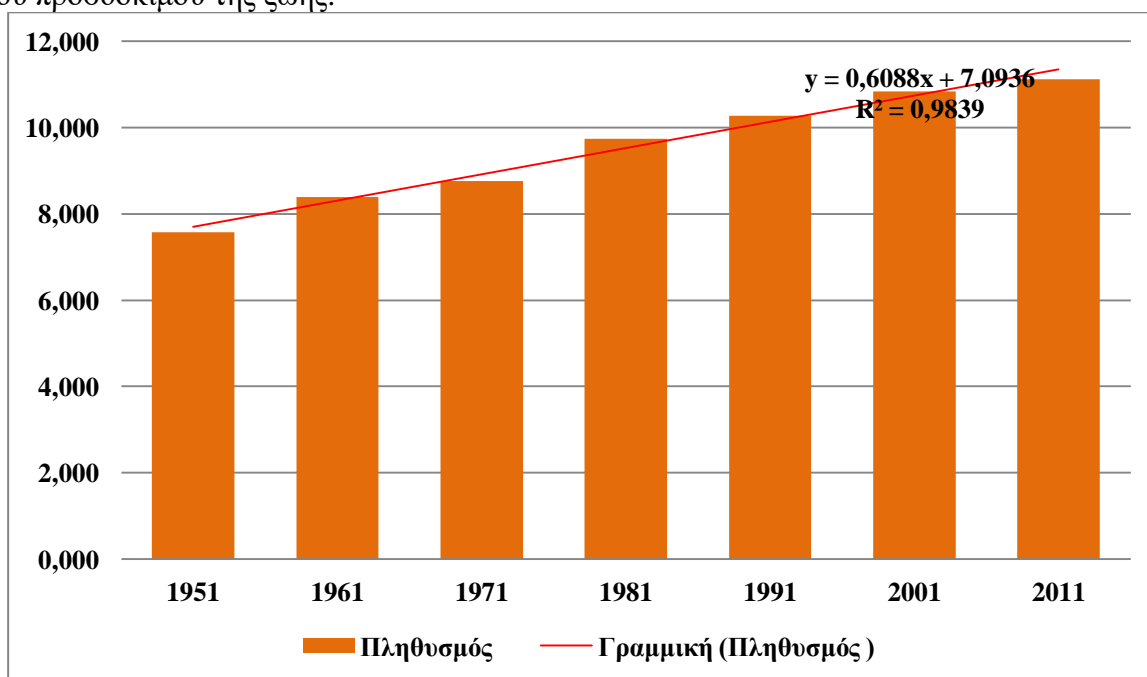
Σύμφωνα με την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛΣΤΑΤ) για το μόνιμο πληθυσμό της Χώρας μας από το 1951 έως το 2011, ο οποίος πληθυσμός εκτιμήθηκε με βάση (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015):

- 1) τα αποτελέσματα των εργασιών αναθεώρησης του πληθυσμού της Χώρας για την περίοδο 1991 έως 2011 που στηρίχτηκαν στα αποτελέσματα της Απογραφής Πληθυσμού 2011,
- 2) τα ετήσια στοιχεία Φυσικής Κίνησης Πληθυσμού και
- 3) τις εκτιμήσεις των ετήσιων μεταναστευτικών ροών (εισερχόμενη και εξερχόμενη μετανάστευση).

Σύμφωνα με τα παραπάνω, ο μόνιμος πληθυσμός της Χώρας το έτος 2011 εκτιμήθηκε στα 11 εκατομμύρια άτομα περίπου (Διάγραμμα 3.5). Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.5 υπάρχει αύξηση του πληθυσμού από το 1951. Η γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.5 έχει εξίσωση: $y = 0,6088x + 7,0936$, και δείχνει ότι ο πληθυσμός στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει σταθερή αύξηση (με θετική κλίση: = 0,6088). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,9836 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι πολύ καλή.

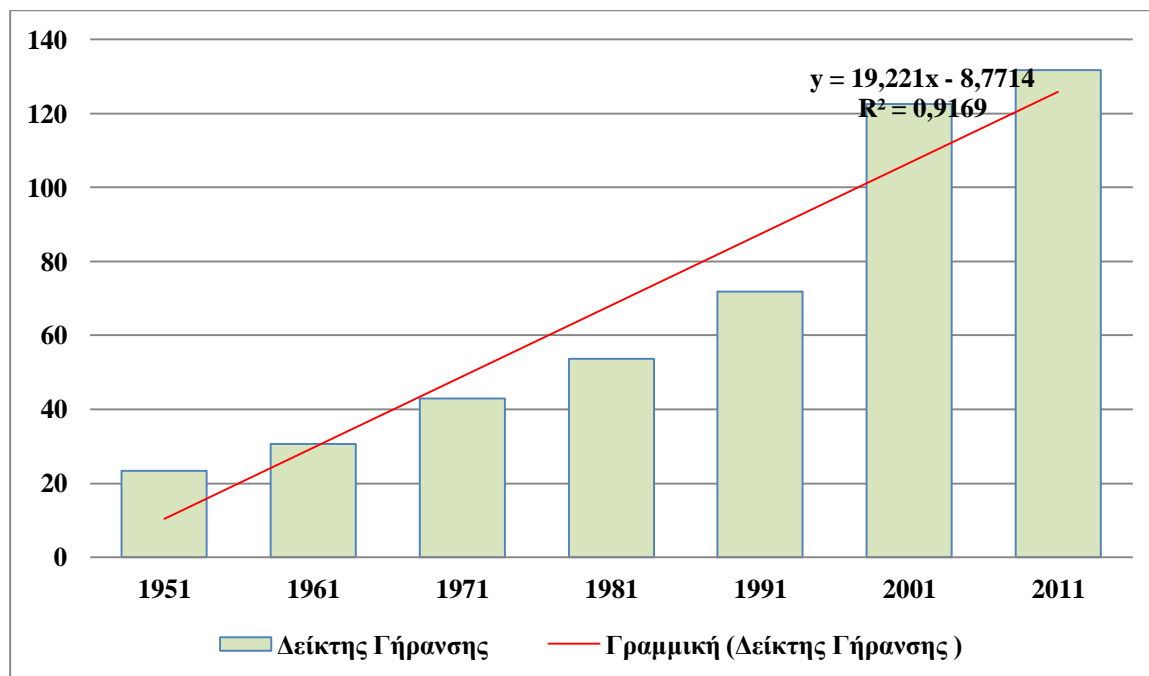
Σύμφωνα με το Διάγραμμα 3.6 υπάρχει -δυστυχώς- μεγαλύτερη αύξηση του Δείκτη Γήρανση από το 1951. Η γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.6 έχει εξίσωση: $y = 19,221x - 8,7714$, και δείχνει ότι ο Δείκτης Γήρανσης στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει μεγάλη αύξηση (με θετική κλίση: = 19,221). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,9169 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι πολύ καλή.

Η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης του προσδόκιμου της ζωής.

Διάγραμμα 3.5: . Πληθυσμός (σε εκατομμύρια) της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

Διάγραμμα 3.6: . Ο Δείκτης Γήρανσης της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

Από το Διάγραμμα 3.7 και τον αντίστοιχο Πίνακα 3.2 που δείχνουν την ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011, απορρέουν τα εξής (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015):

- ✓ Υπάρχει -δυστυχώς- μείωση του ποσοστού του πληθυσμού των ηλικιών 0-14 ετών από το 1951 έως το 2011. Η γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.7 έχει εξίσωση: $y = -0,0218x + 0,3146$, και δείχνει ότι ο πληθυσμός ηλικίας 0-14 ετών στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει μείωση (με αρνητική κλίση: $= -0,0218$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,8098 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι καλή.
- ✓ Όσον αφορά τις ηλικίες από 15 έως 64 ετών, η γραμμική γραμμή τάσης έχει εξίσωση: $y = 0,005x + 0,6337$, και δείχνει ότι ο πληθυσμός ηλικίας 15 έως 64 ετών στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει μικρή αύξηση (με θετική κλίση: $= 0,005$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,4349 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα δεν είναι καλή.
- ✓ Τέλος, για τις ηλικίες 65 ετών και άνω, η γραμμική γραμμή τάσης έχει εξίσωση: $y = 0,019x + 0,0469$, και δείχνει ότι ο πληθυσμός ηλικίας 65 ετών και άνω στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 παρουσιάζει αύξηση (με θετική κλίση: $= 0,019$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,9538 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι πολύ καλή.

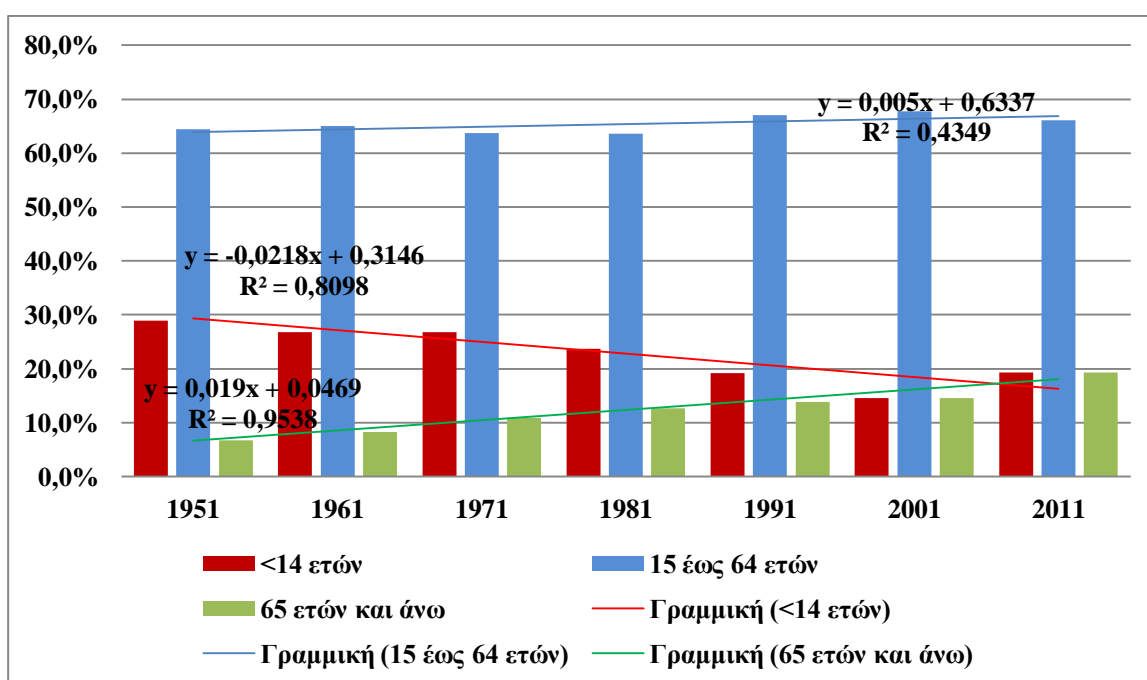
Πίνακας 3.2: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 - 2011.

Έτος / Ηλικιακή ομάδα	<14 ετών	15 έως 64 ετών	65 ετών και άνω

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

1951	28,9%	64,4%	6,7%
1961	26,8%	65,0%	8,2%
1971	26,8%	63,7%	10,9%
1981	23,7%	63,6%	12,7%
1991	19,2%	67,0%	13,8%
2001	14,5%	67,8%	14,5%
2011	19,3%	66,1%	19,3%

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

Διάγραμμα 3.7: Ποσοστιαία κατανομή του πληθυσμού της Χώρας για τα έτη 1951 - 2011.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

3.6 ΒΑΘΜΟΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ ΓΙΑ ΤΑ ΕΤΗ 1951 - 2011

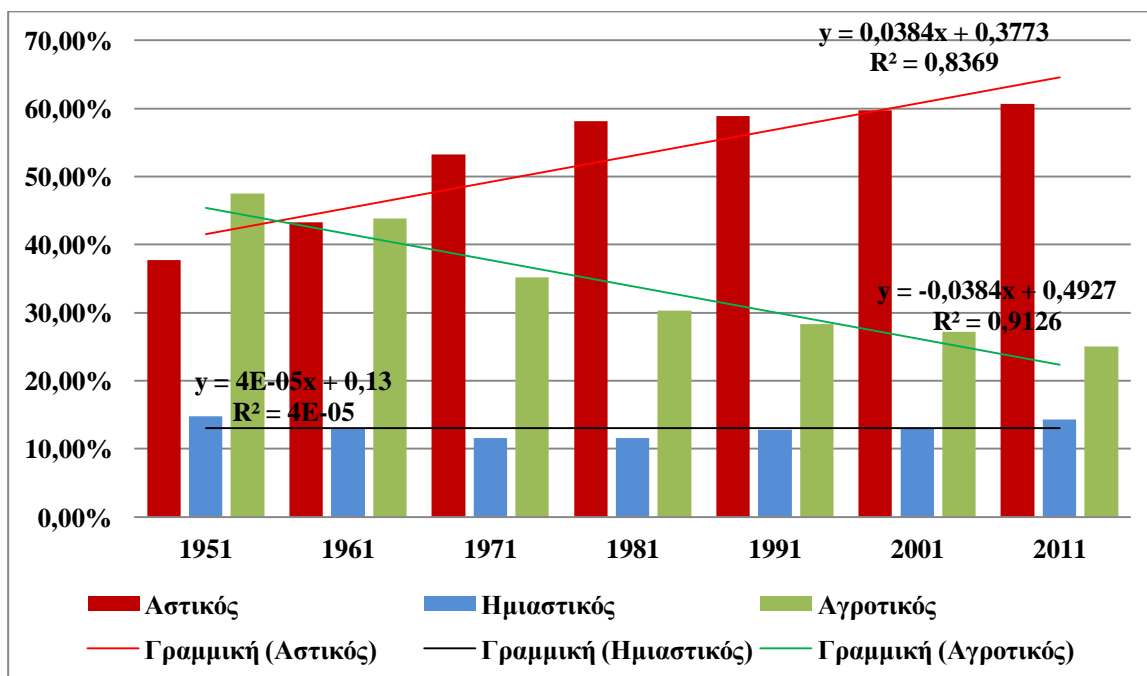
Στη σύγχρονη Ελλάδα, οι μεταβολές στο βαθμό αστικοποίησης υπήρξαν ιδιαίτερα έντονες. Οι αλλαγές αυτές, ως συνέπεια των μετακινήσεων από τις ορεινές προς τις πεδινές περιοχές και από τις αγροτικές προς τις αστικές περιοχές μειώνονται κατά τις τελευταίες τρεις δεκαετίες. Η μακροχρόνια εξέλιξη φανερώνει ότι, το 1951 στα 100 άτομα του πληθυσμού, μόνο τα 37 ζούσαν σε αστικές περιοχές, το 1971, 1 στα 2 άτομα (53,2%)

διαβιούσε στις περιοχές αυτές, ενώ σήμερα (2011), το αντίστοιχο μέγεθος είναι 60,7% (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

Πίνακας 3.3: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011⁴.

Έτος απογραφής	Αστικός	Ημιαστικός	Αγροτικός
1951	37,7	14,8	47,5
1961	43,3	12,9	43,8
1971	53,2	11,6	35,2
1981	58,1	11,6	30,3
1991	58,9	12,8	28,3
2001	59,7	13,1	27,2
2011	60,7	14,3	25,0

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

Διάγραμμα 3.8: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.

Πηγή: (Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2015).

⁴ Ο αστικός πληθυσμός: περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δημοτικών/κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει από 10.000 κατοίκους και άνω. Ο ημιαστικός πληθυσμός: περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δημοτικών/κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει από 2.000 έως και λιγότερο από 10.000 κατοίκους. Ο αγροτικός πληθυσμός: περιλαμβάνει τον πληθυσμό των δημοτικών/κοινοτικών διαμερισμάτων, των οποίων ο πολυπληθέστερος οικισμός έχει λιγότερους από 2.000 κατοίκους.

Πιο συγκεκριμένα, από το Διάγραμμα 3.8 και τον αντίστοιχο Πίνακα 3.3 που δείχνουν το βαθμό Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011, απορρέουν τα εξής:

- ✓ Υπάρχει αύξηση του βαθμού Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011. Η γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.8 έχει εξίσωση: $y = 0,0384x + 0,3773$, και δείχνει ότι υπάρχει αύξηση αστικοποίησης στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 (με θετική κλίση: $= 0,0384$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,8369 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι καλή.
- ✓ Όσον αφορά τη διαμονή σε ημιαστικές περιοχές στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011, η γραμμική γραμμή τάσης έχει εξίσωση: $y = 4E-05x + 0,13$, και δείχνει ότι υπάρχει σταθερότητα στη διαμονή σε ημιαστικές περιοχές στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.
- ✓ Τέλος, για την διαμονή σε αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011, η γραμμική γραμμή τάσης έχει εξίσωση: $y = -0,0384x + 0,4927$, και δείχνει ότι υπάρχει μείωση στην διαμονή σε αγροτικές περιοχές στην Ελλάδα από το 1951 έως το 2011 (με αρνητική κλίση: $= -0,0384$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,9126 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι καλή.

3.7 ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ ΑΣΤΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η αστικοποίηση, δηλαδή η μετάβαση του πληθυσμού από τις αγροτικές στις αστικές περιοχές, έχει ιδιαίτερη σημασία λόγω του άμεσου αντίκτυπου του φαινομένου στην κοινωνική οργάνωση, την οικονομική ανάπτυξη και στη δημογραφική συμπεριφορά του αστικού πληθυσμού. Σε παγκόσμια κλίμακα πρόκειται για μια επαναστατική μεταβολή της κοινωνικής και οικονομικής δομής.

Σε μια χώρα οι αστικές περιοχές θεωρούνται το οικονομικό και παραγωγικό κέντρο, αφού εκεί παράγεται ένα υψηλό ποσοστό του συνολικού ΑΕγχΠ (Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν / Gross domestic product)⁵ (Ευρετήριο Οικονομικών Όρων, 2017). Οι κάτοικοι των αστικών περιοχών έχουν καλύτερη πρόσβαση σε κοινωνικές υπηρεσίες και επωφελούνται από υποδομές υψηλών προδιαγραφών. Επίσης, οι πόλεις είναι κέντρα καινοτομίας, παραγωγής νέων ιδεών και διάδοσης της γνώσης, γέννησης και διάχυσης νέων αντιλήψεων. Σε χώρες με υψηλό βαθμό αστικότητας, καταγράφεται υψηλότερο κατά κεφαλή εισόδημα, καθώς έχουν πιο ισχυρές οικονομίες, ισχυρότερους θεσμούς και είναι πιο ανταγωνιστικές στη διεθνή αγορά (Καραμπογιάς, 2016).

Δημογραφικά, παρατηρείται ότι οι περισσότεροι δείκτες διαφοροποιούνται μεταξύ αγροτικών και αστικών πληθυσμών. Στη δημογραφική έρευνα ως προς τη γονιμότητα έχει δοθεί έμφαση και καλύτερη τεκμηρίωση. Η εξέλιξη της αστικής μετάβασης, ανεξάρτητα από το βαθμό οικονομικής ανάπτυξης της περιοχής, συνδέεται με την άμεση μείωση του μέσου αριθμού παιδιών ανά γυναίκα. Η μείωση της γονιμότητας δεν αποδίδεται αποκλειστικά στην αστικοποίηση, αλλά στις βασικές διαφορές του τρόπου ζωής και κοινωνικής οργάνωσης, στην καλύτερη πρόσβαση των γυναικών στην εκπαίδευση και στην αγορά εργασίας, στα διαφορετικά κοινωνικά πρότυπα και στις διαφοροποιημένες οικονομικές ανάγκες και προτεραιότητες που συνεπάγεται η ζωή στις αστικές περιοχές.

Αντίθετα, λιγότερο σαφής είναι η σχέση μεταξύ θνησιμότητας και αστικοποίησης. Η θνησιμότητα στις πόλεις στην αρχή της αστικής μετάβασης, ήταν μάλλον

⁵ Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν είναι το σύνολο των προϊόντων, υλικών και άυλων, που παράχθηκαν μέσα στην επικράτεια μιας χώρας σε διάστημα ενός έτους, εκφρασμένο σε χρηματικές μονάδες, ακόμα και αν μέρος αυτού παράχθηκε από παραγωγικές μονάδες που ανήκουν σε κατοίκους του εξωτερικού.

υψηλότερη, κυρίως λόγω της πληθυσμιακής συγκέντρωσης που ευνοούσε τη διάδοση επιδημιών. Σταδιακά, καθώς δημιουργήθηκαν νοσοκομεία, κέντρα πρόληψης και αντιμετώπισης ασθενειών, οι κάτοικοι των πόλεων είχαν καλύτερη και αμεσότερη ιατρική περίθαλψη, με αποτέλεσμα να φανεί στο υψηλότερο προσδόκιμο ζωής, σε σχέση με τους αγροτικούς πληθυσμούς. Σήμερα, λόγω των περιβαλλοντικών επιπτώσεων στην υγεία των κατοίκων των πόλεων, η σχέση μεταξύ αστικών και αγροτικών δεικτών θνησιμότητας επανεξετάζεται.

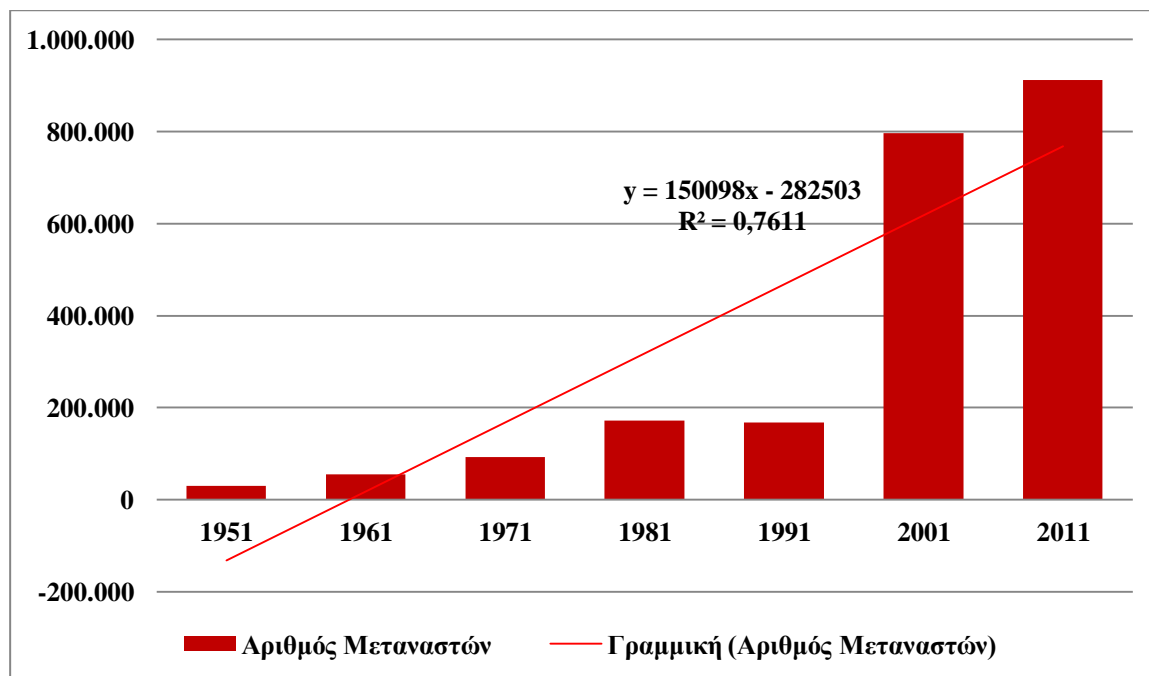
Επιπλέον, σημαντικές επιπτώσεις σε θέματα ασφάλειας και περιβάλλοντος έχει η συγκέντρωση του πληθυσμού στα αστικά κέντρα.

3.8 ΥΠΟΛΟΓΙΖΟΜΕΝΟΣ ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΗΣ ΡΟΗΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Η Ελλάδα στο παρελθόν, λόγω της κακής οικονομικής κατάστασης, δεν προσέλκυε οικονομικούς μετανάστες, ενώ ωθούσε στη μετανάστευση τους Έλληνες. Τη δεκαετία του 1990 έγινε η Ελλάδα χώρα υποδοχής μεταναστών και έκτοτε ξεκίνησε η διαμόρφωση της μεταναστευτικής πολιτικής. Αύξηση της μετανάστευσης παρατηρήθηκε το διάστημα 2000-2011 ενώ το 2010 εκτιμήθηκε ότι εισήλθαν στην Ελλάδα γύρω στους 128.000 μετανάστες. Η μετανάστευση το διάστημα 2000-2011 γινόταν κυρίως μέσω της Τουρκίας, με απώτερο σκοπό τη μετάβαση σε κάποια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Πίνακας 3.4: Υπολογιζόμενος πληθυσμός μεταναστευτικής ροής της Ελλάδας για τα έτη 1951 – 2011.

Έτος	Αριθμός Μεταναστών
1951	30.571
1961	54.736
1971	92.568
1981	171.424
1991	167.276
2001	796.713
2011	911.929

Διάγραμμα 3.9: Βαθμός Αστικότητας στην Ελλάδα για τα έτη 1951 – 2011.

Από τον Πίνακα 3.4 και το αντίστοιχο Διάγραμμα 3.7 που δείχνουν τον πληθυσμό μεταναστευτικής ροής της Ελλάδας για τα έτη 1951 – 2011, παρατηρούνται τα εξής: παρατηρείται αύξηση της μεταναστευτικής ροής της Ελλάδας για τα έτη 1951 – 2011. Η γραμμική γραμμή τάσης του Διαγράμματος 3.9 έχει εξίσωση: $y = 150098x - 282503$, και δείχνει ότι η μεταναστευτική ροή της Ελλάδας παρουσιάζει μεγάλη αύξηση (με θετικότερη κλίση: $= 150098$). Σημειώνεται ότι η τιμή R-τετράγωνο (R^2) είναι 0,7611 που σημαίνει ότι η προσαρμογή της γραμμής στα δεδομένα είναι καλή.

3.9 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Ο πληθυσμός της Ελλάδας από το 1951 μέχρι το 2011 αυξήθηκε από τα 7,6 εκατομμύρια στα 11,1 εκατομμύρια κατοίκους. Όμως από το 2011, και για πρώτη φορά μεταπολεμικά, ο πληθυσμός της Ελλάδας άρχισε να μειώνεται. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι την 1^η Ιανουαρίου 2015 ο πληθυσμός της Ελλάδας ήταν 10,9 εκατομμύρια (Γεωργακόπουλος, 2016).

Από το 1951, και μέχρι τα μέσα της δεκαετίας του '70, σχεδόν αποκλειστικά η αύξηση του πληθυσμού της χώρας οφειλόταν στο θετικό φυσικό ισοζύγιο, δηλαδή στο γεγονός ότι υπήρχαν πολύ περισσότερες γεννήσεις από ό, τι θάνατοι. Για παράδειγμα, το 1951 υπήρξαν 155.422 γεννήσεις, και μόνο 57.508 θάνατοι. Το αποτέλεσμα ήταν η μεγάλη διαφορά να υπερκαλύπτει το αρνητικό μεταναστευτικό ισοζύγιο εκείνης της περιόδου, όταν περίπου 27.000 Έλληνες μετανάστευαν κάθε χρόνο σε άλλες χώρες. Όμως από τα μέσα της δεκαετίας του '70 και μέχρι τα τέλη της δεκαετίας του '80, αν και διατηρήθηκε ο υψηλός αριθμός των γεννήσεων, ωστόσο αναστράφηκε το μεταναστευτικό ισοζύγιο, καθώς εκατοντάδες χιλιάδες Έλληνες μετανάστες επέστρεψαν στη χώρα. Η αύξηση του πληθυσμού άλλαξε και πάλι χαρακτήρα τη δεκαετία του '90 και ως το τέλος της επόμενης δεκαετίας. Σχεδόν εκμηδενίστηκε το φυσικό ισοζύγιο, καθώς οι γεννήσεις μειώθηκαν πολύ, ενώ η Ελλάδα έγινε χώρα υποδοχής μεταναστών, κυρίως από τους βόρειους γείτονές της. Για

παράδειγμα, το φυσικό ισοζύγιο τη δεκαετία 1991-2001, ήταν θετικό κατά μόλις 20.536 άτομα, ενώ η συνολική αύξηση του μόνιμου πληθυσμού έφτασε τα 563.298.

Διαχρονικά πολύ μεγάλη αξία έχει και η μελέτη της ηλικιακής σύστασης του γενικού πληθυσμού εκτός από τον αριθμό του. Είναι γνωστό ότι η Ελλάδα γερνάει. Ο πληθυσμός της κατά τα τελευταία 65 χρόνια αυξήθηκε κατά 46%, ενώ στο ίδιο διάστημα ο πληθυσμός των μόνιμων κατοίκων της ηλικίας άνω των 65 ετών τετραπλασιάστηκε και ο πληθυσμός των ηλικίας άνω των 85 δεκαπλασιάστηκε.

Είναι χαρακτηριστικό ότι το 1961 μόλις το 8,3% του πληθυσμού ήταν ηλικίας άνω των 65, ενώ το 26,2% ήταν ηλικίας κάτω των 14. Αντίθετα, το 2014 η σύνθεση του πληθυσμού είναι εντελώς διαφορετική, καθώς το 20,5% είναι άνω των 65 και μόλις το 14,7% είναι κάτω των 14.

Η διάμεσος ηλικία (δηλαδή η ηλικία του ατόμου οι γηραιότεροι του οποίου είναι ίσοι σε αριθμό με τους νεότερους) ήταν 26 έτη το 1951, ενώ σήμερα είναι 44.

Από τα δημογραφικά δεδομένα καθίσταται βέβαιη η περαιτέρω μείωση του πληθυσμού μέχρι τα μέσα της επόμενης δεκαετίας, από τη στιγμή που τα φυσικά ισοζύγια θα συνεχίσουν να είναι αρνητικά, και η δημογραφική γήρανση δεν πρόκειται να ανακοπεί.

4 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΤΡΟΠΟΙ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΠΡΟΒΛΕΨΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΜΕΛΛΟΝ»

4.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1980 άρχισαν οι αρχές της χώρας να ενδιαφέρονται για το δημογραφικό πρόβλημα. Το φαινόμενο της δημογραφικής κατάρρευσης του Ελληνικού πληθυσμού είχε αρχίσει από εκείνη την περίοδο να λαμβάνει χαρακτηριστικά στατιστικής κανονικότητας, αλλά και πλέον να εμφανίζει σημεία μόνιμης εγκατάστασης.

Αν και το πρόβλημα διαπιστώθηκε και σε έκταση αλλά και σε σοβαρότητα, ωστόσο η αντιμετώπισή του δεν προβλημάτισε την κρατική διοίκηση με αποτέλεσμα τη μη υιοθέτηση ανάλογων μέτρων (Κολοβός, 2011).

Η αδράνεια αυτή αποδίδεται σε τρεις, συναφείς μεταξύ τους λόγους:

1. Αδύνατον να αποτελέσει οικεία παράσταση του απλού πολίτη η διακύμανση των δημογραφικών δεικτών⁶. Συνεπώς η συνειδητοποίηση του κινδύνου της επερχόμενης δημογραφικής κατάρρευσης είναι ελλιπής έμμεση, ως συνέπεια του βιώματος των παράπλευρων κοινωνικοοικονομικών προβλημάτων που απορρέουν από αυτήν. Η αναζήτηση πραγματικών πολιτικών ευθυνών υπό τις συνθήκες αυτές δεν βρίσκει ουσιαστικό έρεισμα, με αποτέλεσμα το δημογραφικό να θεωρείται μια συστηματική, μη επαρκώς προσδιορισμένη και αθεράπευτη κοινωνική νόσος, η διατήρηση της οποίας δεν προκαλεί ανάλογο πολιτικό κόστος.
2. Σε κάθε περίπτωση η αποτελεσματική αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος απαιτεί την υιοθέτηση και εφαρμογή μίας μακροπρόθεσμης πολιτικής στρατηγικού χαρακτήρα και εξαιρετικά υψηλού κόστους. Όμως αυτή η προοπτική προϋποθέτει τον ριζικό επαναπροσανατολισμό του αναπτυξιακού και δημοσιονομικού μοντέλου της χώρας, του οποίου ο βαθμός και η έκταση επιτρέπουν τον συνολικό επαναπροσδιορισμό του ίδιου του αξιακού συστήματος της κοινωνίας.
3. Τα τελευταία 15 έτη το μαζικό μεταναστευτικό ρεύμα αλλοίωσε ποιοτικά και άμβλυσε τις άμεσες ορατές επιπτώσεις του δημογραφικού προβλήματος, προσφέροντας την δυνατότητα για περαιτέρω αναβολή αφύπνισης και λήψης των απαραίτητων μέτρων. Ωστόσο, η άποψη της πλειοψηφίας της κοινής γνώμης όσον αφορά το ζήτημα των οικονομικών μεταναστών είναι μάλλον λανθασμένη. Η ευρεία αντίληψη, ότι η ελληνική κοινωνία ανέχεται μεγάλους και φιλοξενεί γενναϊόδωρα τους οικονομικούς μετανάστες, δεν ευσταθεί σε καμία περίπτωση. Αντίθετα, σε γενικές γραμμές η εγκατάσταση των ανθρώπων αυτών στην Ελλάδα υπακούει σε νόμους προσφοράς και ζήτησης. Συνεπώς, οι οικονομικοί μετανάστες σήμερα καλύπτουν πραγματικές ανάγκες της αγοράς εργασίας, και παρά τις δυσκολίες, ενσωματώνονται στον κορμό της κοινωνίας ως αναπόσπαστο τμήμα της.

⁶Ως φαινόμενο που αφενός υπακούει σε πολύπλοκους κανόνες και αφετέρου εξελίσσεται σε ικανό βάθος χρόνου

4.2 Η ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ

Ζήτημα σημαντικής πολυπλοκότητας και υψηλού βαθμού δυσκολίας συνιστά η αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος της χώρας, από την εξέλιξη του οποίου εξαρτάται κατά μείζονα λόγο ο ρυθμός της περαιτέρω εισόδου οικονομικών μεταναστών και ο βαθμός αλλοίωσης του εθνικού χαρακτήρα του ελληνικού πληθυσμού.

Σύμφωνα με μελέτες οι αιτίες που οδήγησαν στη δημογραφική κατάρρευση, από την αρχή της 10ετίας του 1980, είναι κυρίως αιτίες οικονομικής φύσης. Φυσικά υπάρχουν και αίτια με περισσότερο θεμελιώδη και αφηρημένο χαρακτήρα, (π.χ. αλλαγή αξιακού συστήματος, απώλεια παραδοσιακών θεσμών, καθιέρωση νέων προτύπων κ.λπ.). Ωστόσο, τα αίτια αυτά τοποθετούνται και αξιολογούνται παράλληλα με τα αντίστοιχα οικονομικά, σαν να έχουν την ίδια βαρύτητα στην δημιουργία του προβλήματος. Άλλωστε η φύση των μέτρων που προτείνονται, μέτρα που στις περισσότερες περιπτώσεις είναι αμιγώς οικονομικού χαρακτήρα, επιβεβαιώνουν αυτή τη διαπίστωση (Λαζαρίδης, 2015).

4.2.1 Η δημιουργία του δημογραφικού προβλήματος

Το δημογραφικό πρόβλημα δε δημιουργήθηκε από μια σειρά αυτοτελών επάλληλων λόγων. Αντίθετα τα αίτια του αναπαρίστανται από ένα σύστημα ομόκεντρων κύκλων που αλληλοεπικαλύπτονται. Συνεπώς οι όποιοι οικονομικοί λόγοι δεν μπορεί παρά να είναι παράγωγες συνέπειες άλλων περισσότερο θεμελιωδών συνθηκών.

Η επιθυμία τεκνοποίησης, για παράδειγμα, οφείλεται στην ανταπόκριση του ατόμου στο αξιακό του σύστημα, ο δε βαθμός ανάπτυξης της αποτελεί συνάρτηση του αισθήματος ασφάλειας και προοπτικής που προσφέρει το ευρύτερο κοινωνικό περιβάλλον.

Συνεπώς, η βελτίωση της ατομικής οικονομικής θέσης του πολίτη δεν σημαίνει και ταυτόχρονη αύξηση της επιθυμίας του για απόκτηση απογόνων. Η επιθυμία αυτή ενισχύεται σημαντικά καθώς αισθάνεται ότι υπάρχει μια κοινωνία που μπορεί να εγγυηθεί συνθήκες συνοχής και αλληλεγγύης και να εμπεδώσει μόνιμο αίσθημα ασφάλειας και προοπτικής. Τα οικονομικά ή άλλα εξατομικευμένα μέτρα, με σκοπό τους την αντιμετώπιση του δημογραφικού, είναι αποτελεσματικά μόνον εάν εφαρμοσθούν επικουρικά και εξειδικευμένα, στο πλαίσιο ενός ευρύτερου σχεδιασμού, που κατ' αρχήν θα θεραπεύει τις θεμελιώδεις αιτίες του προβλήματος και θα εγκαθιστά πρωτογενώς την επιθυμία τεκνοποίησης.

Ως εκ τούτου το δημογραφικό πρόβλημα συνιστά γενικευμένη και συστηματική κοινωνική νόσο. Τα αίτια είναι η αλλαγή του αξιακού συστήματος της κοινωνίας, η κατάρρευση της συλλογικότητας, η εξάλειψη της κοινοτικής συνοχής και αλληλεγγύης, η επικράτηση του ατομικισμού και του εξοντωτικού ανταγωνισμού και η μείωση του αισθήματος ασφάλειας και προοπτικής.

Συμπερασματικά, η λύση του δημογραφικού προβλήματος μπορεί να αναζητηθεί μόνον μέσα στο πλαίσιο της επανασύστασης των κοινωνικών δομών και της δημιουργίας ενός πλέγματος συλλογικής ασφάλειας, που θα εγγυάται στον πολίτη ένα ελάχιστο αποδεκτό επίπεδο αξιοπρεπούς διαβίωσης, θα μεταδίδει αίσθημα δίκαιης προοπτικής και θα συντηρεί εύλογες προσδοκίες (Λαζαρίδης, 2015).

4.2.2 Κοινωνικό ορόσημο

Η αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος μπορεί να σχεδιαστεί υπό την αναγκαία προϋπόθεση ότι οι πολίτες της χώρας θα αναγνωρίσουν την ύπαρξή του και θα εκτιμήσουν την μείζονα σοβαρότητα του. Συνεπώς, πρέπει να αναδειχθεί σε κεντρικό και

πρωταρχικό στοιχείο του καθημερινού πολιτικού λόγου ώστε να καταστεί σαφές ότι η επίλυσή του είναι αναγκαία συνθήκη για την προσέγγιση όλων των υπόλοιπων οραματικών στόχων (Κολοβός, 2011).

Επίσης, είναι απαραίτητη η ύπαρξη ευνοϊκών συνθηκών αντιμετώπισης του δημογραφικού προβλήματος. Για παράδειγμα, θα πρέπει να υπάρξει η βεβαιότητα ότι καταβάλλονται σοβαρές και αξιόπιστες προσπάθειες για την καταπολέμηση της ανεργίας, την αναζωογόνηση της υπαίθρου, την αναβάθμιση των υπηρεσιών υγείας και παιδείας, την προστασία της μητρότητας, με την δημιουργία ελαστικής σχέσης οικογένειας – εργασίας, την εν γένει διευκόλυνση του στεγαστικού προβλήματος κ.λπ.

Σε κάθε περίπτωση είναι χρήσιμο να σημειωθεί ότι:

- ✓ Το δημογραφικό ζήτημα πρέπει να αποσυνδεθεί από το πρόβλημα προστασίας των πολυτέκνων και από κάθε εν γένει προνοιακή λογική.
- ✓ Η παροχή βασικών υπηρεσιών υψηλής ποιότητας πρέπει να λάβει προτεραιότητα σε σχέση με τα όποια μέτρα άμεσης οικονομικής ενίσχυσης.
- ✓ Η αναβολή του γάμου και της πρώτης τεκνοποίησης πρέπει να καταπολεμηθεί δραστικά.
- ✓ Η επανασυγκρότηση της οικογένειας των δύο γενεών -μέσα στο πλαίσιο κοινοτήτων μικρού μεγέθους- πρέπει να επιδιωχθεί έντονα.
- ✓ Τα μέτρα προστασίας και παροχής υπηρεσιών στο παιδί για όλο το διάστημα μέχρι την ενηλικίωση του πρέπει να λάβουν υψηλή προτεραιότητα.
- ✓ Η γέννηση του δεύτερου –και δευτερευόντως του τρίτου- παιδιού πρέπει να αποτελέσει αντικείμενο ειδικής στόχευσης.

4.3 ΔΙΑΦΟΡΕΣ ΛΥΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Το δημογραφικό πρόβλημα ίσως είναι από τα πιο σημαντικά προβλήματα της Ελλάδας. Το κύριο στοιχείο πολιτικής για την οικονομική / κοινωνική ανάπτυξη και το ισοζύγιο πληθυσμού αποτελεί η ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού. Το δημογραφικό δεν αποτελεί ένα μονοσήμαντο γεγονός, καθώς έχει πολλές προεκτάσεις και μετέχει ενεργά σε πλήθος πρωτοβουλιών της πολιτικής ανάπτυξης και του ισοζυγίου πληθυσμού.

Εδώ και χρόνια υπάρχει ένας κοινωνικός διάλογος που άμεσα συνδέεται με την ιδέα, αλλά και τα αίτια τα οποία επηρεάζουν την απόφαση των νέων να προχωρήσουν σε γάμο ή συμβίωση, να τεκνοποιήσουν και να αντιμετωπίσουν τις δαπάνες προσχολικής και σχολικής ηλικίας. Όμως η απόφαση των νέων εξαρτάται κυρίως από τη δυνατότητα της οικογένειας να χρηματοδοτήσει αυτές τις άμεσες δαπάνες.

Ο γάμος αλλά και η συμβίωση ενός ζευγαριού στοιχίζει. Πόσο μάλλον η γέννηση ενός παιδιού, τα έξοδα σχετικά με αυτό, τα οποία απαιτούν αυξημένες δαπάνες. Οι δαπάνες αυτές είναι άμεσες και απαιτητές, χωρίς αναβολή, κατά τα στάδια «σύστασης» της οικογένειας.

Οι οποιεσδήποτε υπάρχουσες κοινωνικές παροχές, ελάχιστα επηρεάζουν την απόφαση των νέων για να κάνουν οικογένεια. Σε πρώτο στάδιο για τη σύσταση της οικογένειας έχουν άμεση σχέση με όλες αυτές τις δαπάνες η υπογεννητικότητα, η μείωση του πληθυσμού ή η μη αύξηση, η σύνθεση των ηλικιών, κ.ά..

Είναι καταλυτική, λοιπόν, η άμεση ανάγκη ουσιαστικής αρωγής του κράτους και η άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Ένα μεγάλο μέρος των δαπανών μπορεί να καλυφθεί από την ήδη υπάρχουσα υποδομή. Όλα τα δημόσια νοσοκομεία, θα πρέπει να δέχονται τις υποψήφιες μητέρες από την πρώτη στιγμή της κύησης μέχρι και τον τοκετό, χωρίς κανένα πιστοποιητικό, βεβαιώσεις ασφαλιστικών ταμείων, χωρίς τη συμμετοχή τους σε καμιά απολύτως δαπάνη.

Επίσης, οι υπάρχουσες μονάδες παιδικών σταθμών και η ίδρυση περισσότερων σταθμών θα πρέπει να αποτελεί άμεση προτεραιότητα στις επιλογές του κράτους. (Λαζαρίδης, 2015).

4.4 ΒΕΛΤΙΩΣΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Στην Ελλάδα η δημογραφική πολιτική είναι σχεδόν ανύπαρκτη, καθώς τα μέτρα του κράτους είναι ελάχιστα ώστε να περιορίσουν αυτή τη σοβαρή μάστιγα της κοινωνίας. Ωστόσο στο Σύνταγμα στο άρθρο 21 παράγραφος 5 υπάρχει ρητή αναφορά για την υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει μέτρα για τη χάραξη της δημογραφικής πολιτικής. Για τη χάραξη δημογραφικής πολιτικής υπάρχει σημαντικό βιβλιογραφικό και στατιστικό υλικό για τα υιοθετημένα μέτρα και την αποτελεσματικότητά τους σε άλλες χώρες.

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης εφαρμόζονται μέτρα που αποβλέπουν στην αύξηση των γεννήσεων και στην ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας. Βέβαια, τα μέτρα κάθε χώρας πρέπει να είναι ανάλογα των συνθηκών που επικρατούν σε αυτή. Για το λόγο αυτό ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λάβει υπόψη τα κοινωνιολογικά στοιχεία τα οποία δε θα έρχονται σε αντίθεση με τα πρότυπα ζωής και τις καθιερωμένες αξίες της κοινωνίας, ώστε να γίνεται έλεγχος του κατά πόσο είναι πρόσφορο ένα πιθανό μέτρο.

Τα κράτη-μέλη της ΕΕ νομιμοποιούν τον παρεμβατισμό του κράτους και τη λήψη μέτρων προκειμένου να επηρεάσουν προς ορισμένη κατεύθυνση τις τεκνογονικές αποφάσεις των ζευγαριών. Βέβαια, τα μέτρα δεν πρέπει να καταπιέζουν τα ζευγάρια, αλλά να τα παρακινούν, δίνοντας κίνητρα οικονομικά και κοινωνικά για την επίτευξη του στόχου της αύξησης των γεννήσεων (Λαζαρίδης, 2015).

4.5 ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Για την ανάκαμψη της ελληνικής γεννητικότητας μια από τις προτεραιότητες πρέπει να είναι η σαφής ενημέρωση του πληθυσμού, αλλά και των διαφόρων φορέων αναφορικά με τη σοβαρότητα της κατάστασης και τις επιπτώσεις της. Το δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα δεν έχει τύχει της απαραίτητης προσοχής, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν έρευνες, σχετικά βιβλία και ευαισθητοποίηση. Άρα, είναι απαραίτητο τα ΜΜΕ να καταδείξουν τη σοβαρότητα του προβλήματος ενημερώνοντας την κοινή γνώμη ή παρουσιάζοντας στατιστικά στοιχεία (Ζιώγα, 2012).

Επιπλέον, πρέπει να γίνουν πανεπιστημιακές έρευνες, αλλά και πανεπιστημιακά μαθήματα σχετικά με τη δημογραφία και το δημογραφικό πρόβλημα. Ακόμα η Δημογραφία θα μπορούσε να εισαχθεί και ως μάθημα στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να ενημερώσει από μικρή σχετικά ηλικία και να ευαισθητοποιήσει πάνω στο ζήτημα. Η συμβολή της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας είναι σημαντική, επίσης, η οποία μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική με τα στοιχεία που διαθέτει και να τα δημοσιεύει έγκαιρα. Τέλος, όσον αφορά την ενημέρωση η συμβολή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) θα ήταν καταλυτική. Για παράδειγμα, οι δήμαρχοι και οι περιφερειάρχες μπορούν να διοργανώσουν ημερίδες και σεμινάρια, ώστε να πληροφορήσουν σχετικά με την εξέλιξη του πληθυσμού, την ανασκευή εσφαλμένων πληροφοριών και επιχειρημάτων καθώς και προκαταλήψεων, η οποία θα βοηθήσει στην ανακοπή της πληθυσμιακής κατάρρευσης (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Ακόμη και η εκκλησία θα μπορούσε να λάβει ενεργό μέρος στην ενημέρωση και την ευαισθητοποίηση των πολιτών μέσα από κηρύγματα. Επίσης, θα μπορούσε να βοηθήσει

και έμπρακτα μέσα από εράνους, τα χρήματα των οποίων θα διατίθενται σε πολύτεχνες οικογένειες που αντιμετωπίζουν οικονομικές δυσχέρειες.

Μέσω εκπαιδευτικών προγραμμάτων είναι σημαντικό να καλλιεργηθεί το συλλογικό πνεύμα και η κοινωνική και εθνική συνείδηση και ευθύνη όλων των πολιτών, προκειμένου να μην παραμένουν αδρανείς και απαθείς περιμένοντας ότι μόνο το κράτος θα δώσει τη λύση.

Ωστόσο, η πολιτεία πρέπει πρώτη να στηρίζει την ελληνική οικογένεια. Η οικογενειακή πολιτική μπορεί να ταυτιστεί με την κοινωνική πολιτική ώστε να αμβλυθούν οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, γεγονός που θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάσχεση των χαμηλών δημογραφικών δεικτών. Ενδεικτικά, σημαντικό βήμα θα αποτελούσε η ίδρυση Υφυπουργείου Δημογραφικού και Οικογένειας υπό την άμεση επίβλεψη του πρωθυπουργού, το οποίο θα διέθετε σημαντικό ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού για τις βάσεις για τη λύση του δημογραφικού. Δηλαδή, μια αποτελεσματική δημογραφική πολιτική θα μπορούσε να υιοθετήσει και να εφαρμόσει στην πράξη μέτρα για την οικονομική στήριξη της οικογένειας, την προστασία της μητρότητας και του παιδιού, τη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων, τη μείωση της ανεργίας, τον συμβιβασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, τη στέγαση, τη διεύρυνση των φορολογικών ελαφρύνσεων, την αναζωογόνηση της υπαίθρου και των ακριτικών περιοχών της χώρας και την επιστημονική μελέτη και έρευνα εις βάθος του δημογραφικού προβλήματος (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Σχετικά με την οικονομική στήριξη πρέπει να υπάρξουν οικονομικές παροχές και φορολογικές ελαφρύνσεις ανάλογες με τον αριθμό των παιδιών. Τα επιδόματα για το δεύτερο παιδί θα μπορούσαν να χορηγούνται για τρία χρόνια και μέχρι τη συμπλήρωση του 18ου έτους για το τρίτο και πέραν αυτού παιδιά. Είναι απόλυτα λογική η προτεραιότητα που πρέπει να δοθεί στο τρίτο παιδί, μια και τόσο οι δυσχέρειες μιας τρίτεκνης οικογένειας είναι προφανείς, όσο και η προσφορά της στην αντιμετώπιση του δημογραφικού προβλήματος.

Επιπλέον, η υποστήριξη της οικογενειακής στέγης πρέπει να αποτελέσει σημαντικό στοιχείο προς την επίλυση του προβλήματος. Όσον αφορά τη στέγαση των πολύτεκνων, των μονογονεϊκών και αστέγων οικογενειών τα υπάρχοντα στεγαστικά προγράμματα είναι ελλιπέστατα. Είναι απαραίτητη μια ριζική προσαρμογή της στεγαστικής πολιτικής, ανάλογα με τον αριθμό των παιδιών. Ενδεικτικά, μια καλή λύση θα ήταν η παροχή άμεσων δανείων, τα οποία θα μπορούν να αποπληρωθούν μελλοντικά με διευκολύνσεις από τους δικαιούχους.

Επίσης, ένα ζήτημα υψίστης σημασίας αποτελεί η προστασία της εργαζόμενης μητέρας. Για την απόφαση της γέννησης περισσότερων παιδιών θα ήταν ενθαρρυντικό η αύξηση της άδειας λοχείας και η μείωση του ωραρίου εργασίας για όλες τις εργαζόμενες μητέρες. Ακόμα, είναι απαραίτητες διάφορες παροχές υπηρεσιών και προστασίας στην έγκυο γυναίκα και μητέρα. Τέτοιες παροχές σχετίζονται με την υγειονομική κάλυψη της μητέρας και του βρέφους, προ και μετά τον τοκετό, όπως η κάλυψη δαπανών προγεννητικού ελέγχου και εκείνων τεχνητής γονιμοποίησης. Όμως, εκτός από την παροχή περίθαλψης και προστασίας της εγκύου γυναίκας και της μητέρας, είναι απαραίτητη και η προστασία των πιο «αδύναμων και ευπαθών» ομάδων, όπως της άνεργης, της φοιτήτριας κλπ. Τέλος, άμεση υποστήριξη, υλική και ηθική, χρειάζεται και η άγαμη μητέρα που επιθυμεί να μεγαλώσει μόνη της το παιδί της.

Ο συστηματικότερος έλεγχος των απολύσεων εργαζομένων γυναικών που περιμένουν παιδί αποτελεί άλλο ένα αξιοσημείωτο ζήτημα. Μολονότι ο νόμος απαγορεύει την απόλυση εγκύου, οι εργοδότες τον παραβιάζουν με διάφορα προσχήματα. Η συγκεκριμένη συμπεριφορά παρατηρείται σε πολλούς εργοδότες του ιδιωτικού τομέα, η

οποία είναι ρατσιστική, δεν ενθαρρύνει καθόλου την απόφαση για τη γέννηση παιδιών και γι' αυτό θα πρέπει να εκλείψει.

Επιπλέον, η δημιουργία καλών συνθηκών για τα παιδιά, ώστε οι γονείς να νιώθουν ασφάλεια θεωρώντας ότι το κοινωνικό κράτος θα φροντίσει για αυτά θεωρείται ύψιστης σημασίας. Αυτό μπορεί να αντιμετωπιστεί με την ίδρυση σε όλη τη χώρα περισσότερων βρεφονηπιακών σταθμών και με τη λειτουργία τους με κατάλληλο προσωπικό και ωράριο, ώστε να εξυπηρετούνται οι εργαζόμενες μητέρες, που γυρνούν αργά στο σπίτι τους. Ακόμα απαραίτητες είναι και οι ειδικές υπηρεσίες φύλαξης παιδιών τους θερινούς μήνες, που οι γονείς εργάζονται κατά τη διάρκεια των διακοπών των παιδιών.

Επίσης, ιδιαίτερη σημασία θα πρέπει να δοθεί στην φροντίδα και προστασία της μονογονεϊκής οικογένειας. Η οικογένεια της οποίας ο αρχηγός είναι άτομο άγαμο, διαζευγμένο ή σε κατάσταση χηρείας χρειάζεται ξεχωριστή προστασία και φροντίδα από την Πολιτεία. Το 90% των μονογονεϊκών οικογενειών έχει αρχηγό γυναίκα. Συνεπώς, είναι ανάγκη η λήψη ουσιαστικών και δραστικών μέτρων γι' αυτές τις οικογένειες για υλική, ηθική και κοινωνική στήριξη (Ζιώγα, 2012).

Τέλος, αξιωματικώς είναι και το ζήτημα της μετανάστευσης. Η αρχική πρόταση για ελληνοποίηση της πανσπερμίας των μεταναστών, δεν αποτελεί ορθή αντιμετώπιση, καθώς θα οδηγούσε σε φυλετική αλλοίωση του ελληνικού πληθυσμού. Εκείνο που χρειάζεται είναι η προσπάθεια προσέλκυσης αλλοδαπών ελληνικής καταγωγής και των οικογενειών τους. Η συμβολή των παλιννοστούντων ομογενών στο δημογραφικό πρόβλημα της Ελλάδας είναι σημαντική και ευπρόσδεκτη. Καθώς από τη μια θα αυξήσουν τον πληθυσμό και από την άλλη θα διαθέσουν αξιόλογα κεφάλαια σε επίπεδο επενδύσεων, με τα οποία θα συμβάλουν στην αύξηση της απασχόλησης και θα λύσουν ζητήματα ανάπτυξης και ανεργίας.

Το περιεχόμενο του άρθρου 21 του Συντάγματος κατά την τελευταία συνταγματική αναθεώρηση του 2001 εμπλουτίστηκε με την προσθήκη δύο νέων παραγράφων (5 & 6). Η πρώτη από αυτές αναφέρει τα εξής: «5. Ο σχεδιασμός και η εφαρμογή δημογραφικής πολιτικής, καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων αποτελεί υποχρέωση του Κράτους». Ακολούθως, στην επόμενη παράγραφο ορίζεται ότι: «6. Τα άτομα με αναπηρίες έχουν δικαίωμα να απολαμβάνουν μέτρων που εξασφαλίζουν την αυτονομία, την επαγγελματική ένταξη και τη συμμετοχή τους στην κοινωνική, οικονομική και πολιτική ζωή της χώρας». Οι διατάξεις αυτές πρέπει να συνδυαστούν με την αντίστοιχη του άρθρου 25 παράγραφος 1 Σ., σύμφωνα με την οποία: «Τα δικαιώματα του ανθρώπου ως ατόμου και ως μέλους του κοινωνικού συνόλου και η αρχή του κοινωνικού κράτους δικαίου τελούν υπό την εγγύηση του Κράτους» (Άρθρο 21: (Προστασία οικογένειας, γάμου, μητρότητας και παιδικής ηλικίας, δικαιώματα ατόμων με αναπηρίες), 2008).

Με τις παραπάνω διατάξεις διαφαίνεται η ιδιαίτερη μέριμνα του νομοθέτη για τις συγκεκριμένες κατηγορίες ενδιαφερομένων. Μια μορφή εκδήλωσης του κοινωνικού κράτους αποτελούν η πρόβλεψη από το Σύνταγμα για σχεδιασμό και εφαρμογή ολοκληρωμένης δημογραφικής πολιτικής καθώς και η λήψη όλων των αναγκαίων μέτρων. Είναι γνωστό το πρόβλημα ταχείας γήρανσης του πληθυσμού που αντιμετωπίζει η Ελλάδα. Η Πολιτεία είναι υποχρεωμένη να χαράξει μια συγκροτημένη, ενιαία και με βάθος χρόνου δημογραφική πολιτική καθώς ο συντελεστής γεννήσεων είναι φθίνων σε σχέση με τον σταθερά μεγαλύτερο των θανάτων. Περαιτέρω, το άρθρο 21 παράγραφος 5 συνδέεται με το άρθρο 79 παράγραφος 8 του Συντάγματος όπου προβλέπονται προγράμματα κοινωνικής ανάπτυξης.

Η Ολομέλεια της Βουλής είναι συνταγματικά υποχρεωμένη να εγκρίνει προγράμματα οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, των οποίων βασική παράμετρος είναι τα δημογραφικά δεδομένα. Βέβαια, τα δικαιώματα που κατοχυρώνονται στο άρθρο 21 και

συγκεκριμένα στο άρθρο 21 παράγραφος 5, έχουν κατευθυντήριο χαρακτήρα. Συνεπώς, το κράτος δεν υποχρεούται να ενεργήσει με έναν συγκεκριμένο τρόπο, αλλά έχει ηθική υποχρέωση να αντιμετωπίσει τα προβλήματα όσον αφορά στην προστασία αυτών των δικαιωμάτων. Αυτό σημαίνει ότι δεν θα κληθεί να αντιμετωπίσει μια νομική κύρωση σε περίπτωση που αδρανήσει, ενώ η μόνη κύρωση που μπορεί να προκύψει θα έχει μόνο πολιτικό χαρακτήρα. Στην διατύπωση του άρθρου 21 παράγραφος 5 υπάρχει η φράση «αποτελεί υποχρέωση», από την οποία διαφαίνεται ότι υπάρχει απλώς καθήκον του κράτους να εφαρμόζει κοινωνική πολιτική, ως αντίκρισμα της εφαρμογής της αρχής του κοινωνικού-προστατευτικού κράτους. Παρόλα αυτά το κράτος, αντιλαμβανόμενο τη σπουδαιότητα του ζητήματος, αποφάσισε να συμπεριλάβει στο Σύνταγμα διάταξη, η οποία να αφορά το ζήτημα της δημογραφικής πολιτικής. Σημαντικό είναι και το ζήτημα ότι ο νομοθέτης δίνει την συνταγματική εντολή να ληφθούν όλα τα απαραίτητα μέτρα για την βελτίωση της κατάστασης και την επίλυση του δημογραφικού ζητήματος. Έτσι, λοιπόν το Σύνταγμα δίνει αφενός την απαιτούμενη βαρύτητα στο θέμα και αφ' ετέρου δίνει παράλληλα το περιθώριο στον κοινό νομοθέτη να εξειδικεύσει τη ρύθμιση θεσπίζοντας μέτρα.

4.6 ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΙΚΑ

Μια σοβαρή μάστιγα της εποχής αποτελεί το δημογραφικό ζήτημα. Αυτό σημαίνει ότι η πληθυσμιακή πυραμίδα αναστρέφεται, καθώς παρατηρείται μια έντονη μείωση του πληθυσμού και κυρίως των νέων ανθρώπων, οι οποίοι αποτελούν το μέλλον και το αμιγώς παραγωγικό κομμάτι μιας χώρας και θα μπορέσει να συντελέσει στην αναγέννησή της. Μάλιστα, οι πλούσιες χώρες είναι αυτές που αντιμετωπίζουν σοβαρότερο πρόβλημα. Η Ευρώπη πλέον στην κυριολεξία είναι «γηραιά ήπειρος», παρά την σημαντική μείωση των δεικτών της θνησιμότητας, λόγω της βελτίωσης των τεχνικών της ιατρικής, οι δείκτες της γεννητικότητας μειώνονται δραματικά (Λαζαρίδης, 2015).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, η κατάσταση είναι δραματική, με τις γεννήσεις να μειώνονται σταδιακά, φτάνοντας σε πολύ χαμηλά επίπεδα. Συνεπώς, η Ελλάδα μετατρέπεται σε μια χώρα γερόντων. Σημαντικό ρόλο στην επίταση του προβλήματος της υπογεννητικότητας διαδραματίζουν η μειωμένη γεννητικότητα, η μαζική μετανάστευση, η οικονομική κρίση, η ανεργία και η έλλειψη ουσιαστικής μέριμνας και παροχών από την πολιτεία. Το δημογραφικό πρόβλημα έχει ουσιαστικό αντίκτυπο με σοβαρές επιπτώσεις.

Αρχικά, το ζήτημα είναι εθνικό διότι στο μέλλον μπορεί να αποβεί μοιραίο για την επιβίωση, την πορεία, και την ανάπτυξη της χώρας και του λαού. Ακόμη, είναι και οικονομικό ζήτημα, κυρίως για τα ασφαλιστικά ταμεία και την εξάντληση των πόρων τους όσο αυξάνεται η αναλογία των ηλικιωμένων.

Κλείνοντας, το δημογραφικό πρόβλημα έχει ιδιαίτερη σημασία και για το λόγο αυτό υπάρχει ειδική μνεία για τη δημογραφική πολιτική από τον συντακτικό νομοθέτη. Το ζητούμενο, λοιπόν, είναι να ληφθούν τα απαραίτητα μέτρα ώστε να αντιμετωπιστεί αυτή η μάστιγα, η οποία αν και δεν δείχνει άμεσα τα αποτελέσματά της, ωστόσο όταν θα αρχίσουν να εκδηλώνονται τότε θα είναι πια αργά για να ανατραπεί η κατάσταση. Άρα, το κράτος πρέπει να δράσει με στόχο την ενημέρωση του πληθυσμού και την ενθάρρυνσή του (και με οικονομικά μέτρα) για τη γέννηση περισσότερων παιδιών, συντελώντας στην αλλαγή της νοοτροπίας που επικρατεί όσον αφορά τη γεννητικότητα.

5 ΚΕΦΑΛΑΙΟ: «ΟΙ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΣΕ ΠΑΓΚΟΣΜΙΟ ΕΠΙΠΕΔΟ»

5.1 ΓΕΝΙΚΑ

Οι ιδιαίτερα έντονες δημογραφικές εξελίξεις, κατά τη διάρκεια του 20^ο αιώνα, που ήταν άμεσα συνδεδεμένες με την οικονομική και τεχνολογική ανάπτυξη, είχαν καθολικό χαρακτήρα επηρεάζοντας όλη την ανθρωπότητα και διαμορφώνοντας τον παγκόσμιο πληθυσμιακό χάρτη. Σε διαφορετικό βαθμό, η αύξηση του πληθυσμού, η μείωση της γονιμότητας, η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής, η εξάπλωση της αστικοποίησης και η ενίσχυση των μεταναστευτικών ρευμάτων, επηρέαζαν το σύνολο των χωρών του πλανήτη.

Όμως, η καθολικότητα κάποιων τάσεων φάνηκε να ανατρέπεται με την είσοδο στον 21^ο αιώνα. Βέβαια, πρέπει να διαπιστωθεί η διάρκεια και η ένταση αυτών των ανατροπών. Τα δημογραφικά ζητήματα του 21^{ου} αναμένεται να είναι διαφορετικά από εκείνα του προηγούμενου αιώνα. Όμως είναι αναμφισβήτητο ότι τα πληθυσμιακά θέματα θα είναι ιδιαίτερα κρίσιμα για το σύνολο των κοινωνικών και οικονομικών εξελίξεων, ώστε να αποτελέσουν τον πυρήνα των μελλοντικών πολιτικών αποφάσεων (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

5.2 ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΚΑΤΑΝΟΜΗ ΤΟΥ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ

Ο μισός σχεδόν παγκόσμιος πληθυσμός (49%), με το γύρισμα του αιώνα συγκεντρώνονταν στις χώρες Κίνα, Ινδία, ΗΠΑ, Ινδονησία και Βραζιλία. Μεγάλο μέρος του συνολικού πληθυσμού (περίπου το 60%), το 2000 κατοικούσε στις δέκα μεγαλύτερες χώρες, μεταξύ των οποίων επιπλέον η Ρωσία, το Πακιστάν, το Μπαγκλαντές, η Ιαπωνία και η Νιγηρία (Πίνακας 5.1). Η Νιγηρία δεκαπέντε χρόνια αργότερα, έχει ανέβει τρεις θέσεις στη δεκάδα, καταγράφοντας την πλέον εντυπωσιακή αύξηση του πληθυσμού (Πίνακας 5.1), ενώ η Ιαπωνία βγήκε από τη λίστα των δέκα μεγαλύτερων χωρών σε πληθυσμό, στην οποία πλέον βρίσκονται μόλις δύο οικονομικά ανεπτυγμένες χώρες (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

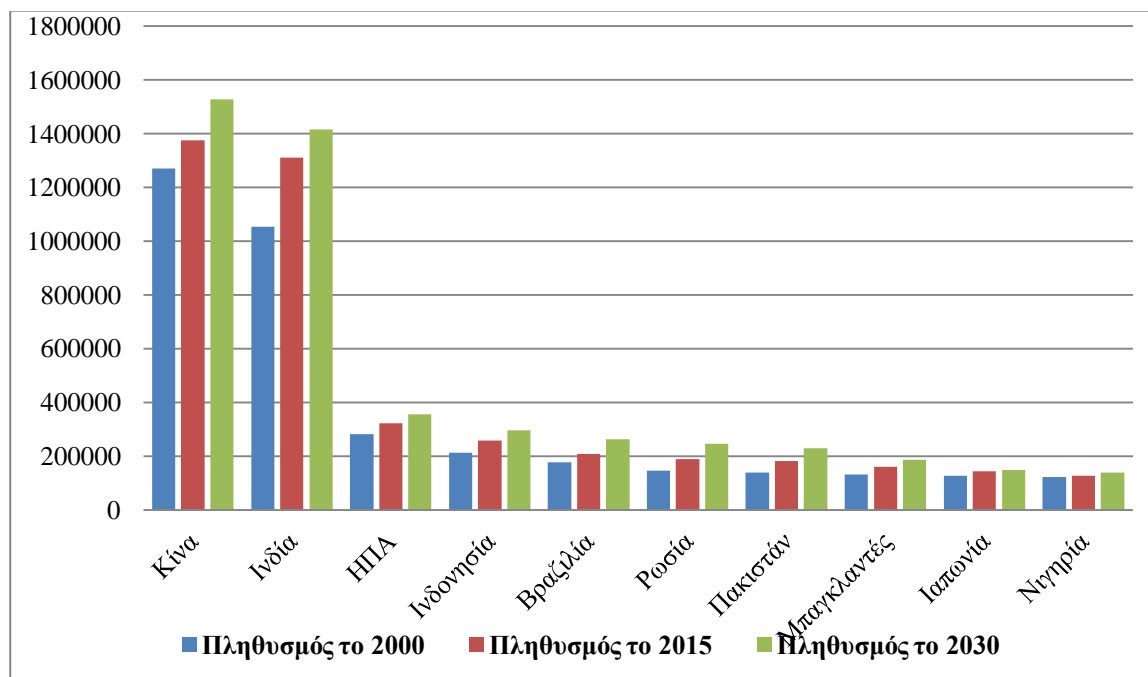
Πίνακας 5.1: Οι δέκα πολυπληθέστερες χώρες του Κόσμου το 2000 και το 2015 και οι εκτιμήσεις για το 2030.

2000		2015		2030	
Χώρα	Πληθυσμός (σε χιλιάδες)	Χώρα	Πληθυσμός (σε χιλιάδες)	Χώρα	Πληθυσμός (σε χιλιάδες)
Κίνα	1269975	Κίνα	1376049	Ινδία	1527658
Ινδία	1053481	Ινδία	1311051	Κίνα	1415545
ΗΠΑ	282896	ΗΠΑ	321774	ΗΠΑ	355765
Ινδονησία	211540	Ινδονησία	257564	Ινδονησία	295482
Βραζιλία	175786	Βραζιλία	207848	Νιγηρία	262599
Ρωσία	146401	Πακιστάν	188925	Πακιστάν	244916
Πακιστάν	138250	Νιγηρία	182202	Βραζιλία	228663
Μπαγκλαντές	131281	Μπαγκλαντές	160996	Μπαγκλαντές	186460
Ιαπωνία	125715	Ρωσία	143457	Μεξικό	148133

ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΗΣ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ
ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 1951-2011

Νιγηρία	122877	Μεξικό	127017	Ρωσία	138652
---------	--------	--------	--------	-------	--------

Πηγή: (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Διάγραμμα 5.1: Οι δέκα πολυπληθέστερες χώρες του Κόσμου το 2000 και το 2015 και οι εκτιμήσεις για το 2030.

Πηγή: (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Ο παγκόσμιος πληθυσμός, κατά τη διάρκεια των δεκαπέντε πρώτων ετών του νέου αιώνα, συνέχισε την αυξητική του πορεία, καταγράφοντας διαρκώς χαμηλότερους ρυθμούς μεταβολής (Πίνακας 5.2) (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Πίνακας 5.2: Μέσος Ρυθμός Πληθυσμιακής Αύξησης και Περίοδος Διπλασιασμού σε μεγάλες περιοχές (2015).

	Μέσος Ετήσιος Ρυθμός Μεταβολής	Περίοδος Διπλασιασμού
ΚΟΣΜΟΣ	1,18	58,67
Περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες	0,29	238,75
Λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες	1,36	50,62
Ελάχιστα ανεπτυγμένες χώρες	2,38	29,03
Υψηλού εισοδήματος χώρες	0,52	133,20
Μεσαίου εισοδήματος χώρες	1,18	58,62
Χαμηλού εισοδήματος χώρες	2,69	25,64
Αφρική	2,55	27,05
Ασία	1,04	66,09
Ευρώπη	0,08	831,33

Βόρεια Αμερική	0,78	88,35
Κεντρική & Νότια Αμερική	1,12	61,61
Ωκεανία	1,54	44,72

Πηγή: (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

Ο μέσος ετήσιος ρυθμός αύξησης⁷ κατά την περίοδο 2010-2015 ισούταν με 1,18%, ώστε με το ρυθμό αυτό να απαιτούνται περίπου 59 χρόνια για το διπλασιασμό του παγκόσμιου πληθυσμού. Οι ρυθμοί πληθυσμιακής μεταβολής, για άλλη μια φορά διαφοροποιούνται σημαντικά, ως προς τις γεωγραφικές συντεταγμένες και τις οικονομικές επιδόσεις των χωρών (Πίνακας 5.3).

Πίνακας 5.3: Οι 10 Χώρες με τους Υψηλότερους και Χαμηλότερους Ρυθμούς Φυσικής Αύξησης, 2010-2015.

Χώρα	Μέσος Ρυθμός Πληθυσμιακής Αύξησης	Χώρα	Μέσος Ρυθμός Πληθυσμιακής Μείωσης
Νίγηρας	40,2	Βουλγαρία	-5,7
Γκάμπια	33,8	Λιθουανία	-5,0
Ουγκάντα	33,4	Λετονία	-4,6
Μαλί	33,4	Ουκρανία	-4,5
Μπουρουντί	32,5	Ουγγαρία	-3,8
Τανζανία	32,4	Ρουμανία	-3,5
Σενεγάλη	32,4	Κροατία	-2,6
Ανγκόλα	32,0	Γερμανία	-2,5
Λαοκρατική Δημοκρατία του Κονγκό	31,9	Λευκορωσία	-2,5
Σομαλία	31,5	Σερβία	-2,4

Πηγή: (Τραγάκη, Μπάγκαβος, & Ντούνας, 2015).

5.3 Η ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ

Ο όρος «δείκτης γονιμότητας» έχει διπλή έννοια: πρώτη είναι η βιολογική και δεύτερη η δημογραφική. Στην πρώτη περίπτωση η γονιμότητα δηλώνει την αναπαραγωγική ικανότητα. Στην δεύτερη την αναπαραγωγική δραστηριότητα του γυναικείου πληθυσμού.

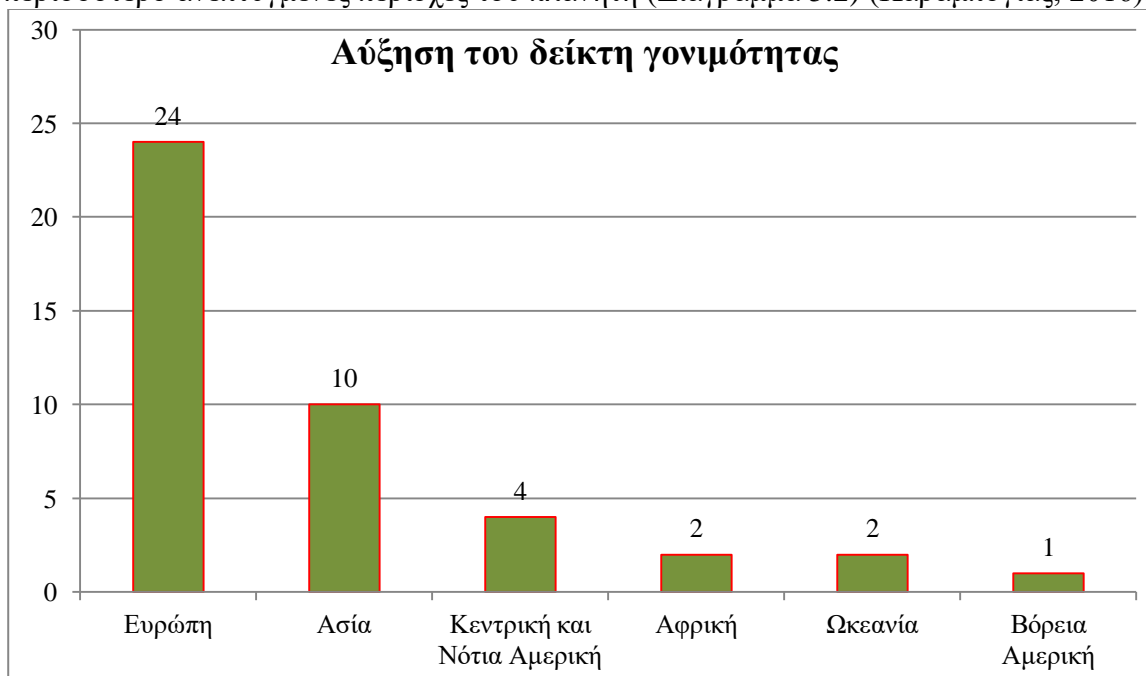
Στον κατακόρυφο άξονα του Διάγραμματος 5.2 φίνεται ο συντελεστής γονιμότητας, δηλαδή το ποσοστό γονιμότητας υπολογιζόμενο στο σύνολο της περιόδου αναπαραγωγής της γυναίκας, συνήθως ανάμεσα στα 15 και 50 έτη. Επομένως ο συντελεστής

⁷ Ο ρυθμός φυσικής αύξησης υπολογίζεται από τη διαφορά των αδρών δεικτών γονιμότητας και θνησιμότητας. Αποτυπώνει την αύξηση του πληθυσμού που οφείλεται αποκλειστικά στη φυσική κίνηση (γεννήσεις και θάνατοι) και εκφράζεται ανά 1.000 κατοίκους.

γενικής γονιμότητας δίνει τον αριθμό των γεννήσεων που αντιστοιχούν σε 1000 γυναίκες αναπαραγωγικής ηλικίας 15-49 ετών. Έτσι προκύπτει ως λόγος των γεννήσεων ενός έτους στο μέσο γυναικείο πληθυσμό αναπαραγωγικής ηλικίας κατά τη διάρκεια του ίδιου έτους και, γενικότερα αναλογία των γεννήσεων μιας περιόδου στον αντίστοιχο μέσο πληθυσμό των γυναικών σε αναπαραγωγική ηλικία (15-50 ετών) (Κοτζαμάνης, 2017).

Οι δείκτες γονιμότητας, κατά τις δύο τελευταίες δεκαετίες του προηγούμενου αιώνα, ακολούθησαν μια γενικευμένη πτωτική τάση, μειώνοντας σε παγκόσμιο επίπεδο το μέσο αριθμό παιδιών ανά γυναίκα κάτω από 2,7 (UN, 2014). Η εξέλιξη αυτή μετρίασε τις ανησυχίες σχετικά με τους ρυθμούς αύξησης του παγκόσμιου πληθυσμού και ενέπνευσε αισιοδοξία σχετικά με το μέλλον της ανθρωπότητας. Το πέρασμα στην τρίτη φάση της δημογραφικής μετάβασης για τις χώρες του Αραβικού κόσμου και αρκετών χωρών της Αφρικής και της Ασίας, έχει σχέση με την πορεία αυτών των πληθυσμών προς μια κοινωνία πιο δημοκρατική όπου αναβαθμίζεται η θέση της γυναίκας, αναγνωρίζεται ο καθοριστικός ρόλος της εκπαίδευσης, ενώ βελτιώνονται οι ευκαιρίες για το σύνολο του πληθυσμού. Η φθίνουσα σύγκλιση των επιπέδων γονιμότητας, για δημογράφους και πολιτικούς επιστήμονες, αποτελούσε ένδειξη εκσυγχρονισμού και εκδημοκρατισμού των λιγότερο ευνοημένων περιοχών του πλανήτη.

Παρόλα αυτά, ήδη από τα πρώτα χρόνια του 21^{ου} αιώνα, φαίνεται να χάνει τον καθολικό της χαρακτήρα η πτωτική πορεία της γονιμότητας. Η μείωση της γονιμότητας σε κάποιες περιοχές έχει ανακοπεί, ενώ σε άλλες καταγράφεται μια ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα ανατροπή στην εξέλιξη των δεικτών γονιμότητας. Η ανατροπή αυτή αφορά κυρίως τις περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές του πλανήτη (Διάγραμμα 5.2) (Καραμπογιάς, 2016).

Διάγραμμα 5.2: Γεωγραφική κατανομή χωρών που κατέγραψαν αύξηση του δείκτη γονιμότητας από την αρχή του 21^{ου} αιώνα.

Πηγή: (Καραμπογιάς, 2016).

Κατά την περίοδο 2010-2015, στις περισσότερο ανεπτυγμένες περιοχές, καταγράφηκαν συνολικά 2,5 εκατομμύρια περισσότερες γεννήσεις σχετικά με την περίοδο 2000-2005, γεγονός που ανέβασε το συνολικό δείκτη γονιμότητας των περιοχών αυτών από

1,58 σε 1,67 παιδιά ανά γυναίκα. Η γονιμότητα κατά τη διάρκεια της πρώτης δεκαετίας του νέου αιώνα, στις περισσότερες χώρες της Βορείου και Κεντρικής Ευρώπης βρίσκεται σε πορεία ανόδου. Χώρες όπως το Ηνωμένο Βασίλειο και η Γαλλία, κατά την περίοδο αυτή, κατέγραψαν τα υψηλότερα επίπεδα γονιμότητας της τελευταίας 30ετίας, ενώ στη Σουηδία παρατηρείται μείωση του ποσοστού των άτεκνων γυναικών στις γενιές που γεννήθηκαν μετά το 1970. Επίσης στον Καναδά, την Αυστραλία και τη Νέα Ζηλανδία σημειώνεται αύξηση των βασικών δεικτών γονιμότητας.

Παράλληλα, σε χώρες της Ανατολικής και Νότιας Ευρώπης οι γεννήσεις καταγράφουν δειλή αύξηση, καθώς προσπαθούν να απομακρυνθούν από τα εξαιρετικά χαμηλά επίπεδα γονιμότητας. Ωστόσο, οι περισσότερες από αυτές εξακολουθούν να αντιμετωπίζουν επίπεδα γονιμότητας χαμηλότερα του 1,5 παιδιών ανά γυναίκα. Στην Ιαπωνία, ανάλογα χαμηλή είναι η ενίσχυση της γονιμότητας, όπου ο μέσος αριθμός παιδιών ανά γυναίκα πέρασε από το 1,3 στο 1,4 παιδιά μεταξύ του 2000 και του 2015.

Για την ήδη γερασμένη Ευρώπη η παραπάνω εξέλιξη είναι ιδιαίτερα ευπρόσδεκτη, αν και η αύξηση του συνολικού αριθμού γεννήσεων μπορεί να είναι συγκυριακή. Στον περιορισμό των αρνητικών επιπτώσεων της πληθυσμιακής γήρανσης στην οικονομία, την ανταγωνιστικότητα και την κοινωνική οργάνωση εκεί όπου τα επίπεδα γονιμότητας βρίσκονται επί δεκαετίες κάτω από το όριο αναπλήρωσης των γενεών θα βοηθούσε έστω και μερικώς η διατήρηση της ανοδικής πορείας των γεννήσεων.

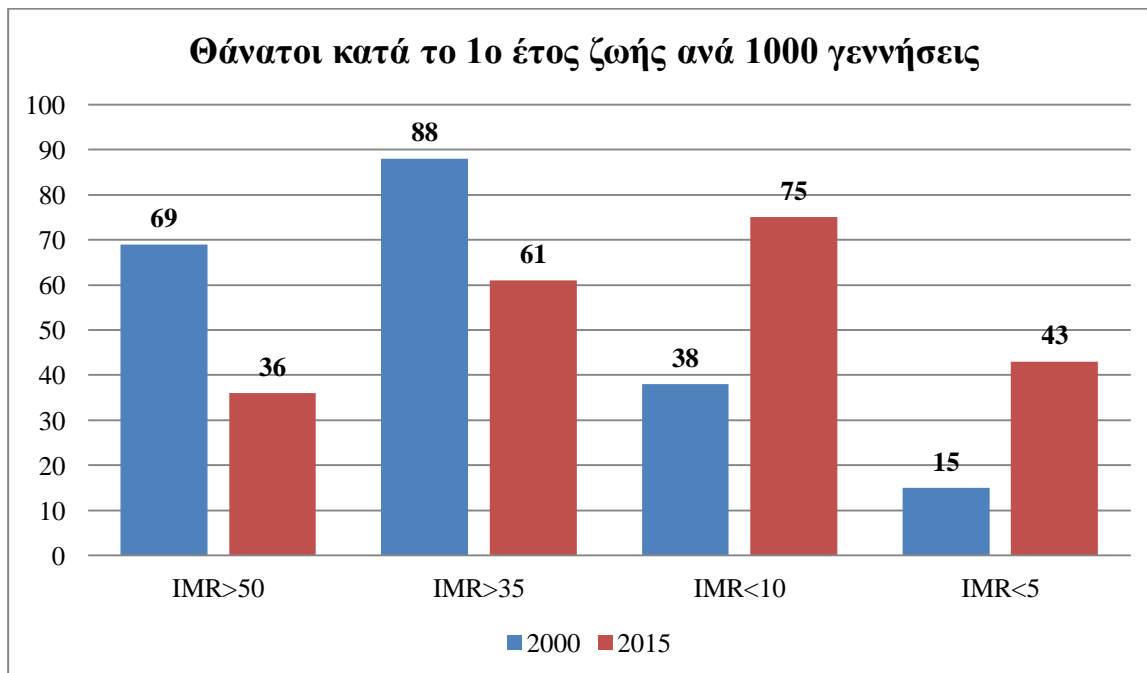
Με την ανάκαμψη της γονιμότητας θα λείπει από τις χώρες αυτές το πλεονέκτημα του δημογραφικού μερίσματος, δηλαδή η ευκαιρία οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, όπου λόγω της μειούμενης γονιμότητας, ο αριθμός των εξαρτημένων (παιδιών και ηλικιωμένων) σε σχέση με τον αριθμό των ατόμων που βρίσκονται στην παραγωγική ηλικία είναι μικρός. Παράλληλα, λαμβάνοντας υπόψη τις κοινωνικές και πολιτικές εντάσεις, σε συνδυασμό με την οικονομική στασιμότητα, τις ανεπαρκείς επενδύσεις στην παιδεία και την υγεία, αλλά και τα έντονα περιβαλλοντικά προβλήματα, η ενίσχυση του ρυθμού πληθυσμιακής αύξησης μπορεί να ανακόψει την πορεία εκσυγχρονισμού και εκδημοκρατισμού των κοινωνιών, οδηγώντας στην επιδείνωση του βιοτικού επιπέδου των λαών.

5.4 ΘΝΗΣΙΜΟΤΗΤΑ

Ο δείκτης βρεφικής θνησιμότητας (Infant mortality rate, IMR) ορίζεται (αναλογικά) ο αριθμός των θανάτων βρεφών ηλικίας κάτω του ενός έτους ανά 1.000 ζωντανές γεννήσεις (Infant mortality rate, IMR, 2017).

Σε παγκόσμιο επίπεδο τα βήματα προόδου σε ό, τι αφορά στον περιορισμό της θνησιμότητας και τη βελτίωση των δεικτών σε όλες τις ηλικίες συνεχίζονται. Σε όλες τις χώρες μειώθηκαν οι δείκτες βρεφικής θνησιμότητας, σε κάποιες μάλιστα, με ιδιαίτερα θεαματικούς ρυθμούς. Ωστόσο, αν και σημαντική η γενικευμένη βελτίωση δεν υπήρξε ανάλογη των προσδοκιών. Ακόμη και σήμερα, σε 36 χώρες οι θάνατοι κατά το πρώτο έτος ζωής εξακολουθούν να υπερβαίνουν τους 50 ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων βρεφών (Διάγραμμα 5.3). Μάλιστα από αυτές μόνο τρεις, το Αφγανιστάν (71%), το Πακιστάν (70%) και η Υεμένη (54%) βρίσκονται εκτός της Αφρικανικής ηπείρου. Ταυτόχρονα, ο αριθμός των χωρών με βρεφική θνησιμότητα μεγαλύτερη του 35% μειώθηκε σε 61 βρέφη από 88 που ήταν το 2000. Ενδεικτικά, το 2015, από τις 25 χώρες με βρεφική θνησιμότητα μεταξύ 35-50%, οι 13 βρίσκονται στην Αφρική, οι 8 στην Ασία, οι 3 στην Ωκεανία και 2 στην Κεντρική και Νότια Αμερική. Στον αντίποδα του φαινομένου, βρίσκονται οι ανεπτυγμένες χώρες, όπου η βρεφική θνησιμότητα είναι χαμηλότερη του 10%. Στην Ευρώπη, τα υψηλότερα επίπεδα

κατέχουν η Αλβανία (14%) και η Μολδαβία (11%) με τις υπόλοιπες χώρες να καταγράφουν στο σύνολό τους επίπεδα χαμηλότερα του 5% (Καραμπογιάς, 2016).

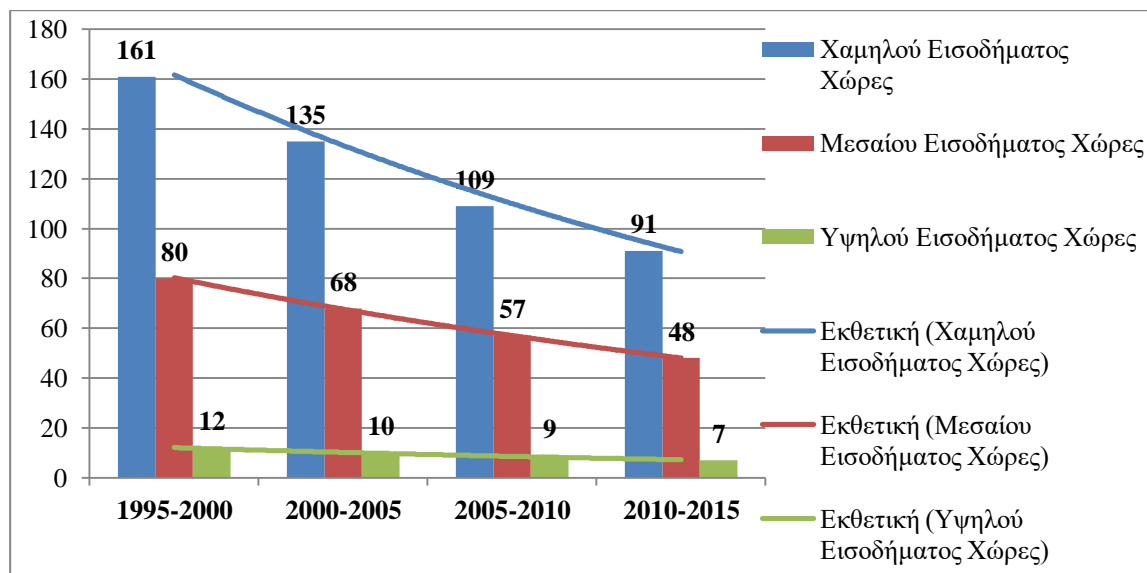

Διάγραμμα 5.3: Αριθμός χωρών ανάλογα με τα επίπεδα βρεφικής θνησιμότητας, 2015.

Πηγή: (Καραμπογιάς, 2016).

Αντίστοιχη είναι και η πρόοδος στην παιδική θνησιμότητα. Σχετικά με την εξέλιξη της θνησιμότητας, σύμφωνα με την τελευταία έκθεση του Ο.Η.Ε., ο κίνδυνος θανάτου μεταξύ παιδιών ηλικίας κάτω των πέντε ετών, έχει μειωθεί σχεδόν κατά το μισό μέσα στα τελευταία 15 χρόνια.

Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το τέλος του προηγούμενου αιώνα, 80 παιδιά στα 1.000 δεν κατάφεραν να επιβιώσουν μέχρι τη συμπλήρωση του πέμπτου έτους της ζωής τους. Ενώ, είκοσι χρόνια αργότερα, ο αριθμός αυτών περιορίστηκε στα 48 παιδιά ανά 1.000 γεννήσεις ζώντων (Διάγραμμα 5.4). Ωστόσο, παρά τη σχετικά μεγαλύτερη πρόοδο που σημειώθηκε μεταξύ των χωρών χαμηλού εισοδήματος, η άμβλυνση των γεωγραφικών διαφοροποιήσεων ήταν μόνο οριακή. Οι διαφορές παραμένουν έντονες και αποτελούν μια σημαντική παράμετρο της δημογραφικής ανισορροπίας του πλανήτη. Οι περιοχές στις οποίες παρατηρείται αξιοσημείωτη υστέρηση τοποθετούνται γεωγραφικά στην Κεντρική και Δυτική Αφρική, όπου τα επίπεδα παιδικής θνησιμότητας είναι υψηλότερα των 150 θανάτων ανά 1.000 γεννήσεις (κάθετος άξονας του Διαγράμματος 5.4).

Διάγραμμα 5.4: Εξέλιξη παιδικής θνησιμότητας (αριθμός θανάτου παιδιών - ηλικίας κάτω των πέντε ετών - ανά 1000 παιδιά) σε διάφορες Χώρες ανάλογα την οικονομική κατάσταση, 1995-2015.

Πηγή: (Καραμπογιός, 2016).

5.5 Η ΠΛΗΘΥΣΜΙΑΚΗ ΓΗΡΑΝΣΗ

Ο παγκόσμιος πληθυσμός τις αμέσως επόμενες δεκαετίες καλείται να αντιμετωπίσει την πληθυσμιακή γήρανση η οποία είναι ίσως η μεγαλύτερη, όχι μόνο δημογραφική, αλλά κυρίως, κοινωνική και οικονομική πρόκληση. Μια από τις σημαντικότερες κατακτήσεις του προηγούμενου αιώνα αποτελεί η επιμήκυνση της διάρκειας ζωής, η οποία αποτελεί μια από τις πάγιες επιδιώξεις του ανθρώπου. Πρόκειται για έναν κρίσιμο παράγοντα που είναι πολύ πιθανό να θέσει σε κίνδυνο τη διατήρηση της οικονομικής σταθερότητας και κοινωνικής συνοχής. Το ατομικό από το κοινωνικό όφελος διαχωρίζεται, με αποτέλεσμα η επιμήκυνση του προσδόκιμου ζωής να παρουσιάζεται συχνά ως εμπόδιο για τη μελλοντική ευημερία των κοινωνιών, με δεδομένο το γεγονός ότι κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα, η οικονομική πρόοδος και η κοινωνική ανάπτυξη στηρίχτηκαν σε μεγάλο βαθμό στην ευνοϊκή συγκυρία που παρείχε η νεανική δομή του πληθυσμού.

Επίσης, η μεταβολή στην ηλικιακή σύνθεση του πληθυσμού μπορεί και να οφείλεται στην αύξηση του ποσοστού των ηλικιωμένων ως αποτέλεσμα της μακροβιότητας των πρόσφατων γενεών σε σχέση με τις προηγούμενες. Όμως παράλληλα με την εντυπωσιακή αύξηση του προσδόκιμου ζωής, ο παγκόσμιος και κυρίως ο Ευρωπαϊκός πληθυσμός, κατείχαν εξίσου εντυπωσιακή μείωση του ρυθμού φυσικής αύξησης, ως αποτέλεσμα της συνεχούς μείωσης της γεννητικότητας. Ο συνδυασμός χαμηλών επιπέδων γεννητικότητας και θνησιμότητας συνέβαλλαν στη συμπίεση της πληθυσμιακής πυραμίδας από τη βάση και τη διόγκωσή της από τη κορυφή, επιδρώντας δραματικά στην ηλικιακή δομή της.

Οι κοινωνικές μεταβολές που προκαλούν οι δημογραφικές εξελίξεις είναι, επίσης, ιδιαίτερα σημαντικές. Μια ζωή μεγάλη σε διάρκεια σε συνδυασμό με το μικρότερο αριθμό παιδιών ανά μητέρα, δημιουργεί μια νέα κοινωνική πραγματικότητα, όπου οι οικογένειες αναπτύσσονται πλέον σε μήκος (η συνύπαρξη 4 γενεών δεν αποτελεί πια σπάνιο

φαινόμενο) και όχι σε πλάτος (η μείωση του αριθμού παιδιών ανά γυναίκα μειώνει τον αριθμό αδερφών, ξαδέρφων, θείων κ.λπ.).

Η αύξηση του προσδόκιμου ζωής σε συνδυασμό με τη γενικότερη τάση μείωσης των επιπέδων γονιμότητας, συνεπάγεται αύξηση της ηλικιακής διαμέσου και μεταβολή στη δομή της ηλικιακής πυραμίδας με την προς τα πάνω μετακίνηση του κέντρου βάρους της. Η ηλικιακή διάμεσος από τα μέσα του προηγούμενου αιώνα, καταγράφει ανοδική τάση σε παγκόσμιο επίπεδο.

Έτσι, για παράδειγμα, ενώ το 1950 ο μισός πληθυσμός της Γης ήταν κάτω των 24 ετών, το 2015 η ηλικιακή διάμεσος είναι ήδη πάνω από τα 29,5 έτη. Στις περισσότερες ανεπτυγμένες χώρες η άνοδος ήταν ιδιαίτερα έντονη, οι οποίες έχοντας ήδη ολοκληρώσει τη διαδικασία της δημογραφικής μετάβασης, προηγούνται σημαντικά ως προς τη διαδικασία της πληθυσμιακής γήρανσης. Κατά το διάστημα 1950-2015 στην Ευρώπη, η ηλικιακή διάμεσος αυξήθηκε κατά 12,7 χρόνια από τα οποία τα 4 προστέθηκαν μετά το γύρισμα του αιώνα. Στην Ελλάδα η ηλικιακή διάμεσος είναι κατά 17,6 χρόνια υψηλότερη των επιπέδων του 1950 και 5,2 χρόνια υψηλότερη από την καταγραφή κατά το 2000. Αυτό σημαίνει ότι ήδη ο μισός πληθυσμός της χώρας είναι άνω των 43,6 ετών.

Ο αριθμός των ατόμων άνω των 60 ετών, ηλικία ορόσημο καθώς διαχωρίζει τα νεαρά (και συνήθως οικονομικώς ενεργά) από τα ηλικιωμένα (και κατά κύριο λόγο μη-ενεργά) άτομα, αυξάνεται συνεχώς, ενώ ταυτόχρονα μειώνεται η αναλογία των παιδιών κάτω των 14 ετών στον πληθυσμό. Το ποσοστό των ατόμων άνω των 60 ετών στο συνολικό πληθυσμό μέσα στις επόμενες τέσσερις δεκαετίες, αναμένεται να διπλασιαστεί, ενώ για πρώτη φορά στην ιστορία του παγκόσμιου πληθυσμού εκτιμάται ότι μέχρι το 2045 ο αριθμός των ατόμων άνω των 60 ετών θα ξεπερνά τον αριθμό των νέων κάτω των 15 ετών.

Στην Ευρώπη, ήδη η αναλογία των άνω των 60 ετών είναι υψηλότερη από αυτή των νέων κάτω των 15, ενώ περίπου 6 στους 10 κατοίκους ανήκει στην εργάσιμη ηλικιακή ομάδα, από 15 έως 59 ετών. Σύμφωνα με το βασικό σενάριο (baseline scenario) των πληθυσμιακών προβολών των Ηνωμένων Εθνών, εκτιμάται ότι μέχρι το 2050 περισσότεροι από 1 στους 3 Ευρωπαίους θα είναι άνω των 60 ετών, ενώ το ποσοστό των άνω των 80 ετών θα γίνει διψήφιο (Καραμπογιάς, 2016).

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Τη συνισταμένη δημογραφικών εξελίξεων που έχουν ήδη συμβεί και επιλογών που έχουν ήδη σημειωθεί σε παγκόσμια κλίμακα αποτελεί η πληθυσμιακή γήρανση. Συνεπώς, αποτελεί ένα φαινόμενο:

- μη-αναστρέψιμο, καθώς δεν είναι δυνατή η επιστροφή στην προηγούμενη νεανική σύνθεση του πληθυσμού, τουλάχιστον σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα
- παγκόσμιο, καθώς αφορά στο σύνολο του πληθυσμού, και όχι μόνο τις περισσότερο ανεπτυγμένες χώρες,
- χωρίς ανάλογο προηγούμενο στην ανθρώπινη ιστορία, αφού η εξέλιξη είναι ραγδαία και αναμένεται ακόμη πιο εντυπωσιακή μέσα στον 21^ο αιώνα.

Σε μερικές ευρωπαϊκές χώρες ήδη από το 18^ο αιώνα άρχισαν να πραγματοποιούνται απογραφές με τη σύγχρονη έννοια του όρου και γενικεύθηκαν τον 19^ο αιώνα. Στη νεώτερη Ελλάδα, μέχρι σήμερα έχουν πραγματοποιηθεί πάνω από 30 απογραφές, εκ των οποίων οι 27 ήταν καθολικές και οι 3 μερικές. Οι απογραφές στην Ελλάδα ως τη δεκαετία του 1960 επαναλαμβάνονταν σε άνισα χρονικά διαστήματα, οπότε αποκαταστάθηκε μια τακτικότητα στη διενέργειά τους (κάθε δεκαετία).

Στην Ελλάδα η πρώτη γενική καταγραφή του πληθυσμού επιχειρήθηκε επί Καποδίστρια (1828), ενώ μεταξύ 1828 και το 1856 υπήρξαν 13 γενικές καταγραφές πληθυσμού σε ακανόνιστα διαστήματα.

Οι πρώτες αυτές καταγραφές ήταν απλές απαριθμήσεις του πληθυσμού και η αξιοπιστία τους ήταν, προφανώς, μειωμένη εξαιτίας της μεγάλης χρονικής διάρκειάς τους (σχεδόν έξι μήνες).

Λόγω της ταραγμένης ιστορίας της σύγχρονης Ελλάδας, η σταθεροποίηση των εδαφικών ορίων της έγινε μόλις το 1947, με την προσάρτηση των Δωδεκανήσων. Κατά την πρώτη αυτή περίοδο (1830-1947), η χώρα μεγεθύνεται αφενός ενσωματώνοντας εδάφη και πληθυσμούς, αφετέρου δε υποδεχόμενη τμήματα του ελληνισμού που επανέρχονται στη «μητέρα-πατρίδα».

Για το έτος 1951 πραγματοποιήθηκε η πρώτη επίσημη απογραφή πληθυσμών στην Ελλάδα η οποία είναι βασισμένη σε στοιχεία του πραγματικού πληθυσμού. Πιο συγκεκριμένα η απογραφή πραγματοποιήθηκε με τη χρήση φωτογραφίας. Συνολικός πληθυσμός: 7.632.801 (Άνδρες: 3.721.648, Γυναίκες: 3.911.253)

Για τις δεκαετίες 1961-2001 οι απογραφές πραγματοποιήθηκαν με βάση τον πραγματικό πληθυσμό και τα κριτήρια που χρησιμοποιήθηκαν στην απογραφή του 1951.

Για το έτος 1961, συνολικός πληθυσμός: 8.388.533 (Άνδρες: 4.103.380, Γυναίκες: 4.285.153).

Για το έτος 1971, συνολικός πληθυσμός: 8.768.641 (Άνδρες: 4.286.921, Γυναίκες: 4.481.720).

Για το έτος 1981, συνολικός πληθυσμός: 9.740.417 (Άνδρες: 4.780.009, Γυναίκες: 4.960.408).

Για το έτος 1991, συνολικός πληθυσμός: 10.259.900 (Άνδρες: 5.021.979, Γυναίκες: 5.237.921).

Για το έτος 2001, συνολικός πληθυσμός: 10.964.020 (Άνδρες: 5.413.339, Γυναίκες: 5.550.681).

Για το έτος 2011, συνολικός πληθυσμός: 10.940.777 (Άνδρες: 5.285.263, Γυναίκες: 5.655.514).

Για πρώτη φορά από το 1951, σύμφωνα με την τελευταία απογραφή του πληθυσμού της Ελλάδας (2011), εμφανίζεται μείωση του πληθυσμού της Ελλάδας (-23.243).

Από το 1961 και μετά, η χρονική κανονικότητα των απογραφών (ανά δεκαετία) δείχνει τη σημαντική διαχρονική διεύρυνση του αριθμού των ατόμων του πληθυσμού της χώρας έως το 2001 και την πληθυσμιακή στασιμότητα της πιο πρόσφατης δεκαετίας (2001-2011). Συγκεκριμένα, η μεταπολεμική πληθυσμιακή αύξηση οδήγησε σε ένα πληθυσμιακό μέγεθος που το 2001 ήταν της τάξης των 10,9 εκατομμυρίων, σχεδόν όμοιο με τον πραγματικό πληθυσμό της χώρας το 2011.

Προκειμένου να προσδιοριστεί το επίπεδο αντικατάστασης των γενεών που στις ανεπτυγμένες χώρες θεωρείται ότι είναι 2,1 χρησιμοποιείται ο ολικός δείκτης γονιμότητας, στην Ελλάδα τελευταία φορά έχει να συμβεί από το 1982. Δυστυχώς σήμερα έχει τιμή ίση με 1.3.

Οι κοινωνικο-οικονομικές αλλαγές που συντελέστηκαν στη σύγχρονη Ελλάδα, αναμφίβολα, επηρέασαν τα δημογραφικά φαινόμενα και συνεπώς την εξέλιξη του συνολικού πληθυσμού της χώρας. Ειδικότερα, το θεωρητικό υπόδειγμα της δημογραφικής μετάβασης στο οποίο υιοθετείται ή ορθότερα περιγράφεται η διαχρονική συρρίκνωσή τους για τη γεννητικότητα και τη θνησιμότητα, συναντάται και στην περίπτωση της Ελλάδας.

Βέβαια, ως ένα βαθμό το βασικό χαρακτηριστικό που διαφοροποιεί την Ελλάδα σε σχέση με το κλασσικό σχήμα της δημογραφικής μετάβασης, οφείλεται στο γεγονός της σχεδόν ταυτόχρονης μείωσης τη γεννητικότητας και της θνησιμότητας και όχι σε μια πιο πρόωμη χρονικά συρρίκνωση της δεύτερης σε σχέση με την πρώτη.

Η διαφορά μεταξύ των επιπέδων γεννητικότητας και θνησιμότητας, μέσα σε ένα πλαίσιο συρρίκνωσης της έντασης και των δύο φαινομένων, συνδυάστηκε με υψηλά επίπεδα φυσικής αύξησης τα οποία οδήγησαν στη διαχρονική διεύρυνση του μεγέθους του συνολικού πληθυσμού αλλά και της αύξησης των ηλικιών.

Ο Δείκτης Γήρανσης της Χώρας για τα έτη 1951 – 2011 αυξάνεται συνεχώς, η εξέλιξη αυτή είναι αποτέλεσμα της μείωσης των γεννήσεων και της αύξησης του προσδόκιμου της ζωής.

Λύσεις για το δημογραφικό πρόβλημα:

Στην Ελλάδα η δημογραφική πολιτική είναι σχεδόν ανύπαρκτη, καθώς τα μέτρα του κράτους είναι ελάχιστα ώστε να περιορίσουν αυτή τη σοβαρή μάλιστα της κοινωνίας. Ωστόσο στο Σύνταγμα στο άρθρο 21 παράγραφος 5 υπάρχει ρητή αναφορά για την υποχρέωση του κράτους να λαμβάνει μέτρα για τη χάραξη της δημογραφικής πολιτικής. Για τη χάραξη δημογραφικής πολιτικής υπάρχει σημαντικό βιβλιογραφικό και στατιστικό υλικό για τα υιοθετημένα μέτρα και την αποτελεσματικότητά τους σε άλλες χώρες.

Σε πολλές χώρες της Ευρώπης εφαρμόζονται μέτρα που αποβλέπουν στην αύξηση των γεννήσεων και στην ενίσχυση του θεσμού της οικογένειας. Βέβαια, τα μέτρα κάθε χώρας πρέπει να είναι ανάλογα των συνθηκών που επικρατούν σε αυτή. Για το λόγο αυτό ο αρμόδιος φορέας πρέπει να λάβει υπόψη τα κοινωνιολογικά στοιχεία τα οποία δε θα έρχονται σε αντίθεση με τα πρότυπα ζωής και τις καθιερωμένες αξίες της κοινωνίας, ώστε να γίνεται έλεγχος του κατά πόσο είναι πρόσφορο ένα πιθανό μέτρο.

Για την ανάκαμψη της ελληνικής γεννητικότητας μια από τις προτεραιότητες πρέπει να είναι η σαφής ενημέρωση του πληθυσμού, αλλά και των διάφορων φορέων αναφορικά με τη σοβαρότητα της κατάστασης και τις επιπτώσεις της. Το δημογραφικό πρόβλημα στην Ελλάδα δεν έχει τύχει της απαραίτητης προσοχής, με αποτέλεσμα να μην υπάρχουν έρευνες, σχετικά βιβλία και ευαισθητοποίηση. Άρα, είναι απαραίτητο τα ΜΜΕ να

καταδείξουν τη σοβαρότητα του προβλήματος ενημερώνοντας την κοινή γνώμη ή παρουσιάζοντας στατιστικά στοιχεία.

Είναι καταλυτική, λοιπόν, η άμεση ανάγκη ουσιαστικής αρωγής του κράτους και η άσκηση κοινωνικής πολιτικής. Ένα μεγάλο μέρος των δαπανών μπορεί να καλυφθεί από την ήδη υπάρχουσα υποδομή. Όλα τα δημόσια νοσοκομεία, θα πρέπει να δέχονται τις υποψήφιες μητέρες από την πρώτη στιγμή της κύησης μέχρι και τον τοκετό, χωρίς κανένα πιστοποιητικό, βεβαιώσεις ασφαλιστικών ταμείων, χωρίς τη συμμετοχή τους σε καμιά απολύτως δαπάνη.

Επιπλέον, πρέπει να γίνουν πανεπιστημιακές έρευνες, αλλά και πανεπιστημιακά μαθήματα σχετικά με τη δημογραφία και το δημογραφικό πρόβλημα. Ακόμα η Δημογραφία θα μπορούσε να εισαχθεί και ως μάθημα στην Δευτεροβάθμια εκπαίδευση, ώστε να ενημερώσει από μικρή σχετικά ηλικία και να ευαισθητοποιήσει πάνω στο ζήτημα. Η συμβολή της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας είναι σημαντική, επίσης, η οποία μπορεί να είναι πιο αποτελεσματική με τα στοιχεία που διαθέτει και να τα δημοσιεύει έγκαιρα. Τέλος, όσον αφορά την ενημέρωση η συμβολή των Οργανισμών Τοπικής Αυτοδιοίκησης (Ο.Τ.Α.) θα ήταν καταλυτική. Για παράδειγμα, οι δήμαρχοι και οι περιφερειάρχες μπορούν να διοργανώσουν ημερίδες και σεμινάρια, ώστε να πληροφορήσουν σχετικά με την εξέλιξη του πληθυσμού, την ανασκευή εσφαλμένων πληροφοριών και επιχειρημάτων καθώς και προκαταλήψεων, η οποία θα βοηθήσει στην ανακοπή της πληθυσμιακής κατάρρευσης.

Ωστόσο, η πολιτεία πρέπει πρώτη να στηρίζει την ελληνική οικογένεια. Η οικογενειακή πολιτική μπορεί να ταυτιστεί με την κοινωνική πολιτική ώστε να αμβλυνθούν οι κοινωνικές και οικονομικές ανισότητες, γεγονός που θα έχει θετικό αντίκτυπο στην ανάσχεση των χαμηλών δημογραφικών δεικτών. Ενδεικτικά, σημαντικό βήμα θα αποτελούσε η ίδρυση Υφυπουργείου Δημογραφικού και Οικογένειας υπό την άμεση επίβλεψη του πρωθυπουργού, το οποίο θα διέθετε σημαντικό ποσοστό του κρατικού προϋπολογισμού για τις βάσεις για τη λύση του δημογραφικού. Δηλαδή, μια αποτελεσματική δημογραφική πολιτική θα μπορούσε να υιοθετήσει και να εφαρμόσει στην πράξη μέτρα για την οικονομική στήριξη της οικογένειας, την προστασία της μητρότητας και του παιδιού, τη μείωση των τροχαίων ατυχημάτων, τη μείωση της ανεργίας, τον συμβιβασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, τη στέγαση, τη διεύρυνση των φορολογικών ελαφρύνσεων, την αναζωογόνηση της υπαίθρου και των ακριτικών περιοχών της χώρας και την επιστημονική μελέτη και έρευνα εις βάθος του δημογραφικού προβλήματος.

Είναι καταλυτική, λοιπόν, η άμεση ανάγκη ουσιαστικής αρωγής του κράτους και η άσκηση κοινωνικής πολιτικής για την αλλαγή όλων αυτών των δεικτών.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Chateau, C., & Raffaelli, R. (2016, 9). *Μεταναστευτική πολιτική*. Ανάκτηση από Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο:
http://www.europarl.europa.eu/atyourservice/el/displayFtu.html?ftuId=FTU_5.12.3.html
- Infant mortality rate, IMR. (2017). *Infant mortality rate, IMR*. Ανάκτηση από Wikipedia:
https://en.wikipedia.org/wiki/Infant_mortality
- Άρθρο 21: (Προστασία οικογένειας, γάμου, μητρότητας και παιδικής ηλικίας, δικαιώματα απόμων με αναπηρίες)*. (2008, 5 27). Ανάκτηση από Βουλή των Ελλήνων:
<http://www.hellenicparliament.gr/Vouli-ton-Ellinon/To-Politevma/Syntagma/article-21/>
- Γεωργακόπουλος, Θ. (2016, 9). *Το Δημογραφικό Πρόβλημα Της Ελλάδας: Μια Έρευνα*. Ανάκτηση από διαΝΕΟσις:
http://www.dianeosis.org/2016/09/greece_demographic_crisis/
- Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951. (1958). *Αποτελέσματα της απογραφής του πληθυσμού της 7ης Απριλίου 1951*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1951:
http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000051_gr.pdf
- Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961. (1963). *Αποτελέσματα της απογραφής πληθυσμού - κατοικιών της 19ης Μαρτίου 1961*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1961:
http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000043_gr.pdf

Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971. (1972). *Πληθυσμός της Ελλάδος κατά την απογραφήν της 14ης Μαρτίου 1971*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1971:

http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000037_gr.pdf

Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981. (1984). *Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού - κατοικιών της 5ης Απριλίου 1981*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1981:

http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000021_gr.pdf

Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991. (2000). *Αποτελέσματα απογραφής πληθυσμού - κατοικιών της 17ης Μαρτίου 1991*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 1991:

http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000017_gr.pdf

Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001. (2009). *Απογραφή πληθυσμού - κατοικιών της 18ης Μαρτίου 2001 Μόνιμος πληθυσμός*. Ανάκτηση από Εκδόσεις ΕΛΣΤΑΤ - Απογραφές - 2001:

http://www.e-demography.gr/ElstatPublications/censuses/docs/eDemography_Metadata_Censuses_Doc_000011_gr.pdf

Ελληνική απογραφή 1828-Wikipedia. (2017). *Ελληνική απογραφή 1828*. Ανάκτηση από Wikipedia:

https://el.wikipedia.org/wiki/%CE%95%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%B1%CF%80%CE%BF%CE%B3%CF%81%CE%B1%CF%86%CE%AE_1828

- Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2011). *Απογραφή Πληθυσμού-Κατοικιών 2011*. Ανάκτηση από Ελληνική Στατιστική Αρχή: <http://www.statistics.gr/2011-census-pop-hous>
- Ελληνική Στατιστική Αρχή. (2015, 9). *ΕΛΛΑΣ με αριθμούς*. Ανάκτηση από statistics.gr: https://www.statistics.gr/documents/20181/300673/GreeceInFigures_2015Q3_GR.pdf/e0897735-44e7-4d40-aff5-79f14317f7e2
- Ελληνική Στατιστική Αρχή-Γεννήσεις - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015). (2017). *Γεννήσεις - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015)*. Ανάκτηση από Ελληνική Στατιστική Αρχή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO03/->
- Ελληνική Στατιστική Αρχή-Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (1951 - 2011). (2017). *Δείκτης Ολικής Γονιμότητας (1951 - 2011)*. Ανάκτηση από Ελληνική Στατιστική Αρχή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/DKT75/->
- Ελληνική Στατιστική Αρχή-Θάνατοι - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015). (2017). *Θάνατοι - Απόλυτοι αριθμοί και ποσοστά (1932 - 2015)*. Ανάκτηση από Ελληνική Στατιστική Αρχή: <http://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SPO09/->
- Ευρετήριο Οικονομικών Όρων. (2017). *Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (Gross domestic product (GDP))*. Ανάκτηση από Ευρετήριο Οικονομικών Όρων: <https://www.euretirio.com/akatharisto-egchorio-proion>
- Ζιώγα, Μ. (2012). *ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΚΑΙ ΣΥΝΤΑΓΜΑ*. Αθήνα: Σχολή Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών.
- Καραδήμας, Π. (1984). *Δημογραφία*. Πειραιάς: Καραμπερόπουλος.
- Καραμπογιάς, Α. (2016, 10 5). *Η υπογεννητικότητα στην Ελλάδα και προτάσεις για την ανάσχεσή της*. Ανάκτηση από The Huffington Post : http://www.huffingtonpost.gr/anastasios-karampogias/-_7687_b_12350384.html#
- Κιόχου. (1991). *Δημογραφία*. Αθήνα: Κασίμη Δ.
- Κολοβός, Ι. (2011). *Μεταναστευτική πολιτική και ενσωμάτωση μεταναστών*. Αθήνα: Πελασγός.

Κοτζαμάνης, Β. (2017). *ΓΕΝΝΗΤΙΚΟΤΗΤΑ-ΓΟΝΙΜΟΤΗΤΑ*. Ανάκτηση από Εργαστήριο Δημογραφικών και Κοινωνικών Αναλύσεων: <http://www.demography-lab.prd.uth.gr/DDAoG/edu/lessons/6.htm>

Λαζαριδης, Ε. (2015). Λύσεις στο πολυσήμαντο δημογραφικό πρόβλημα. *ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*.

Λαυρέντζος, Α. (2016). *ΣΙΩΠΗΡΗ ΑΛΩΣΗ-ΤΟ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΚΟ ΚΑΙ ΤΟ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ*. Αθήνα: ΠΡΑΓΜΑΤΕΙΑ.

Τραγάκη, Α., Μπάγκαβος, Χ., & Ντούνας, Δ. (2015). *Περί Δημογραφίας και Πληθυσμιακών Εξελίξεων*. Ανάκτηση από Ελληνικά Ακαδημαϊκά Ηλεκτρονικά Συγγράμματα και Βοηθήματα: <https://repository.kallipos.gr/handle/11419/4670>

Τσαούσης, Δ. (2006). *ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΔΗΜΟΓΡΑΦΙΑ*. Αθήνα: GUTENBERG.

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας. Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Δηλώνω ρητά ότι, σύμφωνα με το άρθρο 8 του Ν. 1599/1988 και τα άρθρα 2,4,6 παρ. 3 του Ν. 1256/1982, η παρούσα εργασία αποτελεί αποκλειστικά προϊόν προσωπικής εργασίας και δεν προσβάλλει κάθε μορφής πνευματικά δικαιώματα τρίτων και δεν είναι προϊόν μερικής ή ολικής αντιγραφής, οι πηγές δε που χρησιμοποιήθηκαν περιορίζονται στις βιβλιογραφικές αναφορές και μόνον.

Κανάρα Παναγιώτα και Φουντούκης Γεώργιος, 2017